

Олександр Залужький

Про своє, професійне.

Спогади

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Олександр Залуцький

Про своє, професійне Спогади

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

УДК 78.072(477.85)''20''
3-247

Друкується за ухвалою вченої ради
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол № 5 від 19 грудня 2024 року)

Рецензенти:

Тимчук Людмила Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Топорівська Ярослава Володимирівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, декан факультету мистецтв Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка.

3-247 **Залуцький Олександр. Про своє, професійне. Спогади :**
наук.-публіцист. видання / укл. В.А. Лісовий, І.М. Мокрогуз.
Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. – 144 с.
ISBN 978-966-423-948-3

Видання містить спогади відомого українського педагога-музиканта, громадського діяча, музичного журналіста Олександра Васильовича Залуцького (1954-2018). Ці матеріали дають можливість ознайомитися з досвідом його професійного становлення та творчої діяльності на межі XX-XXI століть.

Для студентів, які опановують мистецтво музично-критичної та музично-журналістської діяльності, а також науковців, які досліджують розвиток музичного мистецтва й освіти буковинського краю.

УДК 78.072(477.85)''20''

ISBN 978-966-423-948-3

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2025

ЗМІСТ

Передмова	4
Про своє, професійне. Спогади.	8
Перелік наукових і публіцистичних праць	
О. В. Залуцького	101
Список рекомендованої літератури та інформаційних	
ресурсів	117
Додатки.....	121

ПЕРЕДМОВА

У червні 2024 року виповнилося 70 років від народження провідного педагога кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, людини, яку по праву можна вважати одним із фундаторів кафедри – Олександра Васильовича Залуцького. Він жив і працював на межі століть, на зламі епох, у період активних соціальних, освітніх і мистецьких змін. Тому природно, що з його іменем також пов'язані зміни та нововведення у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів на Буковині. Запроваджено авторські курси «Музичне краєзнавство» і «Музична критика», які отримали надійний статус у навчальному плані та були забезпечені численними посібниками, підручниками, науковими публікаціями. Залишена для нащадків потужна наукова спадщина – музично-краєзнавча та мистецтвознавча. Вихована ціла плеяда талановитих музикантів, педагогів, які гідно продовжують справу свого вчителя.

Проте життєва місія відомого буковинця, масштаб його творчої діяльності були більш обширними і залишили яскравий слід у всій історії музичного мистецтва й освіти Буковини. Олександр Васильович був чудовим музикантом-педагогом, визначним музично-громадським діячем, науковцем, членом Національної спілки журналістів України (2010), Лауреатом обласної літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича (2007), Відмінником освіти України (2018).

Уродженець с. Слобода-Банилів Вижницького району Чернівецької області. З 1969-го по 1973 рік навчався на музичному відділі Чернівецького педагогічного училища, у 1984 році з відзнакою закінчив музично-педагогічний факультет Одеського державного педагогічного інституту імені К.Д. Ушинського, нині Інститут мистецтв ПДПУ (м. Одеса). За цей період часу О.В. Залуцький здобув практичний досвід роботи в загальноосвітній, музичній школах, дитячих установах, музичній студії, будинку творчості, педучилищі, педінституті, педагогічному й класичному університетах.

У 1987 році розпочалася робота у вищих навчальних закладах викладачем, старшим викладачем кафедри теорії, історії музики і гри на музичних інструментах, заступником декана (1992) музично-педагогічного факультету ОДП імені К.Д. Ушинського. З 1995 р. О.В. Залуцький продовжує педагогічну діяльність у Чернівецькому університеті імені Юрія Федьковича викладачем, заступником зав. кафедри музики, завідувачем секцією народних інструментів, з 2008 р. – доцентом кафедри.

У його особистості поєдналися риси універсального митця-майстра, що завжди культивувалися в європейській музичній культурі. Такими «універсалами» свого часу були видатні музиканти світового рівня – Йоганн Себастьян Бах, Роберт Шуман, Ференц Ліст, визначні українські митці Микола Лисенко, Микола Леонтович, Станіслав Людкевич, Василь Барвінський, знані буковинці Кароль Мікулі та Сидір Воробкевич. Тому блискуче вміння поєднувати у собі безліч талантів і реалізувати їх буде чудовим прикладом для майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів закладів вищої освіти, якщо вони більш детально ознайомляться з біографіями, професійним досвідом і життєвими поглядами відомих буковинських музикантів, серед яких чільне місце належить О.В. Залуцькому.

Олександр Васильович – співавтор розділу Музична культура і освіта колективної монографії «Чернівці: історія і сучасність», що стала «Книгою року-2009», автор розділів про музичну культуру навчального посібника «Історія музичної культури й освіти Буковини» (2011), численних наукових праць. Ним підготовлено й опубліковано понад 100 статей у фахових наукових збірниках, журналах, газетах: «Мистецтво та освіта», «Рідна школа», «Відкритий урок» (м. Київ), «Наша школа» (м. Одеса), «Українська музична газета», «Крайова освіта», «Університетський вісник», «Буковинське віче», «Доба», «Буковина», «Час», «Чернівці». В його наукових, публіцистичних працях відтворено глибокий аналіз музичного життя не тільки на Буковині, а й в цілому нашої країни, висвітлюються актуальні проблеми музичної педагогіки та сучасний стан розвитку українського музичного мистецтва.

З 2013 по 2018 роки Залуцький Олександр Васильович очолював обласне відділення Національної всеукраїнської музичної спілки. За ці 5 років О.Залуцьким була проведена значна культурно-мистецька діяльність: у 2013 році започатковано серію видання «Мистецький альманах», метою якого стало висвітлення діяльності яскравих митців Буковини; відкрита сторінка в Інтернет мережі Фейсбук, де почали висвітлюватися основні мистецькі події краю та багатогранна діяльність членів осередку. З подання правління Спілки Чернівецька міська рада прийняла рішення про перейменування однієї з вулиць у місті Чернівцях, назвавши її іменем видатного митця, першого професійного композитора Буковини, музиканта, педагога, активного громадського діяча – Кароля Мікулі.

У 2016 році О.Залуцький стає автором довідника Чернівецького обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки «Музичні товариства Буковини», який є першою спробою у стислій формі охарактеризувати діяльність осередку, його попередників, дати об'єктивну оцінку творчості усіх членів та керівників галузевих асоціацій, творчим діячам спілки.

Краєзнавець Буковини – Олександр Залуцький був твердо переконаний, що діяльність обласного осередку Національної всеукраїнської музичної спілки та її творчих жанрових асоціацій усіляко сприяє відродженню, розвитку та популяризації народної творчості, використанню фольклорних традицій, збереженні історико-культурної спадщини, проведенню масових просвітницьких заходів з метою популяризації мистецьких та загальнолюдських цінностей.

У книзі представлено один з останніх, на жаль, незавершених авторських текстів Олександра Васильовича Залуцького – спогади, написані ним протягом останніх десятиліть життя. Сам автор називав їх «Спогади (про своє, професійне)». Це захоплюючий публіцистичний твір, який містить унікальні факти, у ньому описано процес професійного становлення педагога, музиканта, творчої особистості.

Для студентів-магістрантів, які вивчають курс «Музична критика», ця праця буде корисна тим, що вона являє собою зразок творчої автобіографії – одного із жанрів музичної журналістики. Список рекомендованих джерел та інтернет-ресурсів охоплює праці, присвячені життю, творчості та музично-громадській діяльності визначного буковинського митця і науковця. Висвітлений у додатках ілюстративний матеріал дасть змогу читачам створити у своїй уяві комплексний портрет автора спогадів, поринути у багатогранний і різноманітний світ його мистецького, наукового та повсякденного життя.

Сподіваємося, що опубліковані спогади О.В. Залуцького, а також матеріали, розміщені у книзі стануть у пригоді студентам, які опановують мистецтво музично-критичної та музично-журналістської діяльності, а також науковцям, які досліджують розвиток музичного мистецтва й освіти буковинського краю.

Висловлюємо щирі подяку родині Олександра Васильовича Залуцького, зокрема, його сестрі Катерині Гаврилюк, а також племінницям Людмилі Кусяк та Олені Костецькій за надані текстові, бібліографічні та фотоматеріали.

Про своє, професійне. Спогади

Життя прожити – не поле перейти, гласить предвічна народна мудрість. Хоча дивним на перший погляд може видатися звичайному читачеві порівняння якогось шматка земної кулі із людським життям у безмежному просторі й часі, відомому тільки Всевишньому, визначеною його тривалістю і долею.

Скільки живе людей на землі, стільки й людських доль, даних Богом, різних, не схожих одна на одну. Хтось народжується щасливим, дужим, багатим, хтось таким стає, дехто, бідує усе життя, стає немичним від непосильної праці протягом життя, і покидає цей світ у тих же статках, у яких і з'явився у ньому. Однозначно, усі люди дуже схожі у щасті, а в нещасті – різні і поодинокі. Але в будь-якому сенсі кожна людина по-своєму єдина і неповторна, незалежно від національності, професії чи віросповідання. Тому життя будь-якої людини – це досвід, приклад, який варто якщо не унаслідувати, то максимально вигідно ним скористатися, щоб не повторити чужих прорахунків у своєму житті.

Як на мій погляд, пропоновані вашій увазі спогади цінні тим, що зможуть задовольнити не тільки особистісні пізнавальні інтереси, але й бути принагідними для всіх людей творчих професій або врешті, тих зацікавлених осіб, які тільки збираються стати на шлях музиканта-професіонала. Тобто здобутий власний досвід ціною чималих випробувань долі може стати споглядальним прикладом для формування й набуття досвіду іншими людьми.

З благословення Господнього на моєму творчому шляху зустрічалися різні люди. Добрі, щирі, відкриті, замкнуті, різних поглядів, уподобань. Але формували моє загальнолюдське й професійне нутро такі особистості, без яких цей шлях або не був би пройдений узагалі, або залишився б не таким пам'ятним, яким став насправді.

Знайомлячись із моїми міркуваннями про своє, професійне, ви зіткнетеся і з деякими парадоксальними речами. Прикладами того, яким не повинен бути шлях у професійне

мистецтво – суперечливим, малоперспективним, проблематичним. Читачів спогадів очікуватимуть не готові рецепти набуття позитивного досвіду, а навпаки, всього лише можливість урахування чужих помилок і прорахунків, щоб уникати власних на своєму життєво-творчому шляху. Хоча навіть незначний досвід є завше корисним, якщо ним уміло скористатися. Адже чим досвідченіша людина, тим менше у неї виникає життєвих проблем. А з іншого боку, чим більше на життєвій стежині виникає перешкод, накопичується проблем, тим більше це мобілізує людину, гартує її характер, як до прикладу, білих ведмедів у суворий мороз і чим він міцніший, тим ліпше вони себе почувають. Так приблизно стелився і мій творчий шлях у велике мистецтво.

Якщо говорити про процес входження мене у музичне мистецтво конкретно, то з великою переконливістю можна стверджувати про відсутність його прогнозованості й упевненості щодо доцільності втілення задуманого у життя. Коротко кажучи, бажання займатися музикою було, а питання з ким і на чому зводило втілення цього бажання нанівець.

Ось наприклад, що потрібно на сьогодні щоб утілити подібний задум у життя. В ідеалі необхідні три речі: велике бажання дитини займатися музикою (а не тільки її батьків), наявність музичного інструменту, і присутність висококваліфікованого викладача (бажано в умовах музичної школи, студії, чи, у крайньому разі, шкільного гуртка або фахового педагога-репетитора).

У мене, окрім першого, не було нічого, і об'єктивно на той час у тих умовах і бути не могло. Покоління, яке розпочинало навчання у сільських школах у шістдесятих роках, добре пам'ятає післявоєнну економічну скруту тодішньої держави СРСР (Союзу Радянських Соціалістичних Республік), та статки своїх батьків у тих злиднених умовах проживання.

Період «хрущовської відлиги» 60-х років XX століття після жорстокого й жорсткого сталінського режиму суттєво не поліпшив і так скрутне життя сільського населення. Воно

залишалося таким же обмеженим у правах, як і від початку свого становлення як класу у тій системі, висловлюючись радянською термінологією. З тією лише різницею, що зароблені трудовні в колгоспах, які дорівнювали певній сумі заробленого умовного продукту, переводилися у реальні, але надто мізерні (не більше 30 карбованців на місяць) гроші, за важку, фактично, примусову працю селянина. З такої кабали спасало хіба що запровадження з часом сільському населенню паспортів, які уможливлювали виїзд за межі свого краю шукати ліпших заробітків у великих за територією й населенням регіонах, які вважалися перспективними і підтримувалися спеціальними державними програмами. Як, наприклад, штучні переміщення із західноукраїнських земель на східні чи південні, і навпаки. Тобто політика асиміляції (уподібнення, змішування) народів, розпочата ще Сталіним, залишалася у дії і продовжувала функціонувати.

Але працювати сільському населенню країни рад у важких умовах доводилося скрізь, - що на сході, що на заході. Відсутність необхідної сільськогосподарської техніки (адже держава здебільшого працювала на військову обороноздатність), машин, тракторів, комбайнів, у перші десятиліття катастрофічно не вистачало, що унеможливлювало спрощувати важку фізичну працю селянина, на відміну від праці представників аграрного сектору розвинених західних країн світу, яких радянські ідеологи називали «загниваючими».

Каторжна праця зранку до ночі, під пекучим сонцем у ланці на буряках матері, чи скиртуванні сіна або соломи батька у місцевому радгоспі) за символічні гроші просто смішно було називати платнею. А відмова від такої праці, точніше, за таку оплату, каралася радянським законодавством, за яким порушники у будь-якій сфері життєдіяльності притягалися до кримінальної відповідальності. І випадки ув'язнення за таку провину, не були поодинокими.

Поет Йосип Бродський, відомий у часи гоніння радянською владою за так зване «тунеядство» (бездіяльність), який займався тільки творчою працею (написанням віршів), не будучи членом письменницької спілки СРСР, тобто вільним

художником, а у подальшому в еміграції – нобелівський лауреат, був притягнений радянськими владними органами до кримінальної відповідальності – яскравий тому приклад.

Те, що праця селян мало цінувалася і вартувала хіба що мізерних копійок, сам з власного досвіду добре пам'ятаю. Одного разу, проявивши бажання підзаробити у канікулярний час на прополщі цибулі у літню спекотну пору, за повний робочий день нелегкої ручної (дитячої) праці, заробив аж 60 копійок.

Загалом, тодішня будь-яка суспільна колективна праця, на виробництві, у бюджетній сфері, передбачала не тільки її інтенсифікацію, але й була потужною системою зомбування людей, «виховання у комуністичному дусі», у колективі і через колектив. Контролюючи всіх і вся, партійна верхівка через своїх агентів-найманців, так званих сексотів («секретный сотрудник»), що доповідала їм усе про всіх у подробицях, знала не тільки хто як працює, але й хто про що і як думає, висловлюється і таке інше.

Досі пам'ятаю плоди тієї самої «найгуманнішої світової системи, де людина людині була товаришем і братом», але тільки на словах, оскільки партійна верхівка користувалася усілякими пільгами, продуктовими пайками, державними автомобілями, дачами, іншими привілеями, а простий народ тим часом маловартісною важкою фізичною працею рабськи обслуговував «єдину керівну й спрямовуючу компартійну силу» протягом семидесятилітнього періоду «наймогутнішої» зі світових держав. Але її могутність вимірювалася кількістю військової техніки, ракет, бомб, танків, іншої зброї на одного жителя країни, тільки не техніки, яка б слугувала на користь людині. В Україні завше не вистачало легкових автомобілів, міжміських, пасажирських, маршрутних автобусів, потягів. Міжміські й приміські переїзди у державні передсвяткові й святкові дні для громадян завше були їхньою болючою проблемою. І це добре запам'яталося під час моїх студентських років (1969-1973), коли з Чернівців до с. Слободи-Банилова Вижицького району, де я народився й виростав, було доїхати надзвичайно проблематично.

Ніколи не забудеться відгомін періоду часів войовничого комунізму, запеклої боротьби з релігією, що зводилася до руйнування храмів, церковних пам'яток, капличок, хрестів, заборон партійними чиновниками й шкільними учителями відвідування учнями уцілілих церков, участі у великодніх і різдвяних святкуваннях. Багато прикладів можна навести, які об'єктивно характеризуватимуть грізну тоталітарну систему, при скромному добробуті й можливостях для її громадян і зокрема, підростаючого покоління.

Кирзові, парусинові чоботи, куфайки, саморобні байкові блузи на кількох верхніх гудзиках, штанці шароварного типу, зазвичай з поношеного солдатського одягу, переважно із широких галіфе, що продавалися на місцевих ринках... Ось якою була шкільна уніформа тодішніх селянських дітей.

А про доставку місцевими колгоспами ранішнього молока, чи організація для дітей шкільних обідів, які, як правило, щорічно брали активну участь в осінньому зборі колгоспного урожаю, й мови не йшло. Або, скажімо, відвідування музичних шкіл, гуртків за інтересами чи доставка учнів до шкіл так званими шкільними автобусами, і уві сні не снилося, не те що в думках у когось виникало.

Пам'ятним залишився смак хрущовського кукурудзяного хліба, який діставався через вистоювання в довжелезних чергах за ним, скромні домашні статки, безгрошів'я батьків. Усього дві копійки до школи на чай, і то не щоранку. А зрідка 5, чи аж 10 копійок – то вже було великою розкішшю, адже вистачало й на бублик або навіть булочку. У таких умовах не до моїх музичних занять батькам було.

Відсутність сільської музичної школи або бодай хоча б філії чи музичних класів і шкільного учителя музики, реально ускладнювало втілення моєї мрії навчитися грати на баяні так, як це вміють робити всі весільні музики, віртуозно, показово, і живим звуком, адже «фанери» ще в природі не існувало. Альтернативних прикладів, як виявилось, для мого музичного прозріння, крім живого весільного музикування, на той час просто не існувало.

Тому, якщо провести певне порівняння між минулим і сьогоднішнім, то у моїй життєвій практиці на початках усе відбувалося не планово і не прогнозовано, як це за відомим декларованим принципом проголошувалося укладом соціалістичного суспільства, а стихійно, непередбачувано, майже так, як відбувається у теперішньому часі капіталістичного будівництва у колишній соціалістичній державі. І мої колишні проблеми дуже співзвучні із сучасними. Але тепер, здобувши відповідний життєвий досвід, вони легше долаються.

Перше серйозне враження від гри весільних музик, яке глибоко запало в душу, я отримав приблизно у п'ятирічному віці на вулиці рідного хутора Новий Сарафинець, що неподалік с. Слобода-Банилів і с. Замостя, де на той час розміщувалася єдина сільська рада цих двох сіл.

З усіх членів гурту музик чомусь саме найбільше вразив музикант, який грав на дивному інструменті, середня частина якого була схожою на ковальський міх. Він вправно розтягував то стягував цей ребристий, гнучкий міх лівою рукою, не перестаючи водночас віртуозно перебирати пальцями на білих і чорних кнопках, розміщених на обох протилежних корпусах інструменту. Ніщо інше навкруги мене на той момент так не цікавило й не захоплювало, як оце живе музичне видовище.

Вдруге, у дванадцятирічному віці мені пощастило більше, коли вперше торкнувся руками до схожого за конструкцією інструменту. Сталося це тоді, коли старшому за віком товаришу вітчим купив двоохрядну гармоніку (в побуті гармошка). Він сам був музикантом-аматором (свого часу грав у військовому духовому оркестрі на Далекому Сході), і вирішив передати свій потяг до музики й пасинку Дмитрові Винничуку (на жаль нині покійному, вічна йому пам'ять). Саме несподівана поява у мого друга музичного інструменту й посилила мою надію й давню таємну мрію навчитись на такому інструменті підбирати улюблені мелодії, що уже давно роїлись у пам'яті, й були добре на слуху.

Дякую Богові за подаровану долю та за щирого й щедрого друга, який не відмовив зробити першу спробу знайомства з його інструментом, а потім – і подальшого систематичного

спілкування з ним. Адже не один раз лягав і просинався з мрією доторкнутися до перламутрових кнопочок, від натискання яких народжувалися чарівні звуки і барвисті співзвуччя в умілих руках незабутнього весільного музики, які міцно запали в пам'ять.

Та не все виявилось так просто, як здавалося на перший погляд. Щодень репетиції ставали все тривалішими, але навіть нескладні, знайомі мелодії, не зразу підкорялися відтворенню на інструменті, хоча інтуїтивно відчував що голосом наспівую їх правильно. Зазвичай це були українські народні пісні, які масово співалися сільськими працьовитими людьми на полі, фермі, польових ланках, у побуті на хрестинах, весіллях, і не тільки тоді, коли вже виникає настрій співати, а піснею настроїв створювався, або настроєм пісні передавали свій стан душі радості чи смутку. Найпопулярнішими були такі народні пісні, як: «Цвіте терен», «Ой, у вишневому садочку», «Била мене мати», «Ой, чорна я си чорна», «Тече вода каламутна», «Ти ж мене підманула», «Плаче захмарене небо» (як виявилось зовсім недавно ця пісня мала своїх авторів. На жаль, покійного Ярослава Вишиваного, доцента філологічного факультету Чернівецького університету, та його однокурсника у роки навчання в даному вузі, Олександра Демиденка, який написав літературний текст) та багато інших...

Невдовзі, моя наполегливість і товаришева поблажливість щодо надання можливості музикування на його інструменті дали свої перші плоди. Я навчився самотужки легко орієнтуватися у прийомах підбору на слух нескладних мелодій улюблених пісень, самостійно опанував координацією гри на інструменті обома руками (!), які, як відомо музикантам, що грають на гармоніці, баяні, акордеоні, виконують різні функції. Права рука веде мелодію, будує співзвуччя, підголоски, заповнює передбачені паузи в основній темі нескладними музичними утвореннями. Ліва рука – акомпануюча. Вона виконує функцію оркестру, який акомпанує солісту-виконавцю або невеликій групі чи навіть окремому творчому колективу. Звісна річ, ні про яку мелодію тут не йдеться, хіба що про окремі гармонійні ходи, що так характерні як для української,

так і молдавської та румунської народної музики, що здавна побутують на Буковині. Але, як правило, це бас, що йде на першу долю, й готовий акорд (натисканням однієї кнопки), що завше звучить після баса, а в тридольному розмірі (вальсі) звучать два акорди після баса. Ось така, на перший погляд, нескладна схема гри на гармоніці (з діатонічним строєм, у якого відсутні півтони) і баяні, акордеоні (з наявністю хроматичних півтонів), обома руками разом, виконуючи водночас важливі, але різні функції.

Тільки-но взявся обома руками разом зводити нескладні мелодії, закортіло й танцювальну та маршову музику спробувати виконувати. Особливо чомусь тягнулись пальці до молдавських, румунських народних танців «Хора» (в побуті «Гора»), «Сирба» та українських «Гуцулка», «Коломийка», «Коса», «Аркан» та інші. Напевно тому, що ці давно знайомі мелодії й складали основу весільного танцювального репертуару.

Але, щоб утілити усі свої творчі задуми, потрібно було більше часу приділяти інструменту, адже технічні (швидкі, віртуозні) твори вимагали затрат більшого часу на відшліфування та досконале опанування ними. Іншого, радикальнішого варіанта, ніж підзаробити під час літніх канікул (1968 р.) у місцевому радгоспі необхідну суму на придбання власного інструменту, не знайшлося та й годі на щось інше було сподіватися. Мета була поставлена й успішно досягнена. За отриманий сумарний трьохмісячний заробіток, за випасання на трав'янистих полях стада радгоспних коней я спромігся купити собі гармоніку «Весна», яка коштувала на той час 36 радянських карбованців. Ось тоді й розпочався справжній домашній штурм самовдосконалення гри на інструменті, на який витрачався майже увесь вільний продуктивний післяшкільний час, здебільшого, навіть в ущерб виконанню шкільних домашніх завдань чи господарчих доручень.

Звичайно, окрім гри на інструменті, у мене було ще й багато домашніх обов'язків, пов'язаних з веденням домашнього господарства у робочий час батька Василя Олександровича (на превеликий жаль, нині покійного, вічна йому пам'ять) та матері

Марії Миколаївни на роботі у Вашківцевському дослідному господарстві. Але труднощі не лякали мене а навпаки, стимулювали, адже швидше завершиш «кутання» - більше часу залишиться для гри на інструменті. Ось яким був підхід на початковому етапі музичного самовиховання, щоб добре опанувати музичним інструментом.

Не стану перебільшувати своїх можливостей і хисту до музики, але весною 1969 року, перед завершенням навчання у восьмирічній Слобода-Банилівській школі, що у Вижницькому районі Чернівецької області, мені уже було що показати своїм однокласникам, куди я майже щоднини, долаючи трикілометрову відстань в одну сторону, привозив на велосипеді свою гармошку, щоб на перервах між шкільними уроками влаштовувати маленькі концерти, як для своїх шкільних друзів, так і всіх охочих, яким було цікаво спостерігати за тим, що відбувається у вирі подій восьмого випускного класу. Ці невеличкі «концерти» навіть з часом почали перетворюватися у танцювальні «десяти – п'ятнадцяти - і навіть двадцятихвилинки» (перерви), де під акомпанемент «живої музики» кожен з кавалерів-сміливців уже мав змогу запросити «даму» до танцю і спробувати кружлятись у вальсі або витончувати свої танцювальні рухи в простому на перший погляд, але дуже популярному в нашому краї танці «Коса» чи молдавська «Хора».

До наших регулярних шкільних танцювальних розваг з часом стали приєднуватися й учні інших класів, яких також вабила незвична для школи музично-танцювальна «пропаганда», тим паче у школі, де тривалий час зовсім не проводилися уроки музики як такі або замінювалися іншими предметами, як наприклад ручною працею, фізичною культурою чи уроками географії (які здебільшого зводилися до замальовок готових контурів географічних карт чи прогулянок «на природу»). А уроки співів на передостанньому (7-му) році навчання, організовані директором школи Проскурняком В.В., які почали проводитися приїжджим учителем з Чернівців Аркадієм Германовичем (прізвища не пам'ятаю), (нині обидва покійні, вічна їм пам'ять), запам'яталися хіба що добрим

учительським ставленням до учнів, майстерним віртуозним володінням акордеоном та його щирим співчуттям здібним, співучим дітям, яким до закінчення навчання дісталось зовсім мало часу для музичного виховання. Хоча, одного разу створений у терміновому порядку хор на базі старших класів нашої школи навіть відзначився у числі кращих на районному огляді шкільних хорових колективів.

Завершувалося навчання у школі. Попереду нас очікували випускні іспити (було їх п'ять), а найголовніше визначення свого подальшого самостійного шляху для кожного із нас восьмикласників, яких було не так уже й багато, всього 12 осіб. Когось запрошували в 9-й клас (у сусіднє село Банилів і у неподалік розташоване містечко Вашківці), хтось обрав шлях до профтехучилищ обласного та республіканського підпорядкування, які мали того часу уже досить потужну навчально-методичну й практичну базу, як для здобуття, так і застосування на практиці своїх здобутих професійних навичок, оскільки вже налагоджено працювало виробництво краю, - заводи, фабрики, сільське господарство регіону, діяли, будувалися культурно-освітні установи, які постійно потребували кваліфікованих молодих фахівців. І тому охоче запрошували до навчання юнаків і дівчат.

Одного разу в газеті «Радянська Буковина» з'явилося оголошення про набір на базі неповної середньої освіти музично здібної молоді до вступу на музичний відділ Чернівецького педагогічного училища. На цей заклик першою відреагувала моя рідна матуся Марія Миколаївна, яка сама у свій час проявляла чималий хист до співу і участі у художній самодіяльності місцевого клубу. Дану пропозицію підтримали не тільки всі рідні, але й близькі сусіди, які також нерідко запрошували мене помузикувати на гармошці на вечірках чи родинних святах. А найперше зрадив я сам, оскільки отримав надію хоч якось наверстати упущений час професійного навчання музики.

Особливим було опікування мене і мого майбутнього навчання рідною тіткою, маминою сестрою Антоніною, яка проживала й нині проживає у Чернівцях, і весь час підтримувала мої творчі починання.

Напевне, суворя школа життя, яку пройшли дві сестри (моя мама і вона), та їх брат Олексій, добре далися взнаки у відчутті скрутних життєвих моментів і розумінні, якою безцінно-дорогою є рука допомоги у складний життєвий період тому, хто її потребує.

Їх батько Микола Дмитрович і мати Катерина Іванівна залишили своїх дітей круглими сиротами у 3-, 12- й 17- річному віці, у нелегкі роки воєнних дій, коли боролися за волю своєї країни хто як тільки міг. Хто у смертельному бою, а хто і в боротьбі зі страшною епідемією тифу (вічна їм усім пам'ять). Залишилися діти не тільки без батьків, але і без даху над головою. Адже належність їхнього батька Миколи до вояків УПА, а брата Олексія, ув'язненого за належність до сприяння угрупованню військ Бандери, унеможливлювали усяку життєву чи соціальну перспективу в «єдиному, могутньому» союзі...

Повертаючись до розповіді про мою власну життєву історію, зауважу, що у ній не обійшлося й без поневірянь. Що найбільше мене вразило, навіть до деякої міри й приголомшило, так це те, що у найвідповідальніший передвступний період до навчального закладу не тільки не відчув відповідної моральної підтримки зі сторони окремих шкільних учителів, але й зазнав неприкритого скептицизму до мого творчого пориву, мотивуючи відсутністю у мене спеціальної музичної освіти, необхідної для вступу до музично-педагогічного закладу. Але, як з'ясувалося після зарахування 30-ти студентів-першокурсників музичного відділу на навчання, половина з них була саме без початкової музичної освіти, тобто без документу про закінчення музичної школи. До їх числа, звісно, належав і я. З музичною освітою переважно були учні з приміських і міських шкіл та інгородні, зокрема Полтавщини, Херсону, Хмельницького. І сьогодні, добре пам'ятаю четвертий поверх Чернівецького педагогічного училища, що знаходилося тривалий час на вулиці Лесі Українки, 18, де були невеликі приміщення для індивідуальних музичних занять (нині його займає один з навчальних корпусів міської музичної школи № 4).

В одному з них і відбулася моя доленосна зустріч з організатором і засновником музичного відділу училища Володимиром Володимировичем Білоненком, відомим буковинським музикантом-хормейстером, випускником Петербурзької музичної капели. На прослуховуванні наявності належних музичних даних у абітурієнтів, з метою допуску до вступних іспитів, яке він вів із завідувачем секції народних інструментів Кризантом Васильовичем Унгуряном, (випускником Київської консерваторії класу баяна професора Марка Геліса), сказав єдину, лаконічну, але дуже важливу для мене фразу: «С этого парня будет толк». Саме ці слова по-справжньому окрилили мене і вселили надію на те, що я зможу сюди вступити, якщо докладу максимум зусиль і старань, у повній мірі проявлю свої природні музичні здібності під час здачі вступних іспитів. І, одверто кажучи, ця авторитетна для мене репліка неодноразово ставала мені в пригоді, відігравала чи не одну з найважливіших ролей у становленні моєї подальшої мистецької долі, і навіть після навчання у стінах училища, оскільки доводилося весь час виправдовувати кредит довіри метра.

Точно не пам'ятаю нині, з яких об'єктивних причин, я не повіз свою гармошку на прослуховування у Чернівці. Вірогідно на той момент мета була тільки здати документи на вступ, але, як виявилось, вона мені в подальшому уже більше й не стала у потребі, і навіть під час вступу та навчання в училищі також. На цьому прослуховуванні, після перевірки музичних даних (музичного слуху, відчуття ритму та наявності належної музичної пам'яті) мені було запропоновано заспівати. Не вагаючись, я обрав відому й улюблену мною пісню на слова Тараса Шевченка «Думи мої...».

Не стану стверджувати, що мій дзвінкий дискант був бездоганним, а моє виконання – надто переконливим, але ця пісня на той момент залишалася моєю єдиною можливістю справити на Володимира Володимировича Білоненка позитивне враження про свої потенційні музично-співацькі можливості й оправдати його щедрий прогноз, адже мої голослівні переконання у тому, що вмію грати ще й на гармошці, залишались тільки словами, оскільки інструмент був відсутній, а

в училищі були лише баяни й фортепіано та домри й балалайки для гри в народному оркестрі. Але, напевно, мені дещо вдалося, оскільки в екзаменаторів не виникло сумнівів у моїх справжніх прагненнях і великому бажанні вступити на навчання з обраного фаху, і вони щедро оцінили мій виступ «четвіркою» за п'ятибальною оцінною шкалою, яка домінувала довгі роки у радянській системі освіти.

Перший екзамен з «Музики» пройшов для мене успішно, оскільки проходив майже в тому ж ключі, що й прослуховування, але у більш спокійній і уже звичній для мене обстановці, залишався ще один – український диктант, українська мова і література усно, як комплексний іспит. Добре закарбувався в пам'ять помірний, виважений темп читання тексту диктанту викладачкою-екзаменаторкою. Її виразний, чіткий дикторський тон точно вказував на правильність розстановки розділових знаків і написання окремих «складних» слів чи термінів. Найтонкіше передавав мовні відтінки багатства української мови з відповідними нюансами і різноманітною динамікою, щоб кожному з присутніх на іспиті абітурієнтів була можливість сповна насолодитись як красою правильної літературної української вимови, так і водночас своєчасно уловлювати правильність написання кожного слова у тексті диктанту. Тому, музикальний слух кожного абітурієнта по-особливому гостро реагував на мелодику літературного тексту і його чітку подачу.

Відзначу, що й усна частина іспиту пройшла в досить доброзичливій, приязній для абітурієнтів атмосфері. Викладачі-екзаменатори ставились вимогливо, але водночас і дружельотно, співчутливо до наших душевних хвилювань. Задавали супутні запитання, які настроювали на потрібну предметну розмову, не допускали, щоб панічний страх абітурієнта перешкоджав давати йому правильну відповідь на поставлене запитання або питання з білета, мобілізували кожного з нас на позитив, уміння вселяти у себе віру у власні знання, давали можливість вільно висловитись або навіть довільно розповісти уривок з улюбленого оповідання чи вірша. Вислуховували, не зупиняли у висловлюваннях, не перебивали, а тільки допомагали пригадати й реалізувати свої

знання кожному вступникові. Така доброзичлива атмосфера не могла не подвоювати бажання абітурієнтів навчатися у цьому навчальному закладі у таких толерантних, щирих і високопрофесійних учителів. Після першого іспиту у нашому потоці все ж залишався конкурс, і наші тривоги щоразу зростали у геометричній прогресії. Звісно, як ми всі чудово розуміли, стосувалося це більше тих, хто не мав музичної підготовки.

Однак, заради справедливості, варто зауважити, що на вступному іспиті всі абітурієнти були рівними у плані об'єктивного й справедливого ставлення екзаменаторів до них. Ніякої дискримінації з їхньої сторони до тих, був без музичної підготовки чи до тих, що її мав, не відчувалося. Це – свята правда. У цьому об'єктивізмі ми переконалися і згодом під час навчання. Хоча, одверто кажучи, з нами «малограмотними» проблем було чимало, адже все розпочиналося як у першому класі музичної школи: до, ре, мі, ціла, половинна четвертна і так далі... Але викладачам закладу вистачало терпіння, хисту, витримки, (а працювали у цьому закладі саме такі педагоги-професіонали – з великим педагогічним досвідом, високим рівнем вимогливості й водночас великою відповідальністю), які докладали максимальних зусиль, щоб нам якомога швидше допомогти в опануванні нотною грамотою і тонкощами майбутньої музично-педагогічної професії. Але на першому плані звичайно була музична грамотність, оскільки усі музичні предмети, а це і гра на музичному інструменті, вокал, хоровий і оркестровий клас, хорознавство, інструментознавство, диригування, сольфеджіо, теорія музики, гармонія, музична література, і вивчення багатьох інших предметів безпосередньо пов'язані зі знанням нот, теоретичних і практичних законів музичної науки. Окрім профілюючих, професійнозорієнтованих предметів нам належало проходити і шкільну програму старших (9-10-х) класів, де вивчалися: математика, фізика, хімія, російська, українська й іноземна мова, література, історія, суспільствознавство та інші предмети повної загальноосвітньої школи.

Перші два роки навчання були особливо напруженими саме через вивчення шкільної програми, де знань із загальноосвітніх предметів вимагали на рівні профілюючих.

А незнання математики (алгебри, геометрії) чи, скажімо, історії або хімії, так же само призводило до академічної заборгованості, нездача якої загрожувала виключенням з училища, як і за неуспішність з музичних предметів. У цьому переконався особисто, коли після першого курсу й сам через малу хвилю не став жертвою відрахування за недостатні знання з алгебри. Предмет читав один з «грізних» викладачів училища – його завуч О.І. Доготар, фронтовик, принциповий і вимогливий педагог. Критичну ситуацію фактично врятували уже згадуваний завідувач музичним відділом К.В. Унгурян і директор училища М.А. Богайчук та мій батько В.О. Залуцький (вічна усім пам'ять), які переконали екзаменатора не робити категоричних, поспішних кроків, а дати ще один шанс для ліквідації боргу, оскільки всі були переконані у моїх щирих прагненнях стати в майбутньому добрим фахівцем з обраної спеціальності.

У тому, що був тоді надто категоричним, Олександр Іванович згодом зізнався й сам членом Державної екзаменаційної комісії, яка приймала здачу нами державного іспиту з теорії та методики музичного виховання і виявила у мене непогані знання з фахового предмета. Тепер, на віддалі часу, думається, що його тодішня одвертість була викликана не стільки моєю бездоганною підготовкою, а скоріш його стійкою позицією завше поступати об'єктивно у будь-якій ситуації, навіть тоді, коли доводиться змінювати свою, здавалося б, об'єктивну точку зору під впливом незаперечних прикладів і фактів, незважаючи на свій колосальний досвід, посаду чи високий авторитет серед підлеглих колег. Це були справжні уроки педагогіки на практиці, живий приклад, яким повинен бути майбутній педагог – чесним, справедливим і об'єктивним.

Не можу не згадати добрим словом педагогів з теорії музики – Чанова О.І., сольфеджію, муз. літератури – Копей І.І., з диригування – Верстюка О.І., хор класу – Любинецького І.М., оркестрового класу Рєпіна Г.Г., гармонії – Келермана Я.Х., Фішера І.М. методики музичного виховання, куратора групи – Венгер К.В. (на жаль, покійних, вічна їм пам'ять), нині сущим педагогу по класу баяна – Горбачук М.Л. (яка підготувала у своєму баянному класі п'ять

випускників нашого курсу, що не мали до вступу в училище початкової музичної освіти, і всі здали державний іспит з музичного інструменту на «відмінно»), концертмейстера – піаністку Дехтяренко Г.М. (яка майстерно акомпанувала нашому мішаному хору, а також, концерт для баяна з фортепіано І. Берковича, який я виконував на держіспиті під її супровід), педагогам з вокалу – Самусєву Ю.І. (який постійно пророчив мені славне майбутнє на мистецькому поприщі), Губановій Л.М., концертмейстеру Бідеру М.М. (віртуозному музиканту-піаністу, імпровізатору і скромній небагатослівній але щирій людині), Стінковому Т.Д. – викладачеві хорового диригування, педагогу з української мови і літератури а також прекрасному музиканту-домристу Стаднійчуку М.Г, з яким протягом років навчання доводилось грати не тільки в училищному складі оркестру, але й на відповідальних виступах й участі у конкурсах народного оркестру міського Будинку учителя, котрим керував ще один прекрасний педагог-музикант Гаврило Гурійович Респін.

Запам'яталися часті мамині нагадування, яка не переставала цитувати слова авторитетних педагогів Венгер К.В. і Копей І.І., почуті під час батьківських зборів на мою адресу, що з мене повинна стати гарна людина і високопрофесійний фахівець.

Але, неповними були би враження від навчання в училищі, якби не ще один яскравий епізод, який розширив наші мистецькі училищні й регіональні горизонти до масштабу республіканського.

Пригадується грудень 1972 р., коли Буковина готувалась до чергового мистецького звіту у Києві. Нам, тоді студентам місцевих спеціальних музичних закладів, випала щаслива можливість на конкурсній основі потрапити до зведеного хору на базі Буковинського ансамблю під орудою його художнього керівника і головного диригента, у той час заслуженого діяча мистецтв УРСР А.М. Кушніренка. Нашим радощам від такого шансу не було меж. І, напевно, тому назавжди закарбувались у пам'яті ті щоденні репетиції «до сьомого поту», тривалість яких здавалось, також немає меж ні в часових, ні у професійних вимірах. До того ж репетиції походились як зі зведеним хором у супроводі спеціально новоутвореного симфонічного оркестру з числа студентів і викладачів різних музичних закладів міста і

області, так і по черзі з кожним навчальним колективом музично-педагогічного, культурно-освітнього та музичного училища. Нашим училищним хором, який був у непоганій творчій формі, тоді керував Іван Миколайович Любинецький.

А в числі студентів училища на той час була достатня кількість дорослих хлопців зі сформованими чоловічими голосами, уже після служби в армії, які вступали до училища на базі повної середньої школи (після 10 класу). Вони так само навчались чотири роки, але відвідували тільки ті предмети, які не були передбачені шкільною програмою, але були гарним прикладом для нас юнаків допризовного періоду в плані самоорганізації, самовиховання, відповідального ставлення до навчання, самопідготовки з індивідуальних музичних предметів і таке інше.

Пригадую Петра Щасливого, Танасія Зварича, Івана Косована, Бориса Мака та інших, які щоранку в гуртожитку училища, що на вулиці Кірова, 6 (нині вулиця П. Ончула, корпус № 2 Чернівецького училища мистецтв імені С.Воробкевича) влаштовували нам, допризовникам, солдатські підйоми о 6.00, для зарядки і ранкових самостійних занять на інструменті у навчальному корпусі на вул. Лесі Українки, 18, куди ми у ранкову пору у спеціальних чохлах, або звичайних туристичних рюкзаках носили на плечах свої баяни для занять самопідготовкою, залишаючи звечора в класі записку, наприклад, про те, що, з 6.30 такий-то клас буде зайнятий студентом такого-то курсу для індивідуальних занять. І ніхто не смів посягати на такі письмові звернення, що писалися на окремому листку, чи записи на настінній письмовій дошці. Така творча, ділова атмосфера, приклад старших товаришів давали хороші результати самовиховання кожного із нас. І коли постало питання участі нашого хорового колективу у складі зведеного хору, то ця доросла когорта була надійними помічниками і керівникові в організації належної підготовки до виступу (досконале вивчення хорових партій, здача їх як в індивідуальній, так і колективній формі, де брало участь по одному представнику з кожної хорової партії, внутрішній конкурсний відбір щодо можливості участі у ньому) і таке інше.

А коли розпочалися перші зведені репетиції, то виявилось, що ми далеко ще не дотягуємо до рівня професійного колективу. А увесь цей «необкатаний загаль» йому, уже на той час неперевершеному буковинському майстрові хорової справи Андрію Миколайовичу Кушніренку, належало не тільки консонансувати, але й досягти виконавської планки, яка дорівнювала б професійному виконавському рівню, уже добре відмуштрованого «каторжною» працею колективу ансамблю, з чим А.М.Кушніренко успішно впорався ціною, без перебільшення, наполегливості й героїзму, за короткий час з різноголосих складових створити єдине монолітне ціле, та ще й високого гатунку, чим заслужив належної високої оцінки як у керівництва республіки, так і слухачів і самих виконавців, а нам найліпшим представникам студентства назавжди запам'яталася почесна і відповідальна місія виступати у столиці республіки м. Києві й захищати культурно-мистецькі досягнення рідного буковинського краю.

Тим часом розпочали свою творчість такі молоді буковинські, а тепер добре відомі в усьому світі виконавці як Володимир Івасюк, Софія Ротару, Левко Дутковський, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Іво Бобул та інші, які також брали участь у цьому звіті, тому нам було дуже престижно виступати на столичній сцені разом з майбутніми естрадними зірками світового рівня.

Життя в училищі вирувало. Навчання, академконцерти, концертні виступи, конкурси, фестивалі, курсові екзамени, державні іспити, відзначення державних і міжнародного рівня свят, відвідування Чернівецького музично-драматичного театру імені Ольги Кобилянської, обласної філармонії, Будинку офіцерів, Палацу текстильників «Восход» (нині ЦПК м. Чернівці), Палацу Залізничників («Железка»), БК «Шепетівка», у весняно-літній і осінній період «Літнього театру», концерти приїжджих музикантів, співаків, професійних і аматорських колективів з різних регіонів України і всього колишнього Радянського Союзу та близького і далекого зарубіжжя – усе це формувало наш світогляд, самосвідомість, накопичувало й збагачувало нашу уяву про культурні цінності, які стали в

подальшому нашими переконаннями і надбаннями у професійному становленні кожного з нас як фахівця-професіонала з багатим мистецьким досвідом. Але здобувався і загальнолюдський досвід. У поїздках-екскурсіях до Брестської фортеці (Білорусія), Львову (оперний театр), Києва (Печерської лаври, пам'ятника невідомому солдату), в гори Карпати (печера Довбуша), Крим (збір картоплі, винограду), організація відпочинку в Ялті...

Щодо світогляду. Якось ще в рідній Слобода-Банилівській восьмирічній школі наступив момент вступу усіх «дозрілих» по віку у комсомол (юнацьку комсомольську організацію – надійних помічників, а багатьох із них потенційно реальних у майбутньому членів комуністичної партії). Звичайно, вдома, на сімейній раді при обговоренні пропозиції, що надійшла «зверху», першою запротестувала бабуся, яка чи найретельніше виховувала мої християнські принципи, не раз водила мене до церкви, навіть у найгірші роки розгулу атеїзму, ніяк не могла погодитись на таке зухвале виховання, яке кардинально суперечило християнській моралі. Бабусине рішення одностайно було схвалене батьком і матір'ю, і мені вдалося «відхреститися» на певний час від такої «благородної честі». Не відаю, як пропустили такий «ляпсус» комсомольські вожаки при здачі мною документів на навчання в училище, але перший рік навчання також пройшов якось для мене спокійно, без особливих дорікань у цьому плані. Тільки у наступному році навчання (1970) комсомольські боси спохватилися у прорахунку і під тиском і погрозами виключення з училища таки змусили вступити до цієї організації. Діватись було нікуди і, як говорила покійна бабуся Настуня, до певного часу довелося прийняти це «диявольське клеймо».

Пророчими виявилися не тільки її слова «до певного часу», вона свято вірила у недалекий час розпаду комуністичної системи, розвалу Радянського Союзу, що призведе до повернення забраних свого часу людських земель, худоби, коней, реманенту під колективізацію та насильницьке утворення

колгоспів. Постійно стверджувала: «Пам'ятайте, діти, ця земля ще буде знову нашою». Збулись пророчі слова неписьменної, але глибоко віруючої у Бога, мудрої сільської жінки, яка пережила австро-угорську, румунську, радянську окупацію буковинських земель, на жаль, недіждавшої часів української незалежності, щоб пересвідчитись у своїх правдивих провидіннях...

Швидко пролетіли чотири роки навчання в училищі, і настала відповідальна мить обрання місця працевлаштування згідно з отриманою кваліфікацією «учителя музики і співів та музичного керівника дитячих дошкільних установ».

За державним розподілом, який зобов'язував молодого фахівця відпрацювати три роки на обраному місці за спеціальністю і гарантував зарплату відповідної категорії та певні пільги для фахівців сільської місцевості щодо забезпечення їх житлом, зниженням тарифу на електроенергію, дровами, вугіллям у зимову пору, ну й, звичайно, вільним вибором регіону, в якому він прагне працювати, адже розподіл був республіканським. Нам молодим, сповненим романтики й спраглим до незвіданого чистий прагматизм не затьмарював очі так, як це відбувається у сучасного молодого покоління, яке прагне всього сповна і зразу ж. Особисто мене доля «закинула» аж у селище Орілька Лозівського району Харківської області.

Я потрапив у велику десятирічну повну загальноосвітню школу селища міського типу з добре розвиненою соціальною інфраструктурою, хорошими побутовими умовами для праці, а саме головне, у чудовий молодіжний педагогічний колектив на чолі з прогресивним і лояльним директором Н.І. Іващенко.

Сам переїзд до місця працевлаштування також вартує кількох штрихів опису. Прибув я на роботу згідно направленням 15 серпня 1973 року зі своїм тульським баяном, необхідною нотною літературою, різноманітними пісенниками, які купував протягом років навчання, та речами першої необхідності. Приїхав на день раніше, точніше, прилетів на унікальному літальному апараті Ан-2, якого можна зрівняти за зручностями хіба що з вітчизняною машиною «Запорожець», але шум від

моторів у салоні, якщо вимірювати у децибелах, дорівнює десь приблизно гулу гусеничного трактора ДТ-74, від якого вуха почало закладати на другій хвилині лету, а повітряні ями відчувалися зразу ж, як пілоти вивели літак на потрібну висоту і задали моторам урівноважену швидкість. Такі пекельні муки тривали понад 4 години льоту. У Харкові мені належало зробити відмітку в Обласному управлінні освіти, потім рухатись із призначенням у Лозівське райвно до його завідувача, як передостанньої інстанції, а потім тільки уже до школи. Приїхав в Орільку. Мене приємно вразили її масштаби: фактично невелике містечко з багатопверховими будинками-хрущовками, своїм цукровим заводом, побутокмбінатом, магазинами, дитячим садком ну і, звичайно, великою двоповерховою школою на 1200 дітей з педагогічним колективом приблизно в 50 осіб. Зустріло в Орільці мене учительське подружжя Лапко. Це були інтелігентні учителі історії та математики, уже зі стажем, які й запропонували зупинитись на перших порах у їх помешканні, поки не вирішаться усі мої процедурні питання з роботою і, звичайно, із житлом, яким обіцяли забезпечити.

Звісна річ, у той перший вечір знайомства довелося й баян з футляра дістати. Поспілкувалися, поспівали пісень, зав'язалися дружні, довірчі стосунки. Але найбільше мене вразив той факт, що тут, фактично на Сході України, мене попросили заграти дуже популярну буковинську пісню «Ляно». Після вдалого її відтворення на слух, я утвердився в очах своїх перших хлібосольних хазяїв як добрий спеціаліст.

А далі все закрутилося, завертілося, як у добре налагодженому механізмі. Мене навантажили класною і позакласною роботою більш як на одну ставку, запропонували сумісництво в дитячій дошкільній установі. Райвно оплачувало житло у винайманій квартирі для проживання та рештою уже згаданих пільг, належних молодому фахівцю. Звичайно, такі преференції з боку адміністрації школи треба було чимось компенсувати. А чим, як не самовідданою, активною, кропіткою працею, добрим поведженням у педагогічному колективі. Та, звичайно, любов'ю й повагою до дітей, яким уроки музики припали до душі, адже не проводились у школі тривалий час за

відсутністю учителя. Старші класи з охотою почали готувати тематичні вечори, де потрібен був музичний супровід, яким мені доводилося їх забезпечувати. Середні класи прагнули співати у вокальних ансамблях, словом, ситуація складалася так, що мені пощастило зібрати великий хор, десь більше 60-ти учнів і на жовтневі свята (щороку 7-8 листопада відзначалися роковини так званої Великої жовтневої соціалістичної революції) дати перший привселюдний концерт. Окрім виступу хору з двома піснями, в концерті брали участь численна кількість солістів, дуетів, тріо, ансамблів. Це були діти різного віку, але найбільш сенсаційним виглядала участь в концерті випускниць школи, в яких уроки музики не читались. Отже, якісь позитивні зміни, хоч і в короткий час, а все ж відбулись у школі буквально всього за два місяці роботи молодого ще малодосвідченого фахівця. Запам'ятався і перший подарунок дирекції школи – двотомник відомого українського поета С. Руданського за трудові досягнення та з нагоди професійного свята – дня учителя!

Швидкоплинув час, після вдалого, я б назвав, навіть резонансного концерту, під час невеличких канікул (для дітей), мене на тиждень відпустили додому провідати батьків, запастися на зимовий період необхідним сезонним одягом. Та не встиг я дібратись до рідної домівки, як мене наздогнала термінова телеграма приблизного змісту: «терміново приїжджай – повістка в армію. Директор школи». Звичайно, саме вона, відпустила мене з роботи без відповідного наказу (зберігаючи мені тарифікацію у повному обсязі), тому несла повну відповідальність перед військкоматом за мою відсутність на робочому місці у день отримання повістки. Перший переполох відбувся у школі, але неспокійно стало й тут, дома у батьків. Тільки-но приїхав з Харківщини, як знову треба терміново виїжджати назад до Орільки. Усі в розгубленості. «Ти ж запевняв, що тебе із сільського населеного пункту не заберуть на службу», докоряла мати. Як бути із зимовими речами, брати їх чи ні, а якщо справді в армію не заберуть. Годилося б хоч проводи в армію влаштувати та брак часу, словом, багато виникло запитань, на які не знаходилося однозначної правильної відповіді у той момент.

Повернувшись назад, я помчав до військкомату, з надією, що це тільки «пробний вистріл по мішені», однак, як з'ясувалося, серйозніше не буває – молоді фахівці, що працюють у селищній місцевості, а не в селі, не підпадають під відстрочку служби, тож мене таки беруть до війська. Мені дали кілька днів на збір, щоб влаштувати усі свої особисті й шкільні справи, та призначили точний термін прибуття на військовий пункт відправки допризовників. За цей час мені вдалося зібрати усі свої особисті речі, літературу, упакувати баян для відправки контейнеру поштою на домашню адресу.

Цим часом директор школи організувала пишні проводи мене до лав Радянської армії. У шкільній просторій їдальні, зусиллями майже усіх членів педагогічного колективу, були пишно накриті столи. Співали пісень, танцювали під баян і платівковий програвач, веселилися досхочу. На наступний день мене з численною кількістю учнів і молодих учителів супроводжували аж до залізничної станції, з якої мав вирушити потягом до районного центру Лозової, а потім, уже куди пощастить. Було багато гарних слів сказано на мою адресу, висловлено щирих побажань обов'язкового повернення в Орілку для подальшої праці. Старшокласниці не без натяку обіцяли писати, щоб згладжувати тягби нелегких солдатських буднів (і таки дотримались обіцянок).

Зі станції Лозової нас відправили спочатку до Харкова, а звідти уже в невідомому напрямку, тримаючи таємницю майже до кінця поїздки потягом. У самій дорозі кожного із нас допризовників по черзі викликали в купе до головного супроводжуючого – майора Богатиренка, який, як з'ясувалося пізніше, сам родом був із Харкова. З розмови із начальником зрозумів, що його цікавить не просто наші цивільні спеціальності, хто де і за яким фахом працював, а в першу чергу, чи немає із числа допризовників музикантів вододіючих духовими музичними інструментами, щоб поповнити солдатський склад штатного оркестру новобранцями на місце звільнених у запас. Як стало відомо, таких серед нас не виявилось, і він узяв до уваги мою фахову підготовку, в разі якщо не знайдеться готових підготовлених духовиків з інших

груп набору, в мене появляться якісь шанси перейти на строкову службу в духовий оркестр. Після цього в моїй голові просто зависла нав'язлива ідея будь-що потрапити до оркестру, в якому окрім солдатів строкової служби, служили й контрактники та полкові вихованці, які жили у військовій частині, носили військову форму, але у ранковий час відвідували загальноосвітню школу поза межами військової частини, мали перепустку вільного виходу у місто у будь-який час, окрім нічної пори, мали свого командира відділення.

Тим часом моя служба проходила у сержантській школі на території військової частини № 12673 з відповідною навчальною фаховою підготовкою військового залізничника. Лекції з профілюючих дисциплін не те що не подобалися, вони просто викликали душевну алергію, депресію усіх духовних і фізіологічних сил. А якщо з вікон лекційного приміщення ще й доносилися звуки бадьорих маршів, які виконував оркестр на стройовому плацу, неподалік від курсів, серце завмирало, а душа прагнула рідної стихії.

Кажуть, що слово й думка матеріальні субстанції. Якщо людина чогось дуже прагне, так з часом і стається. Бог допомагає бажанню матеріалізуватися. Недарма у Новому заповіті записано: «стукайте, і вам відчинять, просіть, і воздасться вам...». Так сталося і з моїм прагненням потрапити в оркестр. Майже під Новий рік (1974 р.) в оркестрі звільнилася вакансія барабанщика (гра на малому барабані розводів заступу чергових на цілодобовий військовий пост, який розпочинався щоднини о 18.00 без участі оркестру, і – на великому барабані у складі оркестру). А поки що, у вільний від служби час я опановував гру на духовому інструменті - другому тенорі, що давалась не так просто в плані запам'ятовування її оркестрової партії, оскільки була акомпануючою, і зводилась переважно не до музичного, а скоріш до математичного запам'ятовування численної кількості тактів, певних ритмічних структур, їх відмінностей при повторі та ін. Правда, невдовзі (січень, 1974 р.), мене спіткала неочікувана операція апендиксу, яка на тривалий час вибила мене з працездатного стану. Довго боліла рана, як при грі на тенорі, так і від носіння під час гри важкого

великого барабана. Але я не міг собі дозволити припинити заняття самопідготовки.

Близилася весна, повіяло теплим весняним вітром, зазеленіло все навкруг і загальний настрій змінився на ліпше. Відбулись перші звільнення в запас, з'явилося нове поповнення оркестру, а наш призив уже зайняв відповідно чисто умовну, але затишнішу нішу у неофіційній солдатській ієрархії. Хоч ніяких дискримінацій молодші солдати строкової служби в оркестрі ніколи не зазнавали. Така традиція була сталою, а закони її непорушними. Через рік мене призначили командиром відділення солдатів строкової служби, а ще через пів року як я отримав відпустку на 10 днів (без дороги в обидві сторони) як винагороду за добросовісну службу, яку провів дома у батьків. Після відпустки на службу мене спіткав приємний сюрприз летіти з Києва у Ленінград з групою туристів із Франції і відомими телеакторами Євгеном Жариковим і Наталією Гвоздиковою, які на той час знімалися у головних ролях популярного багатосерійного фільму «Народжені революцією». Наші місця у літаку були поруч, і ми мали змогу навіть перекинутися кілька словами, а на згадку про незвичний переліт залишили запис-автограф на вирваному із власного записника листкові, що зберігся у мене й донині як пам'ять.

Після повернення з відпустки залишилося пів року служби, а потім знову вибір місця під сонцем. Або повернення в Орільку, де чекали й сподівались на моє повернення, або на рідну Буковину і шукати місця вільного працевлаштування, оскільки служба в армії списувала зобов'язання відпрацьовувати трирічний термін за призначенням. Однак за останні пів року служби у мене появився ще один вибір своєї подальшої творчої стезі. У літню пору, як і в учителів, командир, старшина, контрактники оркестру і вихованці пішли у відпустку, а наше відділення солдатів строкової служби залишилося у складі 12 осіб, які й несли оркестрову службу в полку. Звичайно, керівництво штабу військової частини знало стан справ і не вимагало більше ніж ми можемо, однак кілька разів сталося так, що саме неповний склад оркестру добре себе проявив на плацу в присутності командира частини, який і висловив подяку нашому

керівництву оркестром за нашу мобільність і «боездатність». Моя заслуга не була більшою, ніж усіх інших співучасників, хоча й довелося, окрім здійснення загального керівництва оркестром, як командир відділення виконувати ще й партію першого тенора, сольного, а не акомпануючого інструменту. З тих пір і до кінця служби я так і залишався закріпленим за цим інструментом хоча, окрім партій відомих маршів, чи так званих монтажів (маршових в'язанок), довелося вивчити багато музики концертного репертуару, який виконувався оркестром по п'ятницях на концертних майданчиках. Ми навіть отримували за таку діяльність невеликі грошові суми, що було відчутною фінансовою підтримкою наших невисоких армійських статків. Відчутно щораз зростали апетити щодо нашого харчування, уже не в солдатській їдальні, а в офіцерській (наша форма одягу була схожою на офіцерську, замість так званого х/б ми носили п/ш напівшерстяній основі), яка діяла при центральних курсах підвищення кваліфікації офіцерського складу, та у місцевому буфеті, куди ми за бажанням потрапляли без зайвих перепон.

Хоча після повернення оркестру із відрядження з Карельської республіки наші враження кардинально змінилися. Посеред дрімучого лісу формувалася нова військова частина, яка мала забезпечувати будівництво залізниці стратегічного значення, а наш оркестр прибув сюди для створення урочистої атмосфери свята, обслуговування церемонії вручення прапора новоствореній військовій частині. Тут ми й порівняли свою службу і своє армійське харчування з їхнім, де солдатів годують просто неба, в палатках без довозу свіжого хліба, свіжих продуктів, без найменших побутових умов. Уже ж недарма кажуть, що все в порівнянні пізнається. Але суть полягала в іншому. Незадовго до звільнення мене в запас, керівництво оркестру подало в штаб військової частини подання на присвоєння мені чергового військового звання молодшого сержанта, оскільки майже рік був у званні ефрейтора, на посаді командира відділення. Отже, мені готувалася нова пропозиція залишатись на поза строкову службу за контрактом. А це вимагало 25 років служби, отримання житла, і вихід на пенсію десь у віці під 50 років. Чим не перспектива погодитися на таку

пропозицію. Однак хотілося додому, в оточення рідних, близьких людей. Тож у грудні 1975 року я був увільнений у запас, і з тих пір у мене розпочався новий етап творчих пошуків себе у мистецтві і мистецтва у собі.

Грудень – пора не зовсім сприятлива для тривалого відпочинку, хоч і після служби в армії. Тому невдовзі після приїзду я поринув у пошуки роботи за спеціальністю. Одного разу повернувшись у Вашківецьку музичну школу, що неподалік села Слобода – Банилів (на відстані 5 км), звідки походив родом, де директором працював Лучик Михайло Йосипович. Запитав чи немає вакансії, хоча й не мав відповідної кваліфікації викладача музичного інструменту, яку давало тільки музичне училище. На нашу спільну радість, а водночас і тривогу, таке місце справді звільнилося несподівано посеред року у селі Банилові Вижницького району, де функціонувала одна з багатьох шкільних філій підпорядкованих центральній школі, але не було впевненості, ні, у директора ні тим більше, у мене, що мені обласне управління культури дасть дозвіл зайняти цю посаду. Не знаю, що більше вплинуло на колишнього начальника управління Королюка В.Ю., - співчуття дітям, які залишилися без викладача посеред року, чи мій післяармійський запал якомога швидше бути зайнятим корисною працею для суспільства, - але благословення його я отримав, і тут же був призначений директором школи на вакантну посаду викладачем по класу баяна. Так розпочалася моя викладацька діяльність, яка тривала п'ять років поспіль у постійних пошуках і прагненнях показати добрі результати, щоб довести собі й оточуючим колегам свою професійну спроможність працювати не гірше за випускників музучилища, не підвести директора школи, який на свій страх і ризик давав свою рекомендацію в управління на мою працевлаштування.

Перших пів року пройшло в адаптаційній атмосфері, як у філії, так і самій школі. Я звикав до дітей, вони до мене, колеги по роботі також придивлялися до моїх людських і професійних якостей. Ішла звичайна притирка в колективі, відбувалося

своєрідне виховання через колектив. Великою підмогою в налагодженні добрих стосунків серед колег і в Банилові, і у Вашківцях стала моя активна участь у духових оркестрах школи й філії. Майже жодне свято у місті чи селі не обходилося без участі духових музик. Оркестри забезпечували як постійні паради на травневі чи жовтневі свята, так і будь-які заходи, пов'язані зі звичайними недержавними приуроченнями. Я швидко здружився з керівниками оркестрів Іваном Булигою й Петром Русом у с. Банилові та Іваном Богданом у м. Вашківцях, Петром Гешком у с. Мілієве. Зав'язались ділові стосунки взаєморозуміння й взаємодопомоги. Невдовзі нашого директора Лучика М.Й. призначили начальником районного управління культури, і він використав нагоду створити ще й районний духовий оркестр з числа керівників шкільних оркестрів як щирий прихильник цього музично-інструментального жанру, куди потрапив і я.

Призначення нового директора школи Лупула О.Я., який досі працював художнім керівником Вашківського народного хору, дещо більше наблизило і мене до рідного інструменту – баяна на якому в дуже скорому часі довелося на громадських засадах акомпанувати хору спочатку у дуеті з прекрасним баяністом (на жаль, покійним) Євзебієм Шандром, у тріо ще й з віртуозом Володимиром Дяконюком та у створеному оркестрі з числа викладачів місцевої музичної школи, з яким неодноразово доводилось брати участь як у концертах міста, району, області, так і у радіо й телевізійних передачах за участю колективу.

За підсумком завершення мого першого навчального року в школі, мій учень Іван Чорнокожа успішно вступив на стаціонарне навчання на музично-педагогічний факультет Вінницького державного педагогічного інституту імені І.Коцюбинського, хоч і не вважаю це тільки своєю заслугою, оскільки до мене він навчався в іншого викладача і був фактично уже зорієнтований на подальше навчання. Та чомусь він і понині дякує саме мені за наполегливу підготовку і своєчасну пораду.

Відчувши смак викладацької праці, коли діти Банилівської СШ потягнулися на навчання до музичної школи не тільки на

духові інструменти, а й народні, зокрема на баян, а першокласники уже за рік продемонстрували добре володіння гри на інструменті обома руками, тоді й прийшло внутрішнє заспокоєння від того, що я на правильному шляху. Але, як мовиться, скільки б не вимовляв слово халва, солодке в роті не стає. Думка про те, що моя освіта все ж повинна бути вищою, не давала мені внутрішнього спокою усі роки роботи у цій школі. Навіть тоді, коли з 1976 року був призначений завідувачем музичної філії у с. Банилів Вашківецької ДМШ на громадських засадах, так і тоді, коли за ухвалою дирекції школи і профспілкового комітету за підсумками за 1977-1978 н. р. став найліпший викладачем школи, із занесенням запису до Книги пошани школи та зробленій відповідній відмітці у моїй трудовій книжці.

Робота звичайно подобалася. Періодично проводилися методичні конференції у Чернівцях за участю провідних викладачів області, музичного училища, які контролювали фактично, як працюють їхні випускники, а також інші фахівці, допомагали усім, хто потребував цієї допомоги. Націлювали на постійну самостійну працю над собою, над удосконаленням свого виконавського рівня й методики викладання на інструменті дітям різного шкільного віку, опануванням виборною системою гри на лівій клавіатурі, яка фактично розширює виконавські можливості інструмента. Заохочували до участі у конкурсах баянного виконавства як дитячих, так і дорослих, як індивідуального так і колективного музикування, час від часу нагадували про необхідність отримання вищої освіти.

Попри повсякденні робочі будні, нас музикантів-баяністів на літній період часу запрошували музичними керівниками у дитячі табори, що відкривалися в основному на базі районних загальноосвітніх закладів. Один із сезонів (1976 р.) я відпрацював у такому таборі при Міліївській загальноосвітній школі, де здобув досвід не тільки практичної роботи з дітьми під час відпочинку, а й таких специфічних форм роботи музичного керівника, як підбір музичного супроводу для ранкової зарядки, та підготовки концертних програм зусиллями відпочиваючих

дітей, який пізніше мені дуже знадобився в м. Одеса під час роботи у літніх піонерських таборах. А у 1977 році мені навіть ціле літо довелося відпрацювати баяністом-концертмейстером при Будинку відпочинку всесоюзного значення «Зелені пагорби» у селі Віженка, де доводилось працювати з відомим працівником культмасових заходів у районі Климом Я.З. Це були різноманітні конкурси, змагання, вечори пісні, танцю, екскурсії тощо. Часто траплялись такі ситуації, коли без підготовки доводилось акомпанувати або незнайомому виконавцеві, або незнайому пісню або перше й друге в одному зразі ж зі сцени. Як не дивно це тепер звучить, але часто танцювальні вечори відбувалися тоді під баян. Великий зал звільнявся від спарених рядів крісел і на утвореному танцювальному майданчику кружляли у вальсі не тільки відпочиваючі, а й часті гості з числа місцевої молоді, оскільки місцевий клуб чомусь не працював. Щоб вийти на сцену і годину, півтори а то й більше пограти танцювальний репертуар, треба було бути до цього готовим. Звичайно, тут переважно виручала гра на слух, яка також самостійно відпрацьовувалася у вільний від роботи час. Скажімо, виконання на слух на баяні старовинних вальсів, таких як «На сопках Манчжурії», «Берізка», «Дунайські хвилі», «Над хвилями», різних фокстротів, танго, блюзів та інших творів танцювального характеру, які колись виконувалися мною у духовому оркестрі, підбиралися без особливих зусиль, оскільки мелодія добре запам'яталася, і її залишалося тільки відтворити на іншому інструменті. А над молдавськими танцювальними мелодіями швидкого характеру, де потрібний темп, різні види техніки, доводилося працювати досить-таки наполегливо й терпеливо. Адже молдавські, румунські сирби виконуються у просто-таки шаленому темпі. Але така робота над собою дала свої результати, які у дуже скорому часі мені згодилися.

Не пройшов повз мене і такий вид діяльності музиканта як гра у «капелі» - музичному гурті на весіллях, хрестинах, вечорах, вечірках, днях народження, ювілеях, входинах, проводах і таке інше. Наш гурт у складі двох трубачів Володимира Лучака й Василя Паламарюка, тромбоніста

Сергія Мар'янчука, баяніста Олександра Залуцького, акордеоніста Миколи Іванческула, бас-гітариста Вячеслава Лукашука й ударних інструментів Сергія Іванова швидко став популярним серед молоді, яка прагнула нового, свіжого репертуару, сучасних ритмів, нових пісень таких уже популярних на той час композиторів як В.Івасюк, Л.Дутковський, з репертуару відомих ансамблів «Смерічка», «Червона рута», а пізніше «Жива вода», «Черемош» та інші. Підсилююча апаратура, мікрофони, бас-гітара, модерна ударна установка, колективний та індивідуальний спів майже кожного з учасників групи, вигідно виокремлювали нас з-поміж інших колективів, які цього не мали, й робили нас популярними настільки, що гурт користувався неймовірним попитом і авторитетом, як, зокрема, у селах Вижницького району Карапчів, Бабино, Волока, Коритне, Замостя, Бережонка, Банилів, м. Вашківці та навіть і за його межами. Протягом кількох років осінніх найтриваліших весільних сезонів у нас були повні аншлаги без жодної вільної від гри суботи й неділі. А то й бувало трьох днів: п'ятниці – неділі, із заводинами. І ніяких фонограм, «фанер», звукозаписів ніхто й не знав, усе грали й співали наживо. Хоч у той час 50 карбованців були немалі гроші (так приблизно заробляв кожен з музикантів за два дні весілля), але діставалися вони ой як непросто. Бували настільки затяжні набутки, що у неділю, коли люди як звичайно йдуть до церкви, деякі гонорові гості у цю пору йшли з весілля. Переважно це були молоді люди, хлопці й дівчата, які прагнули сповна задовольнити свої спраглий культурні запити, користуючись нагодою, що їм ніхто не має права заборонити так довго набуватися, оскільки вони є запрошеними гостями на весіллі й відпочивають, веселяться так, як уміють і хочуть. Тим не менше, нас це не лякало, і ми виконували свою роботу добросовісно, сумлінно. самовіддано, з великим творчим натхненням і відповідальністю. Поводити себе належало так, щоб жоден гість не залишався або невдоволеним, або до кінця не законтетованим музикою, адже саме музиканти визначають весілля, яке воно, веселе чи так собі.

Велике значення для створення відповідного весільного азарту має гра музикантами «до столу». Коли тільки-но зазвучать голоси за весільним столом, музиканти тут же йдуть

їм на допомогу зі своїм музичним супроводом. А інколи бувало і так, коли пауза зі співом затягується, музиканти самі розпочинали невеличку концертну програму перед танцями для гостей, у «палатці», які вміщували інколи до двісті й більше людей. Сучасні палатки, що зазвичай для здобуття додаткового заробітку винахідливими людьми здаються в оренду, мають не тільки усі необхідні атрибути (столи, лавочки, паласи, електропроводку з необхідним освітленням, розетками й вимикачами, дерев'яні підлоги, а навіть комплекти необхідної посуду, а взимку - ще і з теплопідігрівачами. Такі умови праці до певної міри полегшували тяготи музикантам, пов'язані з негодою або дощем. У такому разі і нам доводилося постійно перебувати у цьому штучному приміщенні. А інколи передбачливі гасди, сподіваючись перемінливих погодних умов особливо в осінню пору, замовляли й по дві палатки, одна з яких відводилася суто для танців. Останнім часом весілля нерідко проводяться у ресторанах, барах, яких тепер не бракує, як у радянський час. Тому музикантам не доводиться нікуди переміщатися від визначеного їм місця, на відміну від таких весіль, коли музикантам доводилося грати в походах. Як наприклад, вирушення за «молодою» (нареченою) (якщо весілля у «молодого»), чи вінчальними батьками на другий день весілля, коли їх перевдягають також у «молодих», а потім везуть до найближчої річки для купелі, чи супроводжуючи до загсу, або до вінчання в церкві. І до гри на ходу також треба бути готовим, адже вона також вимагає як відповідних навичок, так і умілого коректування участі кількості музикантів або кількості інструментів у грі, особливо тоді, коли належало зустрічатися двом складам оркестрів (молодого й молодой). Тоді відбувалося незвичне змагання хто кого «переграє», фактично, перекричить, адже кожен оркестр грає свій марш (супроводжуючий і зустрічний). Такі змагання звичайно носять умовний характер, оскільки стверджувати, що той оркестр ліпший, який гучніше грає, все одно, що стверджувати, що той ліпший автомобіль, який гучніше гудить, аніж їде. Але традиції є традиціями, і їх належить дотримуватися, особливо, якщо цього прагнуть самі весільні гості.

Близився 1980 рік, я твердо намірився вступати на заочну форму навчання до Одеського педагогічного інституту на музично-педагогічний факультет, оскільки не хотів втрачати добру роботу, яка подобалася, і, що немаловажно, недалеко від дому та багато інших вагомих причин зумовили мене до такого вибору. Однією з них було розпочате батьками будівництво, яке вимагало як коштів, так і часу, а ще вільних рук, які, окрім баянного міха часто-густо тягали тачки з ґравієм, піском чи глиною, усе залежало від необхідності забезпечення чергового фронту робіт, яку виконували місцеві майстри.

Завершувався мій п'ятий навчальний рік праці у Вашківецькій ДМШ (філія с. Банилів), наступав довгоочікуваний момент від'їзду до Одеси для вступу до інституту. Зразу ж поринув думками у далекий 1966 рік, коли мені, учневі 5-го класу, та ще двом трохи старшим за мене віком товаришам Дмитрові Мельникові та Олегові Гавалешкові у школі вручили безкоштовні путівки до Одеського піонерського табору «Молода гвардія», де ми місяць відпочивали й продовжували навчатися за шкільною програмою. Оскільки це був тільки березень, то ми зазвичай лише з території табору споглядали на бурхливі морські хвилі й тільки уявляли, як у них чудово можна було б пірнати у теплу пору, а саму морську воду використовували тільки для прополіскування простудженого горла, якщо таке з будь-ким траплялося, та збирали різноманітні камінці та раковинки на березі моря на згадку про табір. А ще ми часто їздили на екскурсії по Одесі, відвідували відомий в усьому світі оперний театр, інші пам'ятні й історичні місця. Мене Одеса тоді просто причарувала своєю архітектурною красою, культурною аурою, ну і, звісно, морем!

І тепер, на віддалі 14 років, мені знову випала подорож до Одеси. Хто пам'ятає той час, що означало дістати квитка на Одесу на початку її курортного сезону, той може поспівчувати тому, хто не потурбувався це зробити завчасно. Звичайно, якимось мені та моєму товаришу по роботі, а невдовзі директору школи Юрію Подольчукові вдалося таки це зробити, і дістати квитки

на потяг Івано-Франківськ – Одеса, який курсував тоді ще через територію Молдови, і прибував на кінцеву зупинку в досить ранковий час, десь о 8-й з хвилинами. Першочерговим завданням для нас була здача документів в інститут. Залишивши баян і привезені необхідні речі у камері схову залізничного вокзалу, ми дізналися, яким транспортом можна найшвидше дібратися на вулицю Комсомольська, 26 (нині Старопортофранківська, 26), де розміщений центральний корпус інституту (нині педагогічного університету) імені К.Д.Ушинського. Трамваєм №28 (усього за три копійки!) за хвилин 20 ми вже були на місці призначення, і майже без черги подали свої документи, так успішно здолавши перший рубіж. Хоча при здачі документів нас попередили, що першочерговим правом вступу користуватимуться ті абітурієнти, які працюють за спеціальністю у загальноосвітніх школах, адже контрактної форми тоді не існувало, й усі 30 місць були державними, тому строго контролювалися й адресувалися у першу чергу учителям музики сільської місцевості, які без відриву від роботи прагнули підвищити свій професійний рівень. Ми звичайно не дуже зраділи такому попередженню, але все ж надіялися на ліпше, і до того ж ми уже отримали на руки екзаменаційні листи з графіком здачі чотирьох вступних іспитів, у достатньо щільному режимі, здається через кожних три дні. Опісля визначення програми подальших наших дій мій товариш відправився до свого рідного брата, який проживав у мікрорайоні міста селищі Котовського, а я зайнявся активним пошуком тимчасового (на час вступних іспитів) житла, за адресами, які знаходилися у чергового по корпусу інституту.

З цього моменту фактично і розпочалося ознайомлення з Одесою та вивчення її вулиць, по паралельному розташуванню яких дуже легко орієнтуватись у місті і практично не можливо у ньому заблудитись, а в даному випадку – ще й легко було знайти зазначену адресу та повернутись пройденим маршрутом. А повертатись довелося, щоб привезти речі з камери схову на винайману квартиру, недалеко від інституту, куди невдовзі підселився і мій товариш.

Почалася активна підготовка, точніше адаптація у нових умовах до першого вступного іспиту з музичного інструменту.

Ми з'ясували, що на тій же вулиці, що й центральний корпус, на відстані двох трамвайних зупинок знаходиться музично-педагогічний факультет, куди ми і вступали, але сам іспит мав проходити у актовій залі головного корпусу університету. Звичайно, випробувати акустику цього залу виявилось надто складною справою, оскільки всі абітурієнти цього прагнули, особливо піаністи, яким цікаво було спробувати пружність клавіатури великого роялю «Естонія», який знаходився на сцені актового залу, а дозволялося туди потрапити тільки з 17-ї по 20-ту години. Тому абітурієнти основні підготовчі заняття проводили на факультеті. На одному з них я зустрів ще двох своїх земляків із Чернівеччини, Василя Кавецького, з яким ми були добре знайомі ще з училища, в якому разом навчалися, а його рідна сестра Романна була старостою мого курсу, а ще один земляк Дмитро Павлюк працював в одній із Новодністровських загальноосвітніх шкіл.

У такому «рідному» оточенні якось веселіше й радісніше стало жити й долати труднощі, які виникали у незнайомому місті, хоча потенційно були між собою конкурентами на вступ, адже конкурс був досить високим. Загальний – досягав до 3-х з половиною осіб на місце, а за спеціальністю – (для працюючих не у сфері освіти) і того більше. Музичні школи, як відомо, підпорядковуються Міністерству культури.

Перша оцінка «відмінно» на іспиті з інструменту придала настрою й наснаги у підготовці до музично-теоретичного колоквиуму, який складався з написання музичного диктанту, сольфеджування по нотах, відповідей на теоретичні питання білета. Іспит був тривалим і виснажливим у плані його етапності. Теоретичні питання білета були в основному з теорії музики, гармонії, зарубіжної, української й сучасної музики. Загальна оцінка «добре» також давала непогану перспективу щодо вступу. Для написання твору всі абітурієнти отримали можливість вибору: якою мовою – російською чи українською бажають здавати іспит. Нас четверо з Буковини та ще кілька абітурієнтів обрали українську. Ще б пак, ми звичайно знали ліпше свою рідну мову, хоча для багатьох абітурієнтів з Одещини та прикордонної зони рідною була болгарська, гагаузька, молдавська, польська, російська та інші.

Письмовий твір та усний іспит з історії принесли ще дві оцінки «добре», які давали непогані шанси поборотись у конкурсі серед тих, хто зі сфери культури, тобто не по спеціальності. Однак, сталося те, чого зовсім не очікував ні я, ні мої друзі по вступу. Вердикт приймальної комісії був жорстоким і безкомпромісним – абітурієнт Залуцький – не пройшов за конкурсом. Не буду вдаватись у подробиці, як приголомшила мене ця невдача, але тільки Всевишньому все достеменно видно, яким повинно бути майбутнє. У душу запала тільки одна фраза екзаменатора «приезжайте к нам на стационар». Приїхав додому в розчуленому стані, сам не свій, розповідаю батькам, що трапилось. Після недовготривалої паузи батько промовив першим: «а що, можна й на стаціонар, чим зможемо, допоможемо...». Мати спочатку трохи завагалася, а потім також погодилася. Невдовзі, я знову здавав іспити у тому ж закладі, тим же самим екзаменаторам. Зізнаюсь чесно, що на цей раз жодної можливості не пропустив, щоб не побувати на «Комсомольському пляжі» м. Одеси, до якого з новим товаришем з Буковини Святославом Вербним (на жаль нині покійним) добирались тим же трамваєм №28, що й до інституту, тільки в протилежному напрямі.

Як не парадоксально це стверджувати, але факти – річ уперта. Результат здачі іспитів був значно вищим – три іспити на «відмінно», історія – «добре». Як з'ясувалося у процесі здачі іспитів на стаціонар, нас з Чернівецької області знову виявилось четверо. Подружжя з Чернівців Роман Жучкан і Алла Кудрявцева (нині громадяни Сполучених Штатів Америки), піаністи, випускники Чернівецького училища мистецтв, які також показали гарні результати на вступних іспитах, і були зараховані до інституту, як власне і всі 50 абітурієнтів, що вступили на перший курс (дві академічні групи) денної форми навчання, у числі яких були і ми зі Святославом Вербним.

Зразу ж після зарахування нас обох і ще кількох, однокурсників, яких запитали на іспитах, задіяли в агітбригаду для концертування перед інтуристами з Америки й Канади, які подорожували Україною і, зокрема, Чорним морем і Дніпром на пароплаві з Одеси до Миколаєва, через Каховське

водосховище до Херсона, а потім у зворотному напрямі. Як з'ясувалося пізніше, там були і колишні вихідці та їх діти із Західної України, і зокрема з Буковини. Чому запросили нас двох із Вербним, стало тільки тоді зрозумілим, коли попросили виконати щось рідне, буковинське. Святослав, окрім фортепіано ще й добре володів сопілкою, знав безліч буковинських наспівів, яких навчив його вчитель у Сокирянській музичній школі Василь Стефанюк, що керував відомим дитячим інструментальним ансамблем «Буковинка» при школі, добре підбирав на слух, і ми швидко підготували кілька інструментальних дуетів та акомпанементів для солістки Зіни Шарацької з Одеської області, яка виконувала українські народні пісні. Престижність нашої концертної бригади значно зросла в наших же очах, коли ведуча концертної програми оголосила виступ соліста Київського театру опери та балету, народного артиста УРСР Сергія Козака, який у складі цієї ж бригади також виконав кілька українських народних пісень у супроводі фортепіано, яке знаходилось у музичному салоні річного пароплава імені «XXIV з'їзду КПРС». Наш виступ завершився, але не завершилася співпраця з товариством «Україна», яке опікувалося саме інтуристами на чолі з її президентом, професором Одеського державного університету імені Іллі Мечникова, письменником на ім'я Іван Друзь та віце-президентом Любов'ю Ленюк, професором Одеського педінституту імені К.Ушинського, з якими у нас з тих пір зав'язалися творчі та дружні стосунки. Згодом, під час навчання таких концертів було чимало. А коли наступив момент мого державного розподілу після завершення навчання в інституті, Любов Леонтіївна особисто написала листа тодішньому заступнику міністра Володимиру Курилові, звернувшись із проханням залишити мене в м. Одесі для продовження творчої співпраці у товаристві «Україна» та водночас задовольнити звернення Одеської обласної системи профтехосвіти до Міністерства освіти щодо мого призначення керівником підготовчої групи оркестру баяністів у Будинку творчості, у якому уже працював за сумісництвом мій патрон, доцент С.Т.Калмиков. І таке направлення я отримав, завдячуючи добрим, безкорисним людям на моєму життєвому шляху, їх

добрим намірам і гуманним поступкам. Та сталося це тільки через довгих чотири роки навчання в інституті. А поки, я повернувся до дому ненадовго, щоб розрахуватися з роботи, зібрати необхідні речі для навчання на стаціонарів Одеському державному педагогічному інституті імені Костянтина Ушинського. Наразі думав провчитися рік на стаціонарі, а потім перевестись на заочну форму, а сталося так, що в Одесі залишився на цілих п'ятнадцять років!

У Вашківецькій музичній школі за час мого вступу сталися також певні адміністративні зміни. Посаду звільненого директора Лупула О.Я. зайняв завуч школи Подольчук Ю.М., який і зробив мені історичний запис у трудовій книзі «Освободить от занимаемой должности преподавателя в связи с поступлением на стационарное обучение в институт»), й досі не розумію, чому російською мовою, адже попередні записи зроблені директором Лучиком М.Й. про службу в рядах Радянської армії, зарахування викладачем баяна у філію муз. школи с. Банилів і п'ять відміток про подяки й грамоти, у тому числі і про занесення до книги пошани школи як «Кращий викладач» за 1977-1978 н. р., були зроблені українською. Напевно, новопризначений директор психологічно готував як мене, так і себе водночас, до майбутньої одеської російськомовної атмосфери, адже вступили ми на навчання одного і того ж 1980 року, правда, пан директор вступив на заочне навчання.

По приїзді в Одесу на навчання мене очікував ще один «сюрприз»: зустріч із деканом факультету Вадимом Дмитровичем Богатирьовим (на жаль, нині покійним, вічна йому пам'ять). З'явився я для отримання ордера на місце в гуртожитку, яким забезпечувалися майже всі іногородні студенти, але він водночас запропонував мою кандидатуру й на обрання мене старостою I-ї групи, першого курсу музично-педагогічного факультету. Усі мої аргументи щодо відмови не увінчалися успіхом, і довелося погоджуватися на пропозицію й виконувати обов'язки старости. Напевно, зіграв фактор мого уже доволі змужнілого віку, адже уже на той час виповнилося 26 років, після служби армії, з семирічним стажем педагогічної роботи, серйозне налаштування на навчання. Можливо, зіграла

певну роль і розгадка моєї таємної стратегії відносно переведу в подальшому на заочну форму навчання, оскільки на неї і не пройшов конкурс.

Тим часом нам, першокурсникам, уже стало відомо про розподіл по викладах з індивідуальних дисциплін. Мені якого в першу чергу цікавила підготовка з основного музичного інструменту (баяна), хотілося потрапити до високопрофесійного, вимогливого викладача, у якого можна було б максимально підвищити свій фаховий рівень, оскільки викладання, яке мені подобалося у шкільній практиці, вимагало бути максимально компетентним у методичному плані, адже постійно мав справу з учнями-початківцями. А, як відомо, добрий початок – половина справи. Тому, коли я потрапив у клас до знаного педагога-баяніста, керівника оркестру баянів-акордеонів Калмикова С.Т., учня уславленого професора Геліса М.М., родоначальника першої кафедри народних інструментів у колишньому СРСР при Київській державній консерваторії імені П.Чайковського, а в подальшому заслуженого працівника культури України, доцента, кандидата мистецтвознавства, професора Одеської консерваторії імені А.Нежданової й Інституту мистецтв Одеського педагогічного університету (на жаль, нині покійного, вічна йому пам'ять), який головував у екзаменаційній комісії на наших вступних іспитах з музичних предметів, відчув велику радість і не меншу відповідальність одночасно. Оскільки він був високоосвіченою людиною і фахівцем своєї справи. Структура оркестру, яким він керував довгі роки, була ідентична структурі симфонічного оркестру у плані перекладу виконуваної музики для баянів, акордеонів, а мені довелось виконувати партію II-го баяна (тобто партію других скрипок), тож і доводилося справлятися із досить складними полотнами симфонічного репертуару, такими як Увертюра «Егмонт» Л. в. Бетховена, Увертюра до комедії У. Шекспіра «Сон у літню ніч» Ф. Мендельсона, «Камаринська», «Вальс-фантазія» М.І. Глинки, Увертюра «Ромео і Джульєтта», 2-ий концерт, фінал IV-ї симфонії П. Чайковського, «Незакінчена симфонія» Ф.Шуберта, концерти Е.Гріга, С.Прокоф'єва, К. Сенс-Санса, «Народний танець» Д.Шостаковича та багато інших.

Оркестр під його керівництвом був постійним учасником звітних концертів факультету, творчою лабораторією для студентів, що були його учасниками, які мали змогу готуватись та здавати державний іспит з оркестрового диригування паралельно із хоровим диригуванням. Незабутні враження ми учасники оркестру отримали під час свого виступу у великому залі Київської консерваторії з солідним твором Увертюрою «Ромео і Джульєтта» П. Чайковського та ще кількома класичними творами, за що були удостоєні великої похвали від присутньої на концерті професури кафедри народних інструментів, а наш педагог і керівник був названий завідувачем кафедрою народних інструментів, нині доктором мистецтвознавства, професором Давидовим М.А. одним із найліпших виконавців за всю історію консерваторії рапсодій Ф.Ліста, що також не могло нас не радувати і пишатися своїм педагогом, за таку високу оцінку його праці. Неодноразово ми з оркестром під орудою Калмикова С.Т. виступали у Національному палаці мистецтв у м. Києві, де представляли оркестровий жанр на творчих звітах Одещини та брали участь у фестивалях і конкурсах оркестрів у м. Кіровограді, Києві, Одесі. Були переможцем республіканського телегурніру «Сонячні кларнети». З оркестром часто виступали солісти-вокалісти й інструменталісти Раїса Вороніна, Юрій Тетеря, Володимир Кузнецов, Сергій Висоцький (факультетські педагоги), В'ячеслав Дашковський, заслужений артист України Анатолій Базарченко та інші.

Твори які давав студентам свого класу С.Т.Калмиков за своєю складності суттєво не відрізнялися від консерваторських програм. Взяти хоча б Прелюдії й фуги із ДТК Й.С.Баха, сонати Д. Скарлатті, В.А. Моцарта, Л. в. Бетховена (особливою популярністю користувалася Восьма «Патетична» композитора), його улюблених творів «Рондо-капрічіозо» Ф. Мендельсона, «Кампанела» Ф.Ліста, «Полосонька» І. Паніцького, непростих авторських творів і обробок народної музики М.Різоля, І.Яшкевича, В.Власова, з якими підтримував постійні дружні стосунки, запрошував на творчі зустрічі, семінари, професійно гартували нас студентів, а саме виховували у душі беззавітного служіння музичному мистецтву і, зокрема, баянно-

акордеонному, якому себе присвятили і безпосередньо яке пропагуємо й популяризуємо. Це була справді школа високого мистецтва, і здобуття великого життєвого й професійного досвіду. По ходу оповіді я ще неодноразово буду повертатись до цієї теми, оскільки мій педагог зіграв вирішальну роль у тому, що мої погляди і плани швидшого повернення на Буковину кардинально змінилися.

Повертаючись до теми розподілу, не можу не згадати, як виявилось, про своїх земляків Ю.Ю.Тетерю, мого викладача з вокалу, чоловіка А.І. Серебрі, професора, завкафедрою хорового диригування Одеської державної консерваторії імені А.Нежданової, колишнього художнього керівника та головного диригента Буковинського ансамблю пісні і танцю та В.Г.Кузнєцова, дуже ввічливого й щирого педагога який також працював на цій же секції, і доводився братом відомої першої виконавиці пісні «Червона рута» Лялі Кузнєцової з її автором Володимиром Івасюком.

Наші трудові студентські будні почалися дуже активно, але невдовзі, під кінець вересня перервалися несподіваною відправкою в Тарутинський район Одеської області на збір винограду в один із місцевих радгоспів. Осіннє бабине літо, лагідні проміння сонечка знову повернуло нам, студентам, романтику відпочинку від навчання, яке тільки-но розпочалося, й дало можливість зануритись як у фізичну працю, так і справжній психологічний відпочинок, який супроводжувався вечірніми танцювальними вечорами, так званими дискотеками, співом пісень під гітару біля багаття, організацією концертів для місцевих жителів. Добротне харчування у радгоспній їдальні, збагачення фруктозою від необмеженої кількості споживання різносортних плодів винограду, груш, яблук, слив, персиків, що також росли на радгоспних полях, «дегустування» винної продукції з місцевого заводу швидко поповнили наші витрачені під час вступної кампанії кілокалорії, зміцнило наші імунні системи, швидко здружило студентський колектив як однокурсників, так і всього факультету. Від старшокурсників ми багато дізналися цікавого про специфіку навчання в інституті, своїх викладачів, про їх вимогливість, принциповість,

безкомпромісність а в декотрих – лояльність, поблажливість, м'якість характеру. Наприклад, на лекцію з народної творчості, сучасної музичної літератури, гармонії до доцента Вороніна О.К. можна було потрапити тільки до його заходу в аудиторію, а на кілька секунд пізніше грозило відпрацюванням у формі реферату чи письмової відповіді на поставлені запитання з пропущеного матеріалу, та ще й додаткові запитання на заліку чи іспиті. Досить болісно реагувала на спізнення студентів на заняття з хорового класу, яке традиційно проводилося у актовому залі головного корпусу, доцентка Первушина Т.А., талановита учениця знаменитого консерваторського педагога Загребського Д.Д., який був у числі кращих учнів самого професора Пігрова К.К.

Дуже любило студентство молодого педагога-теоретика Олександра Кучеровського (на жаль, загинув у автомобільній катастрофі у розквіті молодих років, вічна йому пам'ять), прекрасного бас-гітариста, який був учасником знаменитого одеського джаз-тріо у складі піаніста Ю.Кузнецова та С.Зака. Словом, добряче вивчили досьє майже кожного педагога факультету.

Напевно, така підготовча практика вивчення творчого портрета кожного з педагогів із зовні існує й сьогодні, і в цьому можна легко переконатися у поведінці першокурсників та їх неприхованих кулуарних обговореннях під час перерви або в позалекційний час. Іноді воно виливається або у копіювання, дружній шарж під час так званих капусників (на кшталт КВК), або на посвяті студентів, коли першокурсники представляють свою спеціальність, і тих, хто їх навчає.

Наше навчання протікало цікаво, насичено, з лекційно-семінарськими заняттями у першу зміну, й індивідуальними – в другу. Репетиції оркестру також проходили у другу зміну по понеділках, середах, п'ятницях з 18-ї по 20-ту години, щотижня протягом усіх чотирьох років навчання, тому розклад для «народників» (студентів які навчалися на народних інструментах) складався з урахуванням цієї специфіки. Несподівано, після приїзду із сільськогосподарських робіт, директором студентського клубу Надією Мойсєєвою мені була запропонована робота

акомпаніатором-баяністом у танцювальному колективі інституту зі щомісячною оплатою у 80 карбованців, що не могло мене не втішити, оскільки прагнув фінансово забезпечувати себе самостійно. І зазначу, що стипендія у 40 крб. і додатковий заробіток акомпаніатора цілком задовольняли мої скромні запити, навіть у такому з недешевих за покупною спроможністю громадян міста Одеса.

Навчальний рік для мене завершився з відмінними показниками. Я успішно здав сесію, отримав підвищену стипендію, яка уже дорівнювала 56 карбованцям, і в такий спосіб поліпшив свій матеріальний стан, і зрозумів що можу самотужки вижити в Одесі, уже не рвучись на заочне відділення, тим більше, що нас знову зафрахтувало товариство «Україна» для виступів перед інтуристами, куди і приєднався колишній випускник інституту Анатолій Козаченко, педагог музики Одеського педагогічного училища, начальник військово-морського піонерського табору «Повний вперед», з яким у нас тривала довга і нерозлучна дружба, і була забезпечена щорічна робота у літній період у таборі музичним керівником.

Але було б передчасним кроком перегорнути сторінку пройденого ціною великих моральних і фізичних затрат 1980-1981 навчального року, не згадавши однієї обставини, коли до всього ж навантаження доводилось інколи ще і їздити догравати з капелою весілля, на які був отриманий уже завдаток. І щоб не підводити учасників гурту, доводилось долати більше тисячі кілометрів (в обидві сторони) та ще й відпрошуватись із занять у декана, які належало обов'язково відпрацьовувати.

Після закінчення другого курсу (також на «відмінно») за навчальним планом і домовленістю начальників таборів з відповідальним за педагогічну практику інституту кожен зі студентів зобов'язаний був відпрацювати у літньому піонерському таборі. Мені та ще кільком однокурсникам дістався один з найбільших за кількістю дітей відпочиваючих в одну зміну (більше 1200 осіб), таборів під назвою «Альбатрос», що неподалік селища Затока Білгород-Дністровського району Одеської області. Але тільки мені одному довелось там працювати музичним керівником. Решта студентів-музикантів

працювали вожатими піонерських загонів. Скажу відверто, що одна річ просто акомпанувати співу дітей, а зовсім інша організовувати їх. Особливо тоді, коли у літньому культурному комплексі табору розміщалося до 700-800 дітей старшого шкільного віку (молодші, за юнацьким сленгом, тусувалися окремо), і далеко не зразкової поведінки. Це були переважно діти військових і цивільних моряків, які борознили світові моря і океани, заробляли й привозили немалі гроші у валюті додому в Одесу і, чим могли балували своїх чад. А, як відомо, ситий голодного не розуміє. Діти виростали у розкоші, харчувалися вишуканою їжею, одягалися в усе «фірмове» з магазину «Каштан» і поводитися зверхньо серед інших, як у школі, таборі, так і скрізь, де знаходилися, незважаючи на декларовану соціалістичною системою рівність і братерство усіх соціальних верств населення «союзу нерушимого, республік вільних». Але працівники уже з відповідним стажем роботи вміли керувати будь-якою аудиторією. Таким був начальник табору Василь Григорович Касьян (родом також з Буковини) і мій старший напарник, також музичний керівник з досвідом Василь Морозов, яким вдавалося в основному підігрівати аудиторію словом, а мені уже підлаштовуватися під небездоганий дитячий спів чи реагувати музичними вставками під їх здравиці чи окремі вигуки, щось на зразок так чи ні. Скажу відверто, що такі зустрічі з надто великою аудиторією вимагають від музиканта дуже великої концентрації сили волі, мобільності реагування на різні негативні прояви, що можуть відволікти увагу або навіть провалити розпочату справу, ну і, звісно, відповідного виконавського рівня, який би задовольняв запити усіх присутніх як дітей, вожатих, керівництва, у тому числі й себе особисто. У протилежному разі, моральний стан не дозволив би піддати себе черговій невдачі, якщо, не дай Боже таке б трапилось. Три зміни по 24 дні пройшли на одному диханні, нудьгувати не доводилось, ні дітям ні вожатим, ні обслуговуючому персоналу. Розпорядок дня був настільки продумано насиченим, що на самопідготовку або короткий відпочинок (гра в теніс, більярд, шахи, шашки, доміно і, звісно, купання в морі) залишався хіба що у післяобідній для дітей тихий час, або після відбою на нічний сон.

Проводились постійні різноманітні заходи: конкурси строю й пісні, тематичні концерти, театралізація пісні, музичні вечори, свято Нептуна та інші, які звичайно вимагали постійної підготовки й репетицій. Тому з музичного салону (приміщення для репетицій) у робочий час фактично ми з напарником не «вилазили». Правда, одна з репетицій для мене стала особливо «пам'ятною». Свій музичний інструмент під час тихого часу я залишив у зачиненому музичному салоні й спокійно відправився по якихось важливих особистих справах у надії продовжити вечірні репетиції. А це був високоякісний німецький п'ятирядний баян «Barcarolle», придбаний ще у Ленінграді після військової служби в одного полкового офіцера, який придбав його у надії навчити гри на ньому своїх дітей, та не склалося, і він вирішив, щоб не пропадати добру, віддати його у надійні руки. 500 радянських карбованців були тією сумою, еквівалент якої у німецьких марках був витрачений на його покупку.

Та несподівано хлинув дощ, а покрівля салону виявилася дірватою, і мій інструменту повністю залило водою і вивело з робочого стану. Довелося завершувати репетицію й останню третю зміну на казенному трирядному баяні, ненайліпшої ширпотребівської якості. І тепер, коли мій власний інструмент відслужив мені вірою і правдою п'ять років після армії та більше двох років навчання в інституті, я вмиль залишився без засобу першої необхідності. Звичайно, я не покидав надії його реанімувати, віддавши у руки славетним одеським музичним майстрам, та все ж більше схилявся до думки придбати собі новий концертний баян тульського виробництва, а постраждалу «Баркаролу» віддати на запчастини. Як потім і сталося. Мені вдалося придбати замовний тульський концертний баян білого кольору у досить доброму стані, який і прослужив мені довгі роки, правда, також не без пригод.

Після завершення табірного марафону я отримав Почесну грамоту за активну участь в організації та проведенні табірних заходів з дітьми моряків літом 1982 року за підписом начальника піонертабору «Альбатроса» Касьяна В.Г. і старшої піонервожатої Ємець Л.К. та матеріальне заохочення у вигляді еної суми карбованців. Але праця в таборі відкрила мені нові

горизонти щодо подальшого працевлаштування за спеціальністю у місті Одесі без відриву від стаціонарного навчання. Справа в тому, що в цьому ж таборі вожатим працював уже кілька років поспіль учитель музики Одеської СШ №81, яка знаходиться між 7-ю і 8-ю станціями вулиці Великого фонтану Юрій Мішуков, який якраз уже збирався змінити своє місце роботи, оскільки ніяким музичним інструментом, окрім гітари, не володів, а вимоги до учителів музики, керівників позакласної й гурткової роботи на щорічних оглядах щораз зростали, які й поставили його перед вибором. Щоб уникнути зайвих пояснень адміністрації школи щодо прийняття свого рішення він і запропонував мені своє місце учителя музики старших класів, оскільки на молодших працювала Світлана Прищепа, відома у місті педагог-музикант.

З 1-го жовтня 1982 року, з появою вакантного місця і письмового дозволу декана факультету (довідки відповідного зразка, яка підтверджує дозвіл на працю у позанавчальний час) я й приступив до виконання своїх обов'язків учителя музики і співів у зазначеній загальноосвітній школі № 81 м. Одеси. Адміністрація школи, а саме директорка школи Воробйова Н.І. та її завучка Букатова З.В. (яка невдовзі стала директором цієї школи) люб'язно пішли мені назустріч зі складанням максимально зручного для мене розкладу уроків музики, які б не пересікалися із розкладом занять в інституті. Але одна справа скласти розклад, а інша прагнути його дотримуватися, коли до роботи із гуртожитку чи з інституту треба добиратись двома транспортами у межах 45-50 хвилин, а в зимній період і того більше. Звичайно, щоб не траплялося, школа і діти завжди для мене були на першому місці.

З викладачами лекцій в інституті, на які я мав вірогідність спізнюватися, все вдалося узгодити. З індивідуальними заняттями також, оскільки всі розуміли, що таке школа, і деś навіть усіляко сприяли цьому, підтримували мій сміливий ентузіазм. Робота подобалась, деякі діти мене впізнавали після

свого відпочинку в «Альбатросі», тягнулись до музики, співу, проявляли бажання брати участь у позакласній роботі. Багато класних керівників школи неодноразово зверталися з проханням допомогти з акомпанементом у проведенні того чи іншого позакласного заходу, на що я безвідказно погоджувався. Тож у скорому часі здобув у колег відповідну повагу, авторитет й підтримку.

У весняний період 1983 року, коли проходили районні шкільні огляди дитячої творчості, наша школа представила досить непогані номери, хорів ансамблів, вокальної й інструментальної музики, солістів-виконавців, які були комісією позитивно відзначені й відібрані на заключний міський концерт. Правда, були різні моменти, складнощі й незручності з розкладом навчання, коли доводилось двічі на день їздити до школи: на 8-му ранку, потім в інститут, а тоді знову до школи. І так продовжувалося майже до самого кінця навчання в інституті, а саме: до лютого 1984 року, коли я за власним бажанням по заяві відповідного зразка, у зв'язку з підготовкою до здачі державних іспитів, написання й захисту дипломної роботи наказом директорки школи Букарової З.В. був переведений з посади учителя на посаду керівника гуртка музичної студії, що існувала при школі, і була фактично мініатюрною автономною музичною школою, де дітей навчали грати на баяні, акордеоні, фортепіано, проводилося комплексне вивчення музично-теоретичних предметів, хорового, ансамблевого співу. Звичайно, робота у студії не була для мене новинкою, оскільки уже мав досвід і п'ятирічний стаж роботи викладання баяна у музичній школі, але де з чим довелося зіткнутись і вперше, як наприклад, ведення уроків сольфеджіо для молодшої групи студії. Але основним моїм фахом було все ж викладання гри на баяні.

Мій напарник по фаху, чудова, чуйна, щира, безкорислива людина Міх В.І. допомагав відповідною літературою, репертуаром, у скрутні моменти й підміняв по роботі. Мав чудовий контакт із дітьми, зацікавлював їх не тільки музикою, але й екзотичним видом спорту – риболовлю. Неодноразово виїжджав з ними

(з дозволу батьків) на місцеві річки, лимани, де одного разу пощастило побувати й мені і відчутти смак чистого, не загазованого інтенсивним міським транспортом повітря та посмакувати справжньої ароматної рибної юшки. Такі форми відпочинку ще більше притягували дітей до учителя, посилювали його й так беззаперечний авторитет, позитивно впливали на показники їх успішності.

За роки праці в даній школі, в якій, окрім музичної студії, були ще й хорові класи, які формувалися з самого початку прибуття дитини до школи за ознаками наявності добрих музичних даних, а уроки музики тут відбувалися тричі на тиждень і проводились відомою в Одесі фахівчиною Ліфшиць А.А., засновником і завідувачем музичної студії при школі та великим ентузіастом хорової справи у найліпших пігровських традиціях, я пізнав багато чого більше, ніж за всі попередні роки, пов'язані з музичним мистецтвом.

Анна Аронівна неодноразово запрошувала в Одесу (безпосередньо у нашу студію) старшу групу дитячого хору студії «Дубна» під керівництвом Іонові О. М. (теж Підмосков'я), від якої також залишилась пам'ятка – збірник дитячих і юнацьких хорів із творчого репертуару «Співає «Дубна», укладачем якої є її керівниця Ольга Миколаївна. Вона неодноразово ділилася своїм досвідом, давала методичні поради місцевим хормейстерам, проводила майстер-класи як зі своїм, так із нашим студійним хором. А одного разу (1984р.) у власному будинку сімейства О.В.Омельяненко й Е.І. Донченко, що знаходився неподалік нашої школи, ми всім складом студійців чудово провели час на свято День учителя з піснями, іграми, жартами. Ось якими творчими контактами збагачувала досвід молодим і вже зі стажем фахівцям дружна студія при Одеській СШ № 81, завдячуючи вічно натхненній на велику творчу працю її керівницю Ліфшиць А.А. (вічна їй пам'ять).

Але повернемося усе ж до навчання в інституті, в якому життя також вирувало не менш насичено творчо й цікаво. Окрім заходів факультетського, інститутського масштабу, ми ніколи не забували напутніх слів нашого декана Вадима Дмитровича.

«Пам'ятайте, говорив він, ви в Одесі здобуваєте дві освіти, вищу професійну, й водночас проходите вищу життєву школу, не замикайтеся у стінах інституту, відвідуйте театри, філармонію, концерти скрізь, де вони відбуваються, вони збагачуватимуть вас духовно, морально, професійно...». По студентських квитках, за домовленістю з дирекцією оперного театру, нас студентів-музикантів без перешкод безкоштовно пропускали на самі верхні місця в театрі на будь-які оперні спектаклі й балетні вистави. Ми ніколи не пропускали можливості побувати на звітних концертах музичного училища, консерваторії, концертах окремих класів, відділів, кафедр.

До нас на факультет часто приходили студенти-випускники професорів Одеської консерваторії Євдокимова В.М. (завідувача кафедрою народних інструментів), Власова В.П., Орлової Д.П. «обкатати» програму державного іспиту з інструменту чи виступити з концертною програмою перед участю у відповідальному конкурсі. Декан фортепіанного відділу консерваторії, кандидат педагогічних наук, професор Дашковський В.Я. з факультетським оркестром баяністів під керівництвом Калмикова С.Т. неодноразово виступав як у стінах інституту, так і перед широкою громадськістю міста, був незмінним солістом Концерту ля мінор Е.Гріга, у тому числі і в пам'ятному концерті у залі Київської консерваторії. Керівництво факультету часто запрошувало з числа професорів консерваторії, які мають учений ступінь та з інших науковців ідентичних нашому вузу, головами ДЕК. Незабутніми виступами в Одесі залишились у пам'яті концерти студентських хорів з м. Вінниці під керівництвом нині народного артиста України професора Віталія Газінського, м. Миколаєва – заслуженого працівника культури України Світлани Фоміних (нині, на жаль, покійної, вічна їй пам'ять).

Добре запам'яталася нам, студентам стаціонару, поїздка факультетського змішаного хору під керівництвом доцентки Первушиної Т.А. в столицю Білорусії Мінськ, де ми з успіхом виступили у залі консерваторії й отримали схвальні відгуки від присутніх на концерті. Пощастило мені у складі агітбригади

нашого інституту побувати і на студентському фестивалі «Студентська весна-1982», що відбувався у м. Кіровокані (філіалі Єреванського педінституту) у Вірменії, де доводилось акомпанувати на баяні представленому вокальному ансамблю й солістам з м. Одеси, який приймали дуже гостинно та з великою зацікавленістю.

Сучасні студенти музично-педагогічних, мистецьких ВНЗ часто нарікають на брак часу, якого не вистачає належно підготуватись до практичних, семінарських чи індивідуальних занять і т. ін. Виникає закономірне запитання: а що ж було говорити студентам нашого покоління, коли доводилось конспектувати численну кількість марксистсько-ленінських праць, матеріалів комуністичних пленумів, з'їздів, постанов? А попри усю цю інтенсивно насичену заідеологізовану переписанину, треба було переписувати ще й ноти для основного й додаткового інструменту, вокалу, диригування, хору, оркестру, партитури, поголосники, адже ксероксів ще тоді не було, у нашої державі, не кажучи, що все це належало ще й знати напам'ять.

Пригадую, як одного разу на семінарське заняття з історії КПРС належало було законспектувати 25 першоджерел з означеної теми. Зошити з конспектами на вимогу викладача семінарських занять Ясинського М.М. (лекції читав доцент Чумак В.М.) усі студенти курсу поздавали на перевірку. І з яким прикро здивованим, навіть обуреним виглядом кожен з нас реагував на незадовільну оцінку, якщо не законспектував з усіх праць бодай однієї. Полковником у відставці тов. Ясинським це кваліфікувалося як невиконання завдання і крапка. І хоча у наш час інколи й лунають висловлювання, навіть нарікання, що живемо, так би мовити, не у правовому суспільстві, людина не захищена, раніше хоча партія захищала, можна було будь-якій простій людині звернутись зі своєю проблемою у партійну інстанцію і сподіватись на певну підтримку, бодай хоч якусь реакцію, яка часто супроводжувалась письмовими відписками, виїздом створеної комісії по розгляду питання чи скарги на місце заявника і т. ін. Але у нашому разі зі своїми

невдоволеннями, це був якраз той випадок, коли жалітись було нікуди й нікому, адже це розцінювалося б як посягання на «святая святых руководящей и направляющей силы общества – КПСС». Хто міг посварити або звинуватити викладача в необ'єктивності, якщо формально він був правий. Як кажуть, гірку пігулку треба ковтати, не розкушуючи. Вистачало нам, звичайно, і комсомольських, і профспілкових зборів, як групових, курсових, так і факультетських. Проведення кураторських, політінформаційних годин також строго контролювалося деканатом. Тобто комуністична ідеологія міцно й наполегливо зомбувала молоді уми щодо беззаперечного служіння їй та одноголосного схвалення її рішень, гнучко залучала впливових людей до співпраці, щоб мати надійну громадську підтримку. Не оминула така участь і мене, оскільки був старостою академічної групи, і, що не маловажно, був уже після служби в армії, дорослою сформованою самостійною людиною, відмінником навчання. Десь у глибині своєї свідомості завше відчував: те, до чого людина не прагне, навіть чого уникає, обов'язково її дожене, до неї прилипне.

І справді, десь під кінець другого курсу мені надійшла перша пропозиція готуватися до вступу у кандидати в члени КПРС. Пропозиція конкретна і безальтернативна. Але щось подібне уже пережив під час служби в армії, вдалося якось відмовитися, і тут повірив у те, що вдасться викрутитися. Однак, дана ситуація виглядала дещо по-іншому. Пропозиція надійшла від авторитетного педагога, кумира багатьох студентів-народників, який був парторгом факультету, Калмикова С.Т., і мені не вдавалося зовсім відкрито висловити вголос своє ставлення до «привабливих» сторін партії.

Мені довго довелося добирати аргументи, щоб відмовити настільки дипломатично, аби це моє рішення не вплинуло на наші добрі, мирні стосунки. Найліпшим переконанням було те, що я хочу якомога більше сконцентруватися на підготовці по баяну, оскільки мрію взяти участь у всесоюзному конкурсі, який мав найближчим часом проходити в одному із міст РРФСР – Уфі. Така аргументація була досить переконливою для педагога,

тим паче, що у його класі було вже чимало лауреатів і дипломантів таких і подібних конкурсів. Хоча й прекрасно усвідомлював, що підготовка до такого рівня конкурсу унеможливить мою роботу в школі, позбавить необхідних фінансових надходжень для забезпечення своєї студентської життєдіяльності, і, зрештою, зовсім не гарантує того, що пропозиція врешті-решт не повториться знову.

Але треба було якийсь час пережити цю хвилю переконливих доводів педагога на користь висловлених ним пропозицій. Хоча претендентів на вступ у партію було чимало, у тому числі й серед моїх одноклассників, при тому, дуже близьких. Але невдовзі, все для мене вирішилося само собою успішно, так би мовити, без істотних моральних і матеріальних жертв, не беручи до уваги, втрати нервових клітин, які, як відомо, не поновлюються. Одруження Калмикова С.Т. із молодого студенткою, моєю однокурсницею Ельвірою Коровіною, нині покійній, (вічна її пам'ять) не пройшло повз увагу партійних босів інституту та бюро міського райкому партії. На закритих партійних зборах переобрали секретаря парторганізації факультету. Ним став Олег Корнійович Воронін, принциповий авторитетний серед студентів і педагогів в. о. доцента кафедри теорії й історії музики, музично-педагогічного факультету вузу, а я тим часом з полегшенням зітхнув, усвідомлюючи, що «загроза» проминула і спокійно можна повертатися у творче русло студентських буднів, які були не такими вже й спокійними та безхмарними, як може скластися враження у читача.

Іноколи насичені позаакадемічні репетиції хору чи оркестру, що тривали щонайменше тригодинний період, забирали більше енергії й фізичних сил, ніж чотири пари лекцій чи семінарів, де увага в якийсь момент концентрується максимально, а в основному працює у спокійному режимі.

У музиці чи хоровому співі і свідомість, і увага, й емоції виконавця активні постійно, причому зосереджені до максимуму, і готові на вимогу керівника, диригента, чи педагога з індивідуальних музичних предметів на заняттях видати «на

гора» усі свої потенційні можливості. Але мова йде тільки про виконавство у чистому вигляді, а якщо взяти репетиційний період, коли окрема фраза чи пасаж тренується, відпрацьовується не у хвилинах, а годинах, а інколи і в днях, тижнях, то стає зрозумілим сам процес. У якому ж тоді стані нервові клітини виконавця або керівника, коли складні технічні проблеми долаються не так просто. Тому праця музиканта не така вже й легка, як може інколи уявлятися пересічному слухачеві.

Існує думка, що чим природніше невимушено сприймається виконання музичного чи вокально-хорового твору, тим вищий професійний рівень музиканта. Але коли над досягненням високого рівня ще треба працювати й працювати, особливо молодому фахівцеві, у котрого і досвіду й терпіння бракує, доводиться зовсім не «солодко». Іноді такі фахівці, навіть і ті, які у свій час були добрими студентами, прекрасними виконавцями, навіть із лауреатськими титулами, не «набравши» методичного досвіду, не можуть передати своїх знань чи умінь іншим, тому що у свій час були до цього не зовсім зацікавленими, якщо не вживати більш гостре слівце байдужими, думали тільки про себе, як усвідомити те, чому навчають, а не думали на перспективу, не озброювали себе відповідними методичними прийомами щодо набуття технічних навичок, і необхідних знань, як ці набуті навички в доступній і зацікавленій формі передати дітям, щоб вони не тільки з охотою і бажанням займалися музикою, а й із великим задоволенням виконували на окремому етапі будь-які складні завдання покладені на них.

У педагогічному інституті тривалий час для студенток різних спеціальностей, у тому числі й музичної, існувала спеціальна підготовка медичних сестер, після закінчення якої вони отримували дипломи відповідного зразка, з якими можна було спокійно влаштовуватись на роботу медичною сестрою. Для цього у них був посилений курс факультативних медичних предметів, де вони штурмували здобуття фактично нової спеціальності, як у хлопців, скажімо, звання офіцера на військовій кафедрі, якщо така існувала при ВНЗ. У нашому

Одеському педінституті, на жаль, такої кафедри не було, тому підготовку чоловічого складу, про всяк випадок (у разі виникнення воєнних дій), компенсували посиленими заняттями з «Цивільної оборони».

Звичайно, лекції, практичні заняття, на яких фігурували протигаз, носилки, джути, шини і т. ін, не були несподіванкою. Одверто кажучи, не позаздриш тим, кому у літню пекельну одеську спеку доводилося надягати протигаз і робити ці безкінечно невдалі спроби вперше у своєму житті. Піт ллється градом, дихати нічим, очне скло постійно пітніє, все в тумані, як зір, так і свідомість, але нічого не вдієш, а якщо, не дай Боже, війна, ядерна, лякали нас, треба ж уміти рятувати себе й інших, наполегливо переконували нас кадрові офіцери запасу, які вели практичні заняття, щоби хоч якось відволікти від думок, кому й навіщо все це потрібно. А, напевно, у першу чергу тим, хто виділяв шалену кількість академічних годин під вузько зорієнтовані інтереси комуністичної системи.

Як правило, офіцерам «запасу», окрім непоганої військової пенсії, була можливість самим не втрачати військової снаги, та ще й мати непоганий призаробіток у будь-якому навчальному закладі, готувати молодь у дусі безапеляційного «єсть, так точно», як власне, це робилося з шаленою кількістю виділених годин й на політичні науки: історію партії, марксистську філософію, політичну економіку, науковий комунізм, атеїзм тощо, що також зомбувало молодь комуністичною ідеологією. Не гребували комуністи-функціонери й наказовими формами обов'язкового виїзду студентів на примусові сільськогосподарські роботи для збору помідорів, винограду. Траплялися випадки, коли студентів за неявку в колгосп чи радгосп відраховували з інституту, якщо не було виправдовуючих відсутність документів. Система впливу на студентів була жорсткою і навіть жорстокою. Неявка на концерт, присвячений вождю пролетаріату В.І. Леніну чи «Великій жовтневій соціалістичній революції», могла також коштувати виключення з інституту або, у крайньому разі, позбавлення стипендії чи гуртожитку, або того й іншого.

Хоча, якщо дивитися з прагматичної точки зору, була стабільність в отриманні молодим людям безкоштовної якісної освіти, забезпечення працею, навантаженням не менше однієї ставки га місці роботи по закінченні вузу, було добре фінансування закладів з музичними, музично-педагогічними спеціальностями. А це музичні інструменти, звукозаписуюча й звуковідтворююча апаратура, їх обслуговування, ремонт і т. ін. Працювала мережа музичних магазинів, майстерень, прокатів. Була недорога й смачна їжа, без ГМО і ароматизаторів та заміників. Духмяний різносортний, без розрихлюючих добавок хліб. Був недорогий, і наш вітчизняний, несинтетичний одяг, шкіряне взуття. «И куда все это делось, кому оно мешало», як говорив одеський гуморист Михайло Жванецький, віднедавна народний артист України, про бочки з чорною й червоною ікрою, що розміщались свого часу у відомому гастрономі на розі вулиць Дерибасівської й Преображенської (Радянської Армії) м. Одеси.

Таке враження складається іноді, що тепер те й тільки робиться, аби штучно створювати проблеми, ускладнювати усе й в усьому, що б тільки повернутись до старої системи. Але ж природно рухатися вперед, а не повертати назад. Хотілося б якнайшвидше бачити нашу Україну процвітаючою державою, із цивілізованими законами, їх дією для всіх однаково об'єктивно, щоб усі українці не шукали ліпшої долі за кордоном, а з великою приємністю повернулися на рідну землю, були б забезпечені достойною роботою й платнею, учителі виховували у дітей патріотичні почуття любові до держави України, її символів, краю, рідної землі, культури. Навчали дітей змалечку бути гордими за те що вони українці, народились у незалежній, вільній державі з багатовічними народними традиціями, які передаються із покоління в покоління заради збереження національного коду, його ідентичності в регіональному розмаїтті.

І вартують того ті нелегкі життєві уроки, які здобуваються за партою в класній кімнаті, за студентським столом в аудиторії, на практиці у школі чи іншому навчальному закладі заради

продовження і збагачення людського досвіду, пізнання навколишнього світу, у якому живемо і продовжуємо навчатися жити стільки, скільки живемо, а живемо стільки, скільки навчаємося. Ось така нескладна формула людського цивілізаційного розвитку. До мети треба йти. Шлях долає той, хто йде, йде до ідеалу. Хоча ідеалу не існує, а існує тільки шлях до нього. Тому дорога, фактично, безкінечна, як і самий світ в уяві людській, а тупцювання на місці – смерті подібне.

А скільки бувало таких моментів, як підчас навчання в інституті, так і в самотійній роботі з дітьми, коли вкладається велика праця в якесь етапне досягнення, а доходить справа до того, щоб її продемонструвати, а вона виглядає малояскравою, непримітною, наче й не доведеною до логічного завершення, як часто музиканти вживають термін «напівсирою». Ось що робить з музикантом недостатність досвіду, надмірні, необґрунтовані хвилювання. Такі відчуття руйнують психіку, усю вкладену ціною великих зусиль працю, як корозія залізо. А розчулюватися, зупинятися не можна, тому що таким шляхом і зневіряються нерідко, падають духом, визнають себе бездарями. Тому тут доречний лозунг «уперед, і тільки уперед!». Завше варто аналізувати результати виконання поставлених перед собою завдань. Скажімо, перед кожною самопідготовкою з індивідуальних музичних предметів я планував, над чим буду конкретно працювати. Як завше, при мені в моєму чорному «дипломаті» постійно були ноти по баяну, хору, оркестру, диригуванню, вокалу, додатковому музичному інструменту. Але не завжди вони ставали мені в пригоді, особливо тоді, коли планував ґрунтовно посидіти над цікавим музичним твором з основного музичного інструменту. Як рекомендував мені мій педагог, на виучку музичного тексту треба відводити ранковий час, коли голова «свіжа» й легко текст запам'ятовується, і так можна якомога більшу частину його осягнути.

Вечірню самопідготовку ліпше присвячувати повторенню вивченого матеріалу або відпрацюванню технічних моментів твору (складних варіацій на різні види техніки, стрибків як на правій, так і лівій клавіатурі, поліритмічних структурних

побудов та інше), де більше працюють м'язи пальців і руки, ніж голова. Хоча це в корені хибне твердження, що під час гри голова в окремих моментах може відпочивати. Такі бездумні, безконтрольні заняття тільки шкодять і голові, і пальцям. Чому? Кожна дія при грі повинна бути раціонально-правильною. Ніяких зайвих рухів і жестів не можна допускати, як і бездумних багаторазових повторів одного й того ж текстового фрагменту, адже на все це тратиться фізична енергія, якої може не вистачити у потрібний відповідальний момент. Далі, якщо руки не привчати до оптимальної зібраності, сконцентрованості на будь-яке технічне вирішення, вони залишаються безконтрольними і часто повз нашої уваги є основною причиною витрати надто великого обсягу часу на виконання того чи іншого завдання. Ще одне: необережність, байдужість або відсутність наполегливості унеможливило дотримання єдино правильної стратегії у подальшій самостійній роботі. Тобто компромісів із власною совістю також не повинно бути. Тут винятків із правил не існує, а потрібна лише поміркована, наполеглива, цілеспрямована, результативна праця.

Хоч свого часу великий український філософ і музикант Григорій Сковорода, виходець з Глухівської школи, як і інші відомі українські музиканти Максим Березовський і Дмитро Бортнянський, говорив, що головне не результати праці, а сам процес, то в даному випадку результат особливо важливий. І бажано, щоб він був позитивним. Тому що відсутність результату – також результат, але скоріш бездумного підходу до справи. А позитивний – окрилює, вселяє надію, збагачує досвід, підвищує ефективність праці, робить її звичною, приємною, результативною, ціннісною.

Побутує думка серед музикантів, що над будь-яким музичним твором треба працювати в три етапи: перший – ознайомлення з твором, другий – технічна робота з його опанування, і третій – художнє його завершення. Але мало хто з пересічних музикантів, особливо початківців замислюється над тим, як повинні проходити ці етапи, в якому обсязі. Якщо твір масштабний, то звичайно і більше часу вимагається потратити на його вивчення. А скільки, наприклад, часу потрібно, щоб

його від початку до кінця повторити, щоб якось усе скласти «до купи»? Дуже багато, навіть надто багато. Тому існує єдино правильний, ефективний спосіб, перевірений часом і практикою, вивчення тексту невеликими фрагментами, та не тільки технічно, а й відпрацьованого у художньому контексті одночасно, тобто щоб технічна досконалість трансформувалася у художній вираз одразу ж. Іншими словами, кількісні показники переходили у якісні, причому дуже оперативно. Коли відбувається така концентрація уваги музиканта на невеликому фрагменті музичного тексту, аналізуються її найменші деталі: скільки нот, які вони, який їх рух, які закономірності (рухаються уверх, униз, повторюються, чи не повторюються, гамоподібні, арпеджіоподібні чи наприклад, секвенційноподібні). Якщо не вдається легко запам'ятати визначений фрагмент, його належить розчленувати на менші частини, інколи на маленькі мотиви (найменші музичні побудови), і недоступне стає доступним, не вирішене вирішуваним, недосяжне досяжним, а звичне приємним, що дає можливість робити це дуже швидко й продуктивно. А це вже вселяє музикантові упевненість, віру у свою спроможність долати поставлені перед собою складні завдання, збагачує його як відповідним досвідом, так і позитивними емоціями, які сприяють добрій тривалій пам'яті. Чому діти молодшого віку так легко все запам'ятовують? Тому, що цей процес відбувається на посиленому емоційному рівні сприйняття. Багато не усвідомлених понять, термінів, слів запам'ятовуються на асоціативному або мнемотехнічному (допоміжному уявному) рівні.

Отже, коли музикант працює з відповідним емоційним настроєм, певним азартом, які підкріплюються добрими результатами, це приносить йому радість і натхнення працювати ще ліпше та плідніше. А результатом саме такого підходу є свідомо, вдумлива й самоконтрольована, тільки на професійній основі, праця. Можна довго ділитись набутими професійними мудрощами багаторічного педагогічного досвіду, але нічого кардинально нового я не скажу. Усі ці знання й уміння здобуті копіткою працею, вивченням літературних джерел вітчизняної

баянно-акордеонної школи, однієї з найавторитетніших у світі, підкріпленої великими досягненнями наших виконавців на найпрестижніших міжнародних і вітчизняних конкурсах, методики роботи провідних музикантів-педагогів як у індивідуальних так і колективних формах музикування, відвідуванні концертів, оглядів, фестивалів, у процесі самоаналізу й самооцінки, а головне, у процесі мудрих настанов і порад свого незабутнього професора С.Т.Калмикова. Він був одержимою людиною у мистецтві баянно-акордеонної гри, великим ентузіастом, сподвижником і популяризатором оркестрово-баянної музики, вимогливо-принциповим педагогом щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, передачі їм свого й існуючого у вітчизняній та світовій практиці досвіду. Серед його вихованців – численна кількість лауреатів республіканських, всесоюзних конкурсів баяністів-акордеоністів, кандидатів наук, доцентів, професорів.

А оскільки у мені Калмиков С.Т. бачив широкого прихильника й надійного послідовника його принципів служіння оркестровому баянно-акордеонному мистецтву, то ще зі студентських років почав активно задіювати мене у роботу з учасниками оркестру баяністів і акордеоністів, який існував при Будинку художньої і технічної творчості професійно-технічної освіти м. Одеси, де сам керував оркестром за сумісництвом. Зауважу, що цей колектив, який і досі носить назву «Юність», достався свого часу Калмикову С.Т. у спадок ще від відомого музиканта, педагога Євдокимова В.М., його засновника, заслуженого працівника культури України, професора, завідувача кафедри народних інструментів, керівника оркестру народних інструментів Одеської музичної академії імені А.Нежданової (якого свого часу полонив виступ ленінградського оркестру баяністів під управлінням П.П.Смирнова) (нині покійного, вічна пам'ять). Він виховав таких відомих музикантів-баяністів як нинішній ректор ОДМА, доктор мистецтвознавства, професор В.Сокол, заслужені артисти України, професори В.Мурза, І.Єргієв, які також працюють у цій же академії, та багатьох інших. Колектив оркестру був переможцем численних оглядів і конкурсів всесоюзного значення. А червневий номер журналу «Музика» за

1966 р назвав цей оркестр одним із найліпших на Одещині. Спадок, як виявилося, залишився вагомим, і його треба було поповнювати, збагачувати.

Одним із ефективних шляхів, який би поліпшив оркестрове звучання та розширив добір різноманітного репертуару оркестру, Калмиков С.Т. обрав перебудову його структури. Замість існуючих кількісних груп (наприклад: I, II, III, IV баяни, і т. д.), він за прикладом структури симфонічного оркестру створив основних чотири групи, зокрема: смичкові (I, II, III концертні баяни-скрипки, баяни-альти («Юпітер», «Ясна Поляна» з виборною системою), оркестрові баяни-баси (віолончелі), баяни-контрабаси), духові мідні (оркестрові баяни-труби, баяни-тромбони, баяни-валторни), духові дерев'яні (оркестрові баяни-флейти, акордеони-гобої, акордеони-кларнети (концерті акордеони «Weltmeister» «Ленінград» з виборною системою), оркестрові баяни-фаготи), ну й звичайно ударні, як правило малий і великий барабан, тарілки, бубен, литаври.

Науково-практичні інтереси та переконання Калмикова С.Т. відображені у багатьох його наукових працях: захищеній дисертації з оркестрового музикування, публікаціях, статтях, перекладеннях, оркестровках, оригінальних творах, як зокрема його фантазії для оркестру баяністів, присвяченої 40-річчю Перемоги у Другій світовій війні та інших. Підводячи певні підсумки своєї багаторічної праці, він у 2005 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства «Монотембральний баянний ансамблево-оркестровий інструменталізм в історичній проекції музично-стильових якостей тотожності й контрасту», яка є чи не єдиним науковим дослідженням у даній галузі.

За такою структурою Калмиков С.Т працював тривалий час з інститутським складом оркестру, учасники якого часто допомагали своїм молодшим друзям, це були переважно курсанти морських профтехучилищ №14 і №16, які з великим інтересом і бажанням ставилися до оркестрового музикування, але потребували певної індивідуальної підготовки під професійним наглядом.

Наприклад, готуючись до відповідального виступу, який відбувся 14 січня 1983 року у київському Палаці мистецтв «Україна» для делегатів I-го республіканського зльоту учнів професійно-технічних училищ УРСР, оркестр спільними зусиллями підготував серйозну концертну програму, яка складалася з творів І.Дунаєвського – Увертюра до фільму «Діти капітана Гранта», П.Чайковського – марш з балету «Лускунчик», А.Штогаренка «Український танець», Б.Марацетті «Кубинський танець» та інші інструментальні твори та пісню О.Долуханяна на вірші М.Лисянського «Горить Чорноморське сонце» у виконанні лауреата Республіканського конкурсу, соліста Одеського державного академічного театру опери й балету Анатолія Базарченка, колишнього випускника профтехучилища. Зазначу, що частим гостем в оркестрі був ще один колишній випускник профтехучилища, а нині також професійний артист, соліст Одеської опери В'ячеслав Нещеретний, який неодноразово виступав із оркестром.

У програмі цього пам'ятного концерту, яка збереглась у мене й до нині, є автографи художнього керівника БХТТ Л. Байтальського і художнього керівника оркестру С.Т.Калмикова з таким надписом «Уверен, что это не последний Ваш концерт в г. Киеве во Дворце «Украина». Як виявилось пізніше, ці слова стали пророчими.

Формуванню музичної культури, музичних смаків, розширенню мистецького світогляду учасників оркестру сприяли зустрічі з відомими професорами Київської консерваторії Миколою Івановичем Різольом, Іваном Адамовичем Яшкевичем, Володимиром Володимировичем Бесфамільновим, відомим українським композитором Костянтином Олександровичем М'яковим, одеськими композиторами Кармелою Семенівною Ципколенко, Валерієм Васильовичем Вареником та іншими митцями.

Фактично роки плідної роботи з оркестром під час навчання в інституті (1980-1984рр.) послужили підставою для Калмикова С.Т. клопотати перед обласним управлінням галузі

про моє призначення керівником підготовчої групи оркестру. І така згода по закінченні навчання була досягнута як на місцевому, так і на міністерському рівні, про що вже йшлося вище.

Звичайно, не концентруючи надто великої уваги на процесі протікання навчання на старших курсах в інституті, все ж не можу оминати педагогічної практики в загальноосвітніх школах міста Одеси, яку мені було дозволено проходити на базі СШ№81, де й працював, і отримав схвальні відгуки як від дирекції школи, так і методичної ради з педагогічної практики музично-педагогічного факультету закладу. Велику роль у моїх скромних досягненнях відіграли прекрасний педагог теорії та методики музичного виховання, диригентка, лекторка-методистка від Бога, чудова людина, кандидатка педагогічних наук, доцентка Дебела Ж.О.(на жаль, нині покійна, вічна їй пам'ять), методисти з великим стажем і педагогічним досвідом кандидат пед. наук, доцент Батюк (Квасниця) З.С., ст. викладачі Ульяш В.В., Смилова Г.О. Педагоги, які читали методику викладання музичного інструменту – завкафедрою музично-інструментальної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент Бриль А.К., методику викладання вокалу - ст. викладач Тетеря Ю.Ю., НОП (наукова організація праці) - один з перших організаторів і керівників курсів підвищення кваліфікації для викладачів педучилищ, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. професора Верхолаз Р.А. (вічна їй пам'ять).

Яскраво-блискучими лекціями про сучасну музику, історію педагогіки відрізнялися з-поміж інших заняття таких педагогів як доктор мистецтвознавства професора Шипа С.В., докторок педагогічних наук, професорок Хмелюк Р.І. (нині покійної, вічна їй пам'ять), Карпової Е.Е. (під керівництвом якої мені пощастило ще й захищати дипломну роботу, яку комісією ДЕК оцінено на «відмінно»), музично-теоретичних предметів - кандидаток педагогічних, мистецтвознавчих наук, доценок Миронової Н.І., Кьон Н.Г., підготовкою висококваліфікованих диригентів шкільних хорових колективів – завкафедри хорового

диригування, кандидаткою педагогічних наук, доценткою Гладкою С.Н., кандидатками педагогічних наук, доцентками Первушиною Т.А., Печерською Е.П., доц. Богатирьовим В.Д. ст. викладачами Наркуською Н.П., Коренковим Є.Л., Маловічком Р.І., Ткаченко М.І. та багатьма іншими.

Окрім дипломної роботи (яку захищало приблизно 25 відсотків від курсу, решта випускників здавали комплексний іспит з музично-теоретичних предметів), ми здавали й такі державні іспити як музичний інструмент, хорове й оркестрове диригування, які проходили привселюдно в актовому залі й концертному залі БХТТ обласного управління профтехосвіти, в святково-піднесеній, урочистій атмосфері. Велику організаційну роботу на громадських засадах забезпечували завідувачі секцій: народних інструментів – ст. викл. Вовк Ю.М., фортепіано – кандидат пед. наук, доцент Дябло Т.М., диригування – кандидат пед. наук, доцентка Гладка С.Н. (на жаль нині покійні, вічна їм пам'ять), вокалу – ст. викладач Тетеря Ю. Ю (нині доцент вокалу Одеської музичної академії імені А.Нежданової).

Неабияку роль у організації навчально-виховного процесу на курсі, громадської, політичної та культурно-масової роботи протягом усіх років нашого навчання відігравав наш куратор - авторитетний педагог, кандидат педагогічних наук, доцент, блискучий піаніст, поет, літературний шаржист Сергій Єгорович Висоцький. Його локанічний стиль керування, уміння говорити й діяти посуті багатьом студентам нашої академгрупи і його фортепіанного класу імпонував і, які старалися його наслідувати.

Із закінченням інституту, як уже зазначалося, я отримав призначення керівником підготовчої групи самодіяльного народного оркестру баяністів при БХТТ, тому зі школи №81 вимушений був звільнитися за власним бажанням, оскільки трудову книжку належало подати до місця направлення. Натомість роботу за сумісництвом у Одеському педагогічному училищі педагогом музики яку вів ще з жовтня 1983 аж по

травень 1992 рр., виконував із великим задоволенням. Це були індивідуальні заняття по класу баяна, акордеона, зі студентами, майбутніми вихователями дошкільних установ і учителями початкових класів. Навантаження у 9 тижневих годин, які складали 0,5 ставки, не вимагали особливих фізичних або моральних затрат, і тому легко виконувалося мною. Окрім того, співпраця з однокурсником В.Вербним та із педагогом цього училища А.Козаченком у товаристві «Україна» посприяли проведенню аналогічної профорієнтаційної й культурно-масової роботи і на базі училища, що радо підтримувала завідувача цикловою комісією О.М. Абрамія і директриса Євгенія Леонідівна Стоянова (матір відомого актора телепрограми «Городок» Юрія Стоянова).

Завершення навчання в інституті внесло ще одну корективу в здається уже вжиту атмосферу самотійного життя в Одесі. Довелося кімнату в інститутському гуртожитку, що знаходився на вул. Манежній, 36 змінити на місце в гуртожитку профтехучилища № 19, що заходилося на окраїні міста, із гамірними і не зовсім зручними умовами для проживання, яке невдовзі прийшлося поміняти на винайману кімнату у квартирі на вулиці Перекопської Перемоги, 1 кв.13 (неподалік будинку БХТТ) у подружжя Чиркових Григорія Федоровича й Ніни Михайлівни (нині на жаль покійних – вічна їм пам'ять), прекрасних, добрих людей, батьків п'ятих дітей, молодший син яких Леонід на той час служив у армії, і кімната його пустувала. Але, розповідаючи про непросту житлову проблему в Одесі, не можу не згадати ще одну одеську сім'ю Валентина Шилкіна (нині покійного, вічна йому пам'ять), який через сприяння Раїси Мефодіївни – працівниці ЖЕКу, люб'язно погодився прописати мене піднаймачем у своєму помешканні по вул. Клименка, № 90 кв. 13, незважаючи на чималу кількість членів своєї сім'ї. Звичайно, я нічим не обтяжував цю сім'ю, оскільки проживав у іншому місці, але сам факт допомоги у скрутну хвилину фактично незнайомій людині, заслуговує на повагу й велику вдячність. А також доземно вклоняюся В'ячеславу Миколайовичу Грабовому –

тодішньому впливовому полковникові УВС м. Одеси, через якого мій педагог і найближчий товариш С.Т.Калмиков допоміг усе це законно оформити і фактично забезпечити постійну прописку в м. Одеса.

Робота з оркестром у Будинку творчості йшла доволі продуктивно. З 1 вересня 1984 був зроблений додатковий набір у підготовчу групу оркестру, куди були задіяні і діти загальноосвітніх шкіл міста, які прагнули навчатись гри на народних музичних інструментах і з часом поповнити ряди учасників колективу. Про що згодом ішлося у газеті «Радянська освіта» за 1988 рік, від 11 березня, в статті В.Чопенка «Грай, баяне!», про керівників основного складу й підготовчої групи оркестру. Не можу не процитувати цей історичний факт: «Своєрідним резервом оркестру є студійна група, очолювана дипломованим фахівцем Олександром Васильовичем Залуцьким, надійним помічником С. Т. Калмикова. Тут учні, як кажуть, починають з азів – вивчають інструмент, нотну грамоту, опановують навичками гри з тим, щоб невдовзі поповнити основний склад оркестру».

Тим часом у колективі БХТТ, яким керував директор А.Ю. Цепенюк, толерантна, виважена людина, з великим життєвим і професійним досвідом керівної роботи в мистецькій установі, вирували справжні творчі змагання. Окрім нашого оркестру баяністів, працювало багато інших гуртків вокального, вокально-інструментального, танцювального мистецтва. Активно працювала студія образотворчого мистецтва очолювана високопрофесійним фахівцем Василя Шарапатюком (на жаль, покійним, – вічна йому пам'ять), фотостудія під керівництвом фахівця високого рівня Бориса Ладиженського, технічні гуртки різного спрямування, проводились репетиції зведеного духового оркестру профтехучилищ міста. Саме з цим оркестром, я як новообраний голова місцевого комітету профспілки БХТТ, з 24 квітня по 13 травня 1985 року був делегований керівником групи разом з диригентом зведеного оркестру В. Соколянським від м. Одеси у м. Київ для підготовки й участі духових оркестрів

системи профтехосвіти з кожного регіону України у марш-параді духових оркестрів, присвяченому 40-річчю Перемоги у Другій світовій війні. Така тривала підготовка у столичному й величному місті на Дніпрі – Києві у весняну пору була прекрасним відпочинком як для учасників дійства, так і їх керівників. Державне триразове харчування, безкоштовне перевезення колонами автобусів від місця проживання до центру міста на репетиції й у зворотному напрямі.

Ранкові репетиції оркестрів проводились на одному з місцевих стадіонів з достатньою площею для маршування й одночасної гри при цьому на духових і ударних інструментах, щось на зразок сучасного «Майдан'су». У післяобідній час проводились самостійні репетиції на місці проживання та відпочинок з правом групового виїзду у місто. Там ми познайомилися з прекрасним музикантом, що грав, та й досі грає у симфонічному оркестрі Чернівецької обласної філармонії на рідкісному інструменті – туба, й чудовою веселою й радісною людиною – Олексієм Чеботарем, що представляв на той час оркестр із Чернівців, і радо розповідав про все, що мене цікавило про рідний край. Але все хороше має властивість швидко завершуватися.

Наша одеська делегація успішно справилася зі своєю місією з радісним настроєм, грамотою Держпрофосвіти за участь і двома грамотами за успішні виступи перед трудящими м. Києва на честь 40-річчя Перемоги повернулася додому, де нас очікували урочисті привітання на всіх рівнях. Особливо дорогою для мене була подяка від Аркадія Юрійовича – директора установи, якого я просто поважав, і не мав навіть уяви щось зробити не так, адже він на свій страх і ризик відправив мене молодого спеціаліста (хоч уже з певним і не малим стажем роботи з дітьми) з групою юнаків з Одеси, вперше з такою відповідальною місією, та ще й у столицю на тривалий час. І я був радий, що виправдав його довір'я, й успішно виконав покладені на мене обов'язки.

Попереду нас очікувала відпустка, яку я щорічно

проводив, починаючи з літнього сезону 1983 року, у місцевому піонерському таборі військових моряків під назвою «Повний вперед» музичним керівником, а решту часу, який залишався із кінця липня до початку вересня, від'їжджав до батьківського дому на Буковину, де припадала жарка робота жнив, збору сіна, картоплі й інших культур.

Територія табору знаходилася на березі Чорного моря у мікрорайоні «Дачі Ковалевського», у кінці трамвайного маршруту №19 від 16-ї станції Великого Фонтану, навпроти меморіалу 416-ї військової батареї, кінцевій автобусного маршруту №127 від залізничного вокзалу м. Одеси.

Моїми стабільними супутниками протягом усіх років функціонування табору аж до 1990 року були мої добрі друзі-однокурсники (проживали в одній кімнаті інститутського гуртожитку, і службовій кімнаті табору також) Слава Вербний, який працював фізруком, Юрій Пьянков (плаврук табору) та його начальник Анатолій Козаченко і старша піонервожата Жанна Козаченко (його дружина), які проживали у сусідньому номері (обоє музиканти і щирі відверті люди). Табір розпочинав свою роботу зразу ж після завершення навчання в загальноосвітніх школах у кінці травня і працював у три зміни по 24 дні кожна. Основний контингент вожатих формувався із числа студентів Одеського педагогічного училища, Одеського педагогічного інституту та окремих вільнонайманих працівників. Кожної зміни у чотирьох загонах табору відпочивало приблизно 120 дітей різного шкільного віку – від найстарших дев'ятидесятикласників до наймолодших школярів. Більшість дітей табору були з міст Одеси, Іллічівська, Ізмаїла, Кілії, Білгород-Дністровська, рідше з м. Києва.

Відпочинок у таборі завжди був насичений різноманітними дитячими заходами, змістовно й весело за своїм характером і суттю. Щоденний розпорядок починався з ранкової зарядки, яка традиційно проводилася під акомпанемент мого баяна, дообідніх і післяобідніх репетицій, на яких здійснювалася підготовка до табірних свят відкриття, закриття змін, різноманітних

дружнинних заходів, конкурсів строю, пісні, театралізованих дійств, міжзагінних змагань. Іноді, коли псувалася погода, пляжний моціон замінювався екскурсіями на 416 батарею, яка знаходиться в 10 хвилинах нешвидкої ходьби від табору, у її парковій зоні. Тут на свіжому повітрі, серед великої кількості соснових та іншої породи дерев, також часто з не меншим задоволенням, ніж на території табору, охоче проводилися музичні репетиції, ігри, готувалися з пошиттям відповідних костюмів до проведення традиційного свята Нептуна.

Традиційно на початку кожної нової зміни проводились збори усього табірної персоналу, що прибув на відпочинок з дітьми для їх ознайомлення з правилами поведінки в таборі, на пляжі, у сусідській парковій зоні під час відпочинку. Як правило, кожен із присутніх представників своєї сфери розповідали про суто свою ланку роботи, як наприклад, представники камбузу (ідальні) про правила й обов'язки поведінки під час прийому їжі та прибирання посуду за собою опісля. Лікар і медсестра табору знайомили дітей зі своєю службою у наданні першої невідкладної допомоги у разі її необхідності. Начальник табору та старша піонервожата розповідали про сплановані на перспективу заходи – сам хід відпочинку, обов'язки і правила поведінки дітей у таборі. Головний завгосп табору, колишній морський вовк Микола Гаврилович, який фактично цілорічно займався поліпшенням умов проживання у таборі дітей у літній період і благоустроєм на прилеглий території, торкався у своїх виступах буквально всіх ланок функціонування табору, проявляв свою турботу, щоб відпочинок кожної дитини був максимально комфортним, але й застерігав від усіляких проявів байдужості щодо недотримання чистоти в таборі, або ще більш крамольнішої дії - зазіхання зі сторони дітей табору на посягання або несанкціонований дію вкущання недоспілих дарів природи, які так щедро плодоносили кожного року у прилеглому фруктовому саду.

Такі застереження мали й об'єктивні підстави, оскільки усе істотне повинно строго контролюватися лікарем табору, який завжди першим робить проби будь-якої придатної дітям

їжі, в тому числі й фруктів. Хоча власний табірний сад з різноманітними фруктовими деревами, виноградниками, завжди підготовленим ґрунтом у весняний період для посадки ранніх овочів щедро використовувалися невеличким поварським складом влітку для приготування їжі дітям і працівникам табору. А ще ця трудолюбива й вимоглива людина, старший боцман у відставці, забезпечував розподіл несення служби групою моряків строкової служби (які у літній період обслуговували табір) на ключових постах табірної життєвої (несення служби на в'їзді-виїзді табірної транспорту, займався пропускною системою табору, яка контролювала відвідувачів, батьків відпочиваючих, на камбузі (як правило, на митті посуду), на майданчиках, прилеглий території, несенні служби у нічний час тощо). Любив Микола Гаврилович інколи й на теми культури пофілософствувати. Не раз зауважував мені як музичному керівникові або відповідальному черговому вожатому, який вмикав апаратуру під час проведення танцювальних програм для дітей у вечірній час, так званих дискотек: «Ну что это за танцы, дергаются, как куклы на ниточках. Где вальсы, фокстроты, танго, классические танцы? Почему не учат детей в школе нашим отечественным танцам?»

Не було байдуже простій людині до майбутнього нашого молодого покоління, яке повинно не наслідувати чужу, не властиву слов'янській нації культуру африканських ритмів і танців, а знати і популяризувати своє, рідне, національне, вболівати й прагнути високого мистецтва. Зате коли проводились наші сценічні концерти з різноманітними номерами сольного співу, інструментального виконання за участю усієї музикальної братії табору, В.Вербного із сопілкою, Ю.П'янкова як соліста-виконавця, самого начальника А.Козаченка зі своїм баяном, активних піонервожатих зі співом в ансамблі та зі всіма можливими іграми, танцями, культмасовими забавами біля вогнища, яке урочисто запалювалося перед дійством, що проводилися в основному мною у тандемі зі старшою вожатою Жанною Олексіївною з нагоди відкриття або закриття зміни, - він, поважний господар у супроводі офіцерів військової

частини, яка курувала табір, з батьками, гостями цих свят, радів і нахвалитися не міг, які гарні фахівці працюють у таборі, а потім у вузькому колі ще й співав разом під баян чимало народних російських, українських народних пісень (вічна йому пам'ять).

Якось непомітно наблизився 1986-1987 навчальний рік, третій рік мого перебування на посаді керівника оркестру баяністів при БХТТ, і сьомий, я б сказав, мій знаменний рік життя у прекрасному місті з багатонаціональними культурними й історичними традиціями, місті-герої Одесі. Що ж значимого відбулося у цьому періоді часу? Ставши у 1985 році переможцем Всесоюзного конкурсу самодіяльної творчості з нагоди відзначення 40-річчя Перемоги, отримавши медалі лауреата, відповідні посвідчення та грамоти, ми активно розпочали підготовку оркестру до участі у такого ж масштабу конкурсі-фестивалі, присвяченого 70-річчю жовтневої революції. Визначили програму виступу, з якою мали брати участь у конкурсі.

У 1986 році у зв'язку з виходом Цепенюка А.Ю. на пенсію директором БХТТ призначили одного із заступників начальника управління культури м. Одеси Бігуновича В.А. Незадовго до цієї події я з власної ініціативи став учасником заслуженої самодіяльної хорової капели УРСР Одеської міжсоюзного Будинку самодіяльної творчості імені Лесі Українки, лауреата багатьох республіканських і Всесоюзних конкурсів і володарки золотих медалей і Великої ювілейної Шевченківської медалі за участь у святкуванні 150-річчя від дня народження великого українського поета під керівництвом від її заснування у 1962 р. відомим в Одесі майстром хорової справи, головним керівником студентського хору Одеської консерваторії імені А.Нежданової, заслуженим працівником культури УРСР, Григорієм Семеновичем Ліозновим (учнем відомого професора Пігрова К.К.).

Капела складалася переважно із педагогів місцевих навчальних закладів, медпрацівників, робочих, службовців різних місцевих підприємств, студентів-музикантів. У її творчому репертуарі українські, російські народні, пісні інших народів

СРСР, твори Г.Генделя, Ш.Гуно, Дж. Россіні, Ф.Шопена, С.Рахманінова, І.Дунаєвського, Г.Свірідова, П.Майбороди, І.Шамо та інших. А такі складні твори для виконання як «Страта Степана Разіна» Д. Шостаковича, «Курські пісні» Г.Свиридова, «Прометей» О.Скрябіна були підготовлені у співпраці з державним симфонічним оркестром Одеської філармонії. На сцені Одеської державної консерваторії імені А.Нежданової капела виконувала «Магніфікат» і «Глорія» А.Вівальді, «Стабат матер» Дж. Верді та інші твори великих форм. Колектив успішно гастролював по багатьох містах колишнього Радянського Союзу, як зокрема: Київ, Ленінград, Мінськ, Каунас, Єреван, фінському місті Оулу, порідненого з Одесою. А на початку 1987 року керівництву установи й керівнику колективу стало відомо, що у травні відбудеться Міжнародний хоровий конкурс імені Георгія Димитрова у місті Варні (Народній Болгарській республіці). Це повідомлення було доведено до відома усього колективу, і при одностайній підтримці його учасників, твердих обіцянках відвідувати встановлені двічі на тиждень, а за необхідності – додаткові репетиції, взялися за активну, наполегливу працю. Серед програми різнохарактерних творів, що складали двадцятихвилинне загальне звучання, був і конкурсний твір болгарських авторів, де чимало довелося докласти зусиль, щоб домогтися правильної вимови тексту болгарською мовою.

Підготовка до участі в конкурсі проходила дуже ефективно і відповідально. Студенти-випускники класу професора Ліознова Г.К. допомагали у проведенні репетицій. Заняття відбувалися як окремо з кожним учасником колективу, по партіях, так і в повному складі хору. Проводилися й індивідуальні заняття для тих учасників, котрі були великими ентузіастами хору, мали красиві, сильні голоси, але не мали відповідної музичної освіти, а запам'ятати складні партії виконуваних творів, було не так просто. І навіть самому Г.К. Ліознову вистачало терпіння й наснаги працювати окремо з кожним із таких співаків, тільки б досягнути бажаного

результату. Наполеглива, цілеспрямована праця, мало-помалу почала приносити відчутні результати. За місяць до конкурсу хор знав визначену програму напам'ять і готовий був її представити художній раді установи, учасниками якої були представники як із управління культури області, дирекції Будинку творчості, так і обласних профспілок. Оцінка комісії була позитивною, і колектив узяв участь у травневому хоровому конкурсі. Але сказати просто взяв участь означатиме нічого не сказати. Серед великої кількості колективів з різних країн світу – Франції, Німеччини, Югославії, Чехословаччини, Польщі та багатьох інших – наш хор із м. Одеси став лауреатом конкурсу! Капела завоювала першу премію за краще виконання творів болгарських композиторів і третю премію – в конкурсі змішаних хорів. Це було справжнє визнання на міжнародному рівні. Нашим радощам не було меж. Серед отриманих усіляких нагород (Золотої медалі, грошової премії, подарунків) кожного з учасників після повернення додому відзначили відповідними подяками за місцем роботи. Зокрема, на ім'я директора БХТТ тов. Бігуновича В.А. та голови профкому Шарапатюка В.Д. прийшов лист, де висловлювалася подяка такого змісту: «Выражаем благодарность тов. Залуцкому Александру Васильевичу, руководителю оркестра баянистов, завоевавшего в составе заслуженной самодеятельной хоровой капеллы УССР ОМДСТ им. Леси Украинки звание лауреата XIX Международного Майского хорового конкурса им. профессора Георгия Димитрова в городе Варне (НРБ)» за підписом секретаря Одеської обласної ради профспілок Серцова І.Н.

Невдовзі, особисто для мене, це було у 33-й день мого народження, а саме 23 червня, відбулося нагородження медаллю із врученням посвідчення «За досягнення у самодіяльному мистецтві» ВЦРПС (Всесоюзною центральною радою професіональних союзів), а на початку липня цього ж 1987 року – грамотою за творчі успіхи й активну участь у розвитку художньої самодіяльності за підписом директора ОМДСТ імені Лесі Українки Г.В. Терещенка.

У цьому ж році, у травні, після повернення із Болгарії, мені випала ще одна подорож, але тепер уже по лінії місця основної роботи, і не за кордон, а на рідну Буковину. Окрім, того, що ми були зайняті активною підготовкою колективу до майбутнього Всесоюзного конкурсу, нам працівникам БХТТ, доводилось часто брати участь у роботі журі з проведення різноманітних конкурсів, оглядів системи профтехосвіти а згодом й усієї освітянської мережі міста й області. Саме переможців у фольклорній номінації ансамбль «Надія» селища Суворово Ізмаїльського району Одеської області під керівництвом Івана Шомпола, мене було делеговано керівником групи від БХТТ на Республіканський конкурс фольклорних колективів системи профтехосвіти, що відбувався у м. Чернівцях.

Таке службове відрядження виявилось для мене особливо приємним, оскільки було пов'язане з поїздкою до рідного краю. Чим і скористувався, тим більше, що вражень після Болгарії було чимало, а також хотілося найскоріше поділитися з рідними про сплановане моє весілля з одеситкою Подостроєць Ларисою на 8 серпня цього ж 1987 року у ресторані «Інтурист» у м. Одесі. Позналилися ми саме на Великодні свята у колі сім'ї В'ячеслава Вербного й Олени Оришаки. У цьому ж році майбутня дружина закінчувала Одеський політехнічний інститут за спеціальністю інженер-конструктор. Весілля відбулося, а через майже два роки, 24 березня 1989 року у нас народився син, якого назвали Кирилом.

Однак 1987 рік ознаменувався ще однією кардинальною подією у нашому житті. Завершувався мій термін відпрацювання за направленням у БХТТ, і зовсім несподівано від Калмикова С.Т. пролунала пропозиція взяти участь у конкурсі на заміщення вакантного місця викладача на кафедрі музично-інструментальної підготовки музично-педагогічного факультету ОДПІ імені К.Д.Ушинського, який був офіційно оголошеним через засоби масової інформації. Зробити перший крок було не так просто. Було боязко, відчував невпевненість,

вагався, чи доріс до того, щоб порівнятись у колективі зі своїми колишніми педагогами. Але старт був даний, і треба було проявляти рішучість. У конкурсі серед кількох претендентів я отримав перемогу, і за наказом ректора інституту був зарахований викладачем кафедри теорії, історії музики і гри на музичних інструментах терміном на один рік. З цього часу і розпочався відлік мого стажу роботи у вищих навчальних закладах, який тепер сягає майже чверть вікового терміну, а загальнопедагогічного – майже 40 років.

За навчальний рік роботи у вузі мені вдалося підготувати чотирьох студентів I-го курсу стаціонару свого класу до успішної здачі академічних концертів, заліку й іспиту з основного музичного інструменту, звітний концерт і держіспит з оркестром баяністів, а також провести три шефських концерти з оркестром перед громадськістю міста Одеси й області. Правда, варто уточнити й про деякі, як виявилось, короточасні об'єктивні переміни після завершення першого року педагогічної праці, але які мали місце у моїй професійній біографії.

Через скорочення годин по кафедрі я був переведений на посаду старшого лаборанта, однак це тривало всього лише рік, після чого знову був переведений на попередню викладацьку посаду. Хоча за рік роботи лаборантом для кафедри вдалося придбати чималу кількість апаратури для кабінету музики у новому корпусі на площі Михайлівській, 17, до якого у скорому часі мав перебратися факультет. За баченням тодішнього завідувача кафедрою Шипа С.В., кабінет музики, у якому мали проходити музично-теоретичні предмети на факультеті (за зразком місцевої консерваторії), повинен був оснащуватись найсучаснішою технікою, яка б забезпечувала на занятті можливість отримання кожному студентові автономного завдання і його перевірки у тому ж режимі через мікрофон, навушники, спеціальний пульт під руками у педагога, а також достатню наявність клавішних інструментів з магнітофонами для виконання завдань з гармонії чи сольфеджіо за кожним індивідуальним робочим столом.

Окрім того, у приміщенні з автоматизованим затемненням вікон мала бути обов'язкова відеоапаратура для перегляду фільмів з музичної літератури та історії світової культури для спеціалізації, якою це передбачалося. Для решти аудиторій, де проводились лекції та практичні заняття з музично-теоретичних предметів у невеликих академічних підгрупах, були замовлені відповідні металеві сейфи власного проєктування для зберігання магнітофонів, програвачів, і можливості їх експлуатації, не достаючи практично із сейфу, а тільки під'єднуючи до електромережі через відкриття верхньої стінки сейфу, яка мала відповідні вмонтовані клямки.

Такі багатофункціональні «камери схову» виготовили на наше замовлення у ПТУ№14, яке розміщувалося неподалік нашого старого корпусу факультету завдяки нашим з Калмиковим С.Т. зв'язкам через учасників оркестру «Юність» із дирекцією навчального закладу. Але одна річ змалювати перспективу, якою повинна бути сучасно оснащена навчальна аудиторія, а інша – усе це забезпечити, придбати, а головне, домогтись виділення необхідних коштів. Треба віддати належне колишньому ректорові інституту професору Оріщенко В.Г. (на жаль, покійному, вічна йому пам'ять) та проректорові з науки професору Захарченку І.Г., які підтримали ідею створення таких кабінетів і виділили чималу на той час суму грошей – більше 25 тисяч карбованців, які були успішно освоєні. Мені вдалося закупити не тільки необхідну кількість різних клавішних інструментів, магнітофонів і всього іншого, але й усе це наладити й запустити у роботу. І коли, забігаючи трохи наперед, ми тут проводили у 1992 році 1-й Всеукраїнський конкурс студентів-виконавців музично-педагогічних факультетів педвузів України, то всі його учасники, їх педагоги, члени журі та гості були у захопленні від таких суперсучасних умов праці, які не тільки полегшували працю педагогу, але й водночас, поліпшували студентам можливості якісного покращення навчання, чим ми по справжньому пишалися.

На наступний навчальний рік, як уже було зазначено, у зв'язку з покращенням ситуації із навантаженням, а саме збільшенням кількості навчальних годин на кафедрі, ухвалою кафедри від 14 грудня 1989 року та наказом по інституту від 27 грудня ц. р. мене знову було переведено на викладацьку посаду. Але за цей час моє творче реноме значно поліпшилося, як в очах колег по кафедрі, так і у керівництва факультету й інституту. У постанові протоколу підтриманого кількістю 21 члена кафедри пам'ятного для мене засідання №7 від 14.12.1989 зокрема йшлося: «Учитывая должный уровень педагогической и специальной подготовки, шестнадцатилетний опыт учебно-воспитательной работы в средних и высших учебных заведениях, способности к научно-методической работе, высокие моральные и деловые качества, кафедра рекомендует к избранию тов. Залуцкого Александра Васильевича на должность преподавателя кафедры теории, истории музыки и игры на музыкальных инструментах» за підписом завкафедрою Миронової Н.І.

Яскравим свідченням до вищесказаного є ще один витяг із постанови засідання профкому працівників ОДП ім. К.Ушинського, протоколу №2 від 19 грудня 1989 року про надання 2 кімнатної квартири (з так званого фонду відселення, як тимчасового житла) для сім'ї Залуцького О.В., що складається з трьох осіб, за адресою м. Одеса, вул. Суворова № 51 кв.11, загальною площею 28 м. кв., за підписом голови профкому працівників інституту Казанжі Ф.І. Хоча квартира виявилася і не зовсім не придатною для житла на той момент, все ж увага до розв'язання моїх житлових проблем зі сторони керівництва інституту була приємною моральною компенсацією, і, як підтвердилося пізніше, не останньою і досить ефективною.

Отже, 1987 рік став для мене не тільки насиченим приємними життєвими подіями, а й визначальним у подальшій творчо-педагогічній і мистецькій праці у вищих навчальних закладах. Моє педагогічне навантаження на кафедрі складалося з

індивідуальних занять з основного, додаткового музичного інструмента, оркестру баяністів та оркестрового диригування для студентів старшого курсу, які були його учасниками. На той час уже існувало два склади оркестру: камерний – яким керував Калмиков С.Т., і великий – куди входили усі студенти-народники, які не потрапляли до камерного складу (більш потужного за рівнем підготовки). За таким принципом відбувався відбір і до двох змішаних і жіночого хорів факультету.

Творча робота з колективом оркестру не була для мене якимось новим видом діяльності, адже всі роки навчання, і після його завершення я тісно був пов'язаний з цією роботою як учасник камерного факультетського оркестру й основного складу оркестру БХТТ, і керівник підготовчої групи оркестру «Юність», а тепер – іще й оркестру музично-педагогічного факультету, з яким неодноразово доводилося брати участь у різноманітних концертах інституту, міста, області, готувати програми для здачі державних іспитів з оркестрового диригування студентами-випускниками. Окрім практичної роботи з оркестром, його окремими групами, індивідуальною роботою з кожним із учасників-початківців, хто особливо потребував такої уваги, мені приходилося займатися перекладами окремих симфонічних партитур для складу оркестру з метою поповнення його новим репертуаром, написанням поголосників, здійсненням оркестровок і аранжувань. Водночас я продовжував займатися і з підготовчою групою оркестру БХТТ за сумісництвом, що давало мені змогу в перспективі використовувати концертну сцену для виступів, проведення академічних концертів, прослуховувань для студентів, проведення творчих зустрічей із митцями міста.

У 1991 з 1 лютого по 31 травня я з колишнім деканом факультету, доцентом Богатирьовим В.Д. були направлені Одеським педагогічним інститутом імені К.Ушинського у м. Київ для проходження курсів підвищення кваліфікації, які діяли при тодішньому Київському педагогічному інституті імені О.Горького (нині Інститут мистецтв Національного

педагогічного університету імені М.Драгоманова). Це були останні чотирьохмісячні курси Всесоюзного значення, які діяли для педагогічних працівників педвузів колишнього СРСР, і були прекрасною школою підвищення як професійного, так і культурного рівня кожного педагога, а також нагодою поспілкуватися із представниками різних національностей і регіонів про насувні проблеми й перспективи розвитку музичної освіти. Проблем, звичайно на той час напередодні розвалу СРСР, було більше, ніж райдужних перспектив, однак ми не відчували у цьому якихось особливих ускладнень. Житлом у м. Києві були забезпечені всі курсанти, за кожним із нас було збереження заробітної плати за місцем роботи, харчувались переважно в інститутській недорогій їдальні, ввечері – була можливість у гуртожитку щось приготувати на вечерю. Заняття проходили переважно у першу половину дня з понеділка по п'ятницю, уся решта часу присвячувалася культурній програмі – самопідготовці, відвідуванню бібліотек, концертів, екскурсій по місту тощо. Дехто з курсантів відвідував індивідуальні заняття своїх колег-музикантів у цьому ж закладі, хтось проявляв інтерес до специфіки роботи в інших, як зокрема Київській консерваторії (нині Національна музична академія імені П.Чайковського). Зокрема, мені з люб'язної згоди нинішнього завідувача кафедрою народних інструментів, доктора мистецтвознавства, професора Давидова М.А. була надана можливість неодноразово бути присутнім на індивідуальних заняттях, які проводив він особисто, а також на заняттях оркестрового класу та концертах студентів.

Лекції, що читалися на курсах відомими українськими педагогами, такими як доктори педагогічних наук, професори Падалка Г.М., Рудницька О.П., Щолокова О.П., кандидат психологічних наук, професор Науменко С.І. та багатьма іншими, не тільки нас позитивно налаштовували на робочий лад, але й орієнтували багатьох з нас до вибору своїх особистих уподобань і прояву наукових інтересів до дослідження конкретних галузей музичної педагогіки. Що стосується мене

особисто, то моєю стихією на той час була оркестрова справа, яка приносила радість і задоволення як від практичних занять, так і від творчої роботи у цій сфері.

По завершенні програми курсів кожному з курсантів було видане відповідне посвідчення про виконання встановленого плану навчальної роботи, затверджене ректором КДП імені О.М. Горького, деканом ФПКПК і гербовою печаткою вузу.

Закінчення курсів збігалося майже із закінченням навчального року в інституті, тому пропозицію від представників курортного комплексу селища Коблево Миколаївської області попрацювати музикантом-концертмейстером у літній сезон на їхній базі сприйняв не тільки як можливість підзаробити, але й поліпшити свій стан здоров'я після майже піврічного перебування в неадаптованому для тривалого проживання м. Києві з відчутним радіоактивним перенасиченням після Чорнобильської трагедії, і покатись нарешті у чистому, не забрудненому стоками Чорному морі, на відстані від м. Одеси приблизно в 50 км.

Концертмейстерські функції були дуже схожими до роботи музичного керівника у піонерському таборі, з тою тільки різницею, що культмасова робота з дітьми тут проводилась організатором культурно-масових заходів, а музикант-концертмейстер відповідав тільки за якісний музичний супровід до усіляких конкурсів, як пісенних, так і танцювальних, різноманітних змагань між дітьми і окремими утворюваними групами. А також музикант відповідав і за підсилюючу апаратуру як для себе, так і для культмасовика, яку доставляв до будь-якого курортного корпусу на спеціальних візочках, які зберігалися у спеціальному приміщенні обслуговуючого персоналу.

Дві музичних бригади, які склалися із двох пар спеціалістів (музиканта й масовика), забезпечених усією необхідною атрибутикою, інструментарієм, і працювали паралельно у різних точках одночасно, як правило, після підвечірку із 17-ти до 19-ти годин обслуговували фактично

увесь курортний центр, який налічував більше 10 корпусів, пляж, якщо заходи проводились фізруками. Окрім того, ми забезпечували звуковою апаратурою заходи, які проводились на ярмарках, що періодично проходили неподалік фруктового ринку, які організовувались керівництвом курортцентру. Інколи на танцювальному майданчику, так званій «шайбі» (круглу форму) доводилось супроводжувати і конкурси для дорослих, які вів, як правило, заступник директора курортцентру по культурно-масовій роботі Віктор Литвиненко та його помічниця сестра Аля Порошенко.

Робота в Коблево виявилася справді чудовим відпочинком після ФПК у м. Києві, і, що важливо, добре оплачуваною. Правда, насамкінець не без політичних сюрпризів. Саме на пляжі із радіоповідомлення 19 серпня 1991 року стало відомо про організований кількома високопосадовцями діючої влади у Радянському Союзі так званого ПУТЧ(у), який поставив за мету відсторонити від керівництва СРСР законно обраного президента Михайла Горбачова, що не могло позитивно позначитись на нашому громадянському спокої.

У 1991 році зі здобуттям Україною незалежності на факультеті пройшла справжня хвиля національного пробудження. Мною у цьому ж році був заснований оркестр українських народних інструментів, який складався з таких інструментів: скрипки (I, II), альт, баяни (I, II), бандура, домра, сопілка, бас (віолончель), контрабас (бас-гітара) ксилофон, і ударні інструменти загальною кількістю 12 осіб.

Окремі викладачі факультету, до числа яких належав і я, підхопили ініціативу проводили заняття зі студентами, спілкуючись українською мовою, за що рішенням ректорату інституту їх почали стимулювати 15% доплатами до посадового окладу, керівництво інститутом ще дієвіше почало сприяти молодим, перспективним фахівцям у розв'язанні їх соціально-побутових проблем. Так, зокрема у вересні 1991 року, мені була представлена вивільнена квартира на вул. Утьосова, 11, кв. 11.(№ будинку, у якому жив відомий кіноактор, співак Леонід

Утьосов). А проживав я на той час з дружиною, на цій же вулиці у будинку № 4, кв.6, яку винаймали. Правда, тривало таке переселення недовго, біля місяця, оскільки у помешкання невдовзі повернулася попередня сім'я, у якої також не склалося із переселенням на документальній основі. Зате, за наполегливою пропозицією тодішнього ректора Оріщенка В.Г., на основі позитивного рішення профкому інституту від 11 жовтня 1991 р. мені була виділена одна кімнатна в комунальній квартирі у центрі міста Одеси, на вул. Садовій 16, кв.21. жилою площею в 12.7 м. кв. Ордер, № 634 серії ЦР, від 16 грудня, 1991 р. на отримання тимчасового житла (до отримання самостійної квартири), підписаний Головою виконкому Центральної районної ради народних депутатів м. Одеси Бараболою В.Г. і зав. квартирним сектором Фурдуком Ю.Н. виявився не тільки тимчасовим, але й останнім, як у моїй квартирній епопеї в м. Одесі, так і взагалі у всіх наступних можливостях реалізувати своє законне право отримати від держави повноцінне житло. Але, спасибі Богові й за це, адже усе відбувалося у надто складний час, коли кризові явища у державі тільки посилювалися.

З першого вересня 1992-1993 н. р. наказом по інституту за поданням деканки факультету кандидатки педагогічних наук, доцентки Білової Н.К. мене було призначено заступником декана музично-педагогічного факультету й переведено на новоутворену кафедру музично-інструментальної підготовки, завідувачкою якої стала також Білова Н.К. З цим призначенням також були певні вагання з моєї сторони, але одностайність усіх завідувачів кафедр, наполягання декана факультету й підтримка професорсько-викладацьким складом прибавили мені оптимізму, і я погодився на цю пропозицію.

Трохи згодом, у цьому ж 1992-1993 н. р. на базі народного оркестру і камерного хору під керівництвом старшого викладача Коренкова Є.Л. при факультеті утворився Ансамбль української музики, який став рушійною силою у пропаганді й

популяризації українського музичного мистецтва не тільки в інституті, а й у місті Одесі й області. З нагоди його дебютного концертного виступу, який відбувся 24 травня 1993 року й проходив на сцені БХТТ, була випущена друкарська афіша, запрошений колектив і керівництво факультету, представники ректорату, профспілки інституту.

Хоча й на рідною мовою, але щиро, з неприхованими симпатіями до ніжності й чистоти української пісні, з добрими побажаннями на перспективу не зупинятися на досягнутому, а рухатися по визначеному шляху в край рідних мелодій. І привів цей шлях у 1995 році у рідний край, на рідну Буковину, у державний тоді Чернівецький університет на кафедру музики педагогічного факультету. Хоча перший пробний крок був здійснений ще літом 1994 року, коли я двічі звертався до тодішнього її завідувача Кушніренка А.М., але призначені зустрічі не відбулися не з моєї причини, і питання з моїм переводом на кафедру ще на рік зависло у повітрі.

Тим часом я завершував свій черговий 1994-1995 навчальний рік роботи в Одеському державному педагогічному інституті, який за ухвалою від 06.09.1994 р. Президента України був перейменований у Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. А від 31.01.1995 р. я був призначений на посаду старшого викладача кафедри музично-інструментальної підготовки за контрактом.

У науковому звіті за календарний 1994 рік, в одному з варіантів, який зберігся у мене, йдеться про виконання науководослідної роботи на тему: «Роль аранжування музичних творів для оркестру народних інструментів у підготовці майбутнього учителя музики», який аргументується в першу чергу його навчально-виховними цілями, необхідністю створення відповідного репертуару для оркестру, обумовлюються потреби їх застосування у практичних заняттях.

За даний звітний період мною були виконані такі оркестровки для Ансамблю української музики та оркестру українських народних інструментів: «Розвивайся ти, дубочку»,

«Гайліка» С.Людкевича, «Нова радість стала» В.Барвінського, «Гопак» із опери «Сорочинський ярмарок» М.Мусоргського, «Козачок» з опери «Тарас Бульба» Л.Ревуцького, «Запорізький марш» Є.Адамцевича, «Гопак» з опери «Богдан Хмельницький» К.Данькевича.

У цілому з дня утворення оркестру українських народних інструментів мною були зроблені оркестровки таких творів: «Скерцо» (Badinerie) Й.С. Баха, «Український танок» А. Штогаренка, «Вечорниці» П.Ніщинського, «Український танець», «Подоланочка» К. М'якова, «Ой, літає соколонько», «Не щебече соловейко» Г.Верьовки, українських народних пісень «Очерет лугом гуде», «Дощик» в обробці К.Домінчена, В. Кучерова, Гімну України «Ще не вмерла України» М. Вербицького.

Ансамблем української музики та оркестром українських народних інструментів за звітний період були дані такі шефські концерти у санаторії «Салют» для учасників Великої вітчизняної війни – 16.03; таборі відпочинку «Молода гвардія» для учасників Міжнародної конференції учителів іноземних мов – 25.03; Ансамбль брав участь у проведеному звітному концерті музично-педагогічного факультету присвяченого 75-річчю ПДПУ імені К.Д.Ушинського – 13.05; у загально-університетському концерті присвяченому 75-річчю університету в Українському театрі – 24.05; у проведенні державного іспиту з диригування хором та оркестром – 27.05. В цілому базовими школами, з якими інститут тісно співпрацював, були СШ№№1,3,10,22,71,81,105,117,119 та інші.

Згідно з наказу ректора університету до 75-річчя ПДПУ мені була оголошена подяка, яка оформлена відповідним записом у трудовій книжці. Окрім даного запису, два попередніх констатують отримання грошової премії в 1990 та 1992 рр. за успішне проведення I-го Всеукраїнського конкурсу студентів музично-педагогічних факультетів педвузів України.

Якщо врахувати, що напередодні проведення конкурсу майже всю систему опалення, яка вийшла з ладу від переохолодження, довелося замінювати в екстреному режимі,

займатися питаннями оплати боргів за нефінансоване «тепло», укладанням нових договірних умов і т. ін., то грошова підтримка керівництвом інституту у вигляді премії була певною компенсацією потрачених нервів і здоров'я на підготовку факультетського корпусу до Всеукраїнського конкурсу.

Хоча не минули мене в Одесі й хитрі трестівські піраміди, розумій – утрати. У мене й понині зберігся укладений договір на рік зі щомісячними 34-ма відсотками від суми з трастовою компанією «Україна» від 25.10.1994 р., яка розчинилася, як і сама фірма, ще до того, як мали виплатити перші відсотки. До такого авантюрного кроку мене підштовхнула тодішня метушлива атмосфера серед людей, які заради високих відсотків, збільшення своїх статків вкладали гроші з проданої нерухомості, автомобілів, своїх закладених у ломбардах міста коштовностей та інших прибутків. Моє трастове фіаско, хоча й невелике, послужило добрим уроком на майбутнє щодо подібних грошових вкладень або зберігань.

Завершився 1994-1995 навчальний рік. У цьому році мені продовжили дію контракту на займаних посадах до 1999 р., тобто по максимуму на п'ять років, і ніби ніщо не передбачало якихось кардинальних змін. Однак думка про переїзд на Буковину в Чернівці не покидала мене увесь цей час, ще з попереднього торішнього візиту на кафедру музики.

Але на цей раз до вирішення питання приєднався мій двоюрідний брат Василь Дмитрович Залуцький, нині підполковник ОВС у Чернівецькій області, який звернувся до тодішнього декана педагогічного факультету, доктора педагогічних наук, професора Руснака І.С. (нині покійного, вічна йому пам'ять) з проханням посприяти у вирішенні питання мого працевлаштування на кафедрі музики (структурному підрозділі педагогічного факультету), що й було зроблено. Я отримав тверду згоду тепер уже двох керівників – факультету й кафедри - , і відправився до Одеси із заявою на звільнення. Цей

крок був для мене досить непростим, адже до мене було доброзичливе ставлення як декана, завідувачів кафедр і всього колективу факультету, так і керівництва інституту. Однак рішення було прийняте, а хвороба батька, яка вимагала дієвих заходів, не давала волі емоціям.

Деканка факультету Наталія Костянтинівна Білова першою зустріла мене у стані розгубленості, чому так швидко повернувся з відпустки, і звичайно тут же збагнула, «ты приехал увольняться?», на що я тільки подав ствердний знак кивком голови. Мої доводи щодо необхідності такого кроку на той момент обопільного зніжовіння, звичайно, були слабкими аргументами деканці факультету, щоби урівноважено сприйняти такий неочікуваний «сюрприз» напередодні початку нового 1995-1996 навчального року. Та кардинально змінити щось уже було просто неможливо, адже мене уже чекали у Чернівцях. Наказ про моє звільнення за власним бажанням від 28. 08.1995 р. підписаний за один місяць до його вступу у дію, тільки зміцнив мене у подальших кроках.

Завершилася довга дорога мого творчого підйому, а за одне моїх проб і помилок, злетів і падінь, успіхів і невдач, досягнень і втрат на зовсім «чужій», але такій рідній і дорогій одеській землі, з чудовими й привітливими людьми, з якими комфортно жилося усі ті роки, які зробили для мене дуже багато усілякого добра, вселили віру в себе, збагатили мудрими прикладами, як треба долати життєві перепони, йти до поставленої мети. Низький уклін їм, і вічна дяка, а багатьом – і пам'ять, за їх незабутню, неперевершену щирість.

Тяжкість на душі викликало й те, що в Одесі залишалася колишня дружина і син Кирил. Однак залишалась одеська прописка й моє особисте житло, до якого за потреби, включно до 2003 року, я міг у будь-який момент повернутися. Та не судилося, такої потреби не виникло, тож довелося його обмінювати на помешкання у Чернівцях.

Моє зарахування на посаду асистента кафедри музики Чернівецького державного університету за контрактом

відбулося напередодні початку нового 1995-1996 навчального року, в нових умовах продовження своєї педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах України. Звичайно, посада асистента (посади старшого викладача на кафедрі чомусь не існувало до 2010 р.) відчутно позначилась на моїй зарплаті, яку на той час достатньо нерегулярно виплачували, та ще й видавали по частинах і не в повному обсязі. Така ситуація існувала в цілому у державі та у кожній сфері. На підприємствах, навіть в окремих установах і навіть в навчальних закладах появились нові форми взаєморозрахунків – взаємозаліки, бартери. З бюджетниками зазвичай почали розраховуватися промисловими товарами (які ще знаходились у державній власності), продуктами, у тому числі й спиртними напоями. З пенсіями - була аналогічна ситуація.

Не вистачало коштів на проживання, тим паче, на лікування хворого батька, адже ліки ставали щораз дорожчими, і тільки за комерційними цінами, у державі почала процвітати спекуляція, корупція. Рятував лише невеликий, але стабільний дохід від власної квартири в Одесі, яка здавалася в оренду за невеликі кошти, оскільки була комунальною зі спільними зручностями користування для всіх винаймачів і власників.

З найперших днів перебування у Чернівцях, десь з кінця серпня 1995 року й до літної пори 1998 р., я проживав у своєї родини Житарюків (тітки Антоніни та її чоловіка Івана, на жаль, нині покійного, вічна йому пам'ять) на старій Жучці, у передмісті Чернівців, які мали непоганий підзаробіток на той час на місцевому ринку «Калинівський», і, одверто кажучи, у скрутну хвилину пропонували навіть податися в «бізнес». Але я не був готовий до зміни професії ні морально, ні психологічно, ні тим паче, фахово.

Початковий період педагогічної діяльності у нових умовах проходив у доброзичливій атмосфері терпіння та звикання. Враховуючи мій попередній досвід роботи на посадах заступника декана факультету, старшого викладача вузу

завідувач кафедри професор Кушніренко А.М. на громадських засадах призначив мене першим заступником завідувача кафедри, завідувачем секцією народних інструментів, куратором студентів III курсу стаціонарної форми навчання спеціальності «Музична педагогіка та виховання», які цього ж року вступили на скорочену форму навчання після закінчення середніх спеціальних закладів м. Чернівців та інших регіонів.

Зрозуміло, що поява нової людини в колективі завше сприймається із певним зацікавленням навколишнього оточення, проявом інтересу до її як професійних, так і людських якостей. Ніби з огляду на мою попередню кар'єру, не мало би ні у кого виникати ніяких сумнівів ні щодо першого чи другого, адже прийшов на кафедру не із вулиці, а з восьмилітнім стажем роботи у вузі, і не чужий, а свій, буковинець. Та люди різні у своїх думках і баченнях. У жодному колективі не існує ідеальних стосунків між його членами, тим більше, коли питання стосуються навантаження, годин, ставок, і т. ін.

Першими студентами мого класу баяна, які перейшли від викладачки-сумісниці Г.І. Плав'юк (нині директорки Муз. школи № 2 м. Чернівці), були С.Беженар, Д.Малигін, І.Пукай, Т.Білоус (Кочманюк) та студенти 3-курсу, 309 академічної групи, у яку був призначений її куратором Р.Данильчук, Ю.Григоржевський, О.Рошкулєць, що займалися по класу ОМІ (баяна) і ДМІ (акордеон) Ю.Качанова, Р.Ганін, Т.Дружиніна, А.Смолянинова, В.Столярчук. Приємно згадати про перемогу студента нашої академічної групи Є.Левковича у 1995р. на Всеукраїнському конкурсі баяністів-акордеоністів у Івано-Франківську (клас акордеона лауреата міжнародних конкурсів Богославця Л.І.).

Моїми студентами у різний час були нині народні артисти України Ольга Добрянська, Іво Бобул, заслужений діяч мистецтв України В.Рурак, заслужений артист України В.Данилюк, заслужений працівник культури України І.Гатрич, викладачі вищих, середніх спеціальних навчальних закладів, загальноосвітніх, музичних шкіл, дитячих дошкільних установ. Артистами

Заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю України: С.Мунтян, М.Чупрун, О.Вовківський, М.Сопіт, І.Юріїв, М.Баланецький, Р. Петришин, Я.Українець та інші.

Першим «бойовим завданням», окрім властивої педагогічній діяльності на кафедрі, стало доручення контролювати, організацію пошиття костюмів для кафедрального мішаного хору «Резонанс» у АТ «Трембіта» під керівництвом С.О.Станкевич з метою участі у святкуваннях 120-річчя від заснування Чернівецького університету 4 жовтня 1995 р., перед високопоставленими особами та гостями із-за кордону.

Неодноразово брав активну участь у міжнародних науково-практичних конференціях, світового та Всеукраїнського значення форумах, що проводились на базі ЧНУ, зокрема у V Всесвітньому конгресі українців, який проходив у серпні 2002 року в місті Чернівцях, секція «Музикознавства» (ЧНУ, корпус №VI, ауд. 16, 28.08.2002 р.). Керівники секції: Анне Далхов (Німеччина), Алла Терещенко, Андрій Кушніренко (Україна), у підготовці святкового концерту, що відбувався в театрі імені Ольги Кобилянської для учасників конгресу, (приїзд О.В. Сухомлинської, підтримка нею актуальності наукового музично-красознавчого напрямку в дослідженні Червона зала ЧНУ), круглих столах (Чернівецька міська бібліотека імені М.Івасюка), телерадіопередачах (літо 2010). Виступав із доповіддю «Формування духовної спадщини буковинського краю митцями австрійської доби» // Бібліотеки – центри духовної спадщини: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 600-річчю першої писемної згадки про Чернівці. Чернівці, 13-14 вересня 2008 р. Чернівці: Прут, 2010. С. 50-62.

До 75 – річчя з дня народження А.М. Кушніренка у 2008 р. виголошував урочисту промову (45 хв.) на вченій раді педагогічного факультету, що проходила за участю нинішнього ректора ЧНУ проф. Мельничука С.В., радника ректора проф. Костишина С.С., голови профкому ЧНУ доцента Боднарука М.І. та багатьох інших представників ректорату, факультетів та інших структурних підрозділів університету.

Брав активну й безпосередню участь у проведенні вечорів пам'яті заслужених діячів мистецтв, доцентів ЧНУ В.Кострижа, з відкриттям аудиторії його імені, висвітленні заходу в університетській і місцевій пресі та завершенні підготовки до видання збірника «Буковинська інструментальна музика» й написанні до нього вступної статті «Слово про митця», а також в урочистій академії з нагоди виходу у світ книги про покійного А.М. Добрянського під назвою «Буковинський златоуст Анатолій Добрянський: спогади, статті, вірші» / укладання Б.Мельничука, Л.Щербанюк. Київ: Академвидав, 2010, куди увійшла і його стаття «Спомин про митця». С. 90-91.

Веду активну культурно-просвітницьку діяльність серед студентів, яким читається курс «Музичного краєзнавства». Періодично організовую й здійснюю відвідування студентами денної й заочної форм навчання музеїв міста (Чернівецький краєзнавчий, музеї ім. Ю.Федьковича, О.Кобилянської, В.Івасюка), муніципальну бібліотеку імені Анатолія Добрянського, Чернівецьку обласну філармонію, Органну залу міста, музично-драматичний театр імені Ольги Кобилянської та інші заклади й установи краєзнавчого й культурно-естетичного спрямування.

Як член Національної Всеукраїнської музичної спілки, заступник голови облвідділення беру активну участь у роботі численних всеукраїнських, міжрегіональних, міжвузівських, загальноуніверситетських мистецьких конкурсів: Огляді-конкурсі різдвяних колядок, щедрівок, інсценівок, вертепів з нагоди відзначення 2000-літнього ювілею Різдва Хрестового (2000 р.); Огляді-конкурсі художньої самодіяльності присвяченому 55-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні (2000 р.); Студент-студентка ЧНУ – 2001, Всеукраїнському огляді-конкурсі присвяченому 10-річчю Незалежності України (2001 р.); Міжрегіональному конкурсі «Буковинський жайвір» - середніх навчальних закладів I-II рівнів акредитації Західного регіону (2001-2011 рр.); Огляді-конкурсі народної творчості присвяченому 130-річчю з дня заснування Чернівецького університету (2005 р.); Міжвузівському конкурсі присвяченому

55-річниці з дня народження українського естрадного співака, народного артиста України, Назарія Яремчука (2006 р.), «Чисті роси» для загальноосвітніх шкіл і середніх спеціальних навчальних закладів Чернівецької області (2011р.) та багатьох інших конкурсах.

За вагомий внесок у розвиток культури Буковини, України моє прізвище внесено до науково-популярного видання, словника-довідника «Література і мистецтво Буковини в іменах», у якому містяться понад 700 статей коротких біографічних даних про митців, які своїм життям та працею пов'язані з долею і духовністю Буковини (Автор-упорядник – Богайчук М.А. Чернівці: Букрек, 2005. 312 с. (С. 99-100); Бібліографічного покажчика Пам'ятаймо (Знаменні дати Буковини в 2009 році). Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. С. 167-170; Довідника Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ-ХХІ століть, автора Семешка А.А: Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. С. 62); Бібліографічного покажчика «Лауреати літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича» (2006-2010 рр.) Вип.3. Чернівці, 2011. 112 с. (С. 27-31).

Обраний членом Вченої ради факультету педагогіки, психології та соціальної роботи (колишній педагогічний факультет), за роки роботи у ВНЗ неодноразово виконував обов'язки декана муз.-пед. факультету ПДПУ імені К.Д. Ушинського, декана педагогічного факультету ЧНУ імені Юрія Федьковича, завідувача. кафедрою музики ЧНУ.

Працюючи з 1975 р. по 1980 р. у Вашківецькій ДМШ, виконував обов'язки завідуючого філією Музичної школи у с. Банилів Вишницького району Чернівецької області на громадських засадах. Як баяніст-концертмейстер, учасник оркестрової групи народного хору при Вашківецькому міському Будинку культури неодноразово брав участь у концертних виступах колективу перед громадськістю міста, району, області, передачах та записах концертних виступів хору у телевізійних програмах зокрема, в липні 1977 р. та лютому 1979 р. Фото з хором та оркестром. За успішну педагогічну й громадську

діяльність рішенням дирекції, профспілки і колективу Вашківецької ДМШ був визнаний Кращим викладачем за 1977-1978 навчальний рік, і внесений до Книги пошани школи.

Після закінчення навчання в інституті за направленням Міністерства освіти України працював з 1984 по 1987 рр. керівником підготовчої групи оркестру баяністів при Одеському будинку творчості системи профтехосвіти. Був обраний головою профкому колективу. У складі оркестру баяністів виступав від Одеської області в Палаці «Україна» та брав участь у складі хорової капели Одеського палацу імені Лесі Українки у XIX Міжнародному конкурсі ім. Г.Димитрова у м. Варні (НБР, 1987р.).

За роки творчої праці брав активну участь у численних конкурсах-оглядах, фестивалях самодіяльного мистецтва Чернівецької області, був учасником творчого звіту майстрів мистецтв і художніх колективів України в місті Києві (1972). Нагороджений дипломом «Майстер Золоті руки» (1984 р., м. Одеса), медаллю лауреата всесоюзного огляду самодіяльної художньої творчості (1983-1985 рр., м. Одеса); медаллю лауреата II Всесоюзного фестивалю народної творчості (Москва-1987); нагрудним знаком ВЦРПС із врученням посвідчення, як керівнику оркестру баяністів, що здобув у складі заслуженої капели УРСР звання лауреата XIX Міжнародного конкурсу ім. Г.Димитрова у м. Варні (НБР, 1987р.); Почесною грамотою Чернівецького управління культури, як заступник зав. кафедрою музики за вагомий внесок у культурно-просвітницьку роботу, естетичне виховання молоді а також з нагоди 125-річного ювілею Чернівецького університету імені Юрія Федьковича (2000 р.); Грамотою управління культури Чернівецької облдержадміністрації за успіхи у підготовці учасників обласної мистецької програми «Нові імена – 2006»; Почесною грамотою управління освіти і науки Чернівецької облдержадміністрації, як доцент, завідувач секції народних інструментів кафедри музики педагогічного факультету ЧНУ

імені Юрія Федьковича за вагомі успіхи у підготовці висококваліфікованих фахівців у галузі музичної педагогіки і виховання та з нагоди відзначення 10-ї річниці з дня заснування кафедри (2002 р.); Грамотою від ректорату Чернівецького університету, як доцент кафедри музики за вагомий внесок у навчальну, наукову та громадську діяльність та з нагоди святкування 130-річчя університету (2005 р); Грамотою-подякою Ректора та Голови профкому ЧНУ за вагомий внесок у навчально-виховну роботу та підготовку висококваліфікованих фахівців у 2007-2008 н. р.; Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України за багаторічну сумлінну працю, значний особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність (2008); іншими відзнаками (згідно рейтингових оцінок, де неодноразово посідав перше місце серед професорського складу кафедри музики) за високі творчі трудові досягнення, використання у викладацькій та виховній діяльності сучасних передових технологій та методів праці.

Студентами мого класу в різний час були випускники кафедри музики ЧНУ – народні артисти України, Ольга Добрянська, Іво Бобул; заслужений діяч мистецтв України Віктор Рурак, заслужений артист України Василь Данилюк, заслужений працівник культури України Іван Гатрич, Володимир Кобилянський (у 2002-2013 рр. зав. секцією вокалу кафедри музики); викладачі кафедри музики Георгій Постевка, Василь Богданюк; концертмейстери кафедри музики Анжела Райляну, Олександра Кирстюк, Олеся Ткачук; артисти Державного академічного заслуженого Буковинського ансамблю пісні і танцю України Сергій Мунтян (диригент-хормейстер), Марія Чупрун, Михайло Сопіт, Олександр Вовківський, Тетяна Прокопеч, Мар'ян Баланецький, Ярослав Українець, Ігор Юріїв; Галина Хромюк – лауреат конкурсу «Вчитель року – 2001» (II місце), нині вчителька музики села Лашківка Кіцманського району. «Крайова освіта» (17 травня 2002 року);

Т.Прокопець – лауреат Всеукраїнської студентської олімпіади «Музичне мистецтво» у місті Одеса (2001 р.); Альона Андронічук – методист Чернівецького міського відділу освіти, Антоніна Верещинська – лауреат всеукраїнського конкурсу «Учитель року» та багато інших.

Усю свою творчо-педагогічну, науково-дослідницьку, громадську діяльність спрямовую на підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі музичної педагогіки та виховання, формування в них високих моральних якостей, національної свідомості, патріотизму і любові до свого краю, традицій, культури, відродження та розвитку українського музичного мистецтва.

Перелік наукових і публіцистичних праць

О.В. Залуцького

1. Залуцький О. В. Розвиток творчої уяви та ініціативи в самостійній роботі над музичним твором. *Система неперервної освіти здобутки, пошуки, проблеми* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці. 1996. С. 109–111.
2. Залуцький О. В. Виховання сценічних навичок у майбутніх вчителів музики. *Науковий вісник Чернівецького державного університету, серія «Педагогіка та психологія»*. Вип. 43. 1998. С. 183–186.
3. Залуцький О. В. Деякі аспекти формування естетичного потенціалу культури. *Проблеми національного виховання в системі неперервної освіти* : матеріали III науково-практичної конференції. Чернівці : Чернів. держ. ун-т, 1999. С. 100-102.
4. Залуцький О. В. Музичне краєзнавство у підготовці майбутніх вчителів музики. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія»* вип. 99. Чернівці. 2000. С. 48-50.
5. Залуцький О. В. Талант у праці квітне. *Мистецтво та освіта №4*. Київ. 2000. С. 60-61.
6. Залуцький О. В. Музично-краєзнавчий принцип та шляхи його впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія»* вип. 127. Чернівці. 2002. С. 52-57.
7. Залуцький О. В. Проблеми готовності майбутнього вчителя до музично-краєзнавчої діяльності. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія»* вип. 152. Чернівці. 2002. С. 71-75.
8. Залуцький О. В. Деякі аспекти підготовки сучасного вчителя до музично-краєзнавчої діяльності. *Соціально-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород: УжНУ, 2003. С. 84-86.
9. Залуцький О. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб. / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Чернів. нац. ун. Вип. 1. 2003. 88 с.

10. Залуцький О.В. *Музичне краєзнавство Буковини*. Мистецькі обрії Андрія Кушніренка Хрестоматія. Вип. 2 / укл. О.В. Залуцький. Чернівці: Рута, 2003. 112 с.

11. Залуцький О.В., Кобилянська Л. І. Підручники О.О. Поповича, як джерело змісту освіти українських народних шкіл Буковини (кінець XIX початок XX ст.). *Науковий вісник Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія» вип. 179*. Чернівці : Рута, 2003. С. 57-63.

12. Залуцький О. В. Підготовка майбутніх вчителів на музично-краєзнавчому матеріалі. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія» вип. 184*. Чернівці : Рута, 2003. С. 40-44.

13. Залуцький О. В. Методичні засади музично-краєзнавчої підготовки майбутнього вчителя музики загальноосвітньої школи. *Проблеми педагогіки музичного мистецтва: матеріали конференції Становлення і розвиток музично-педагогічної освіти в Україні*. Ніжин : НДПУ, 2004. С. 50-56.

14. Залуцький О. В. До питання організації краєзнавчої самоосвіти. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія» вип. 210*. Чернівці : Рута, 2004. С. 50-56.

15. Залуцький О. В. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб. вип. 3 / укл. О.В. Залуцький. Переклад з німецької: Чебан Г. І.]. Чернівці : Рута, 2004. 79 с.

16. Залуцький О. В. Краєзнавчий підхід у сучасній мистецькій освіті. *Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 14 Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць*. Вип. 1(6). Київ: НПУ, 2004. С. 251–254.

17. Залуцький О. В. Естетично-виховне значення шкільної краєзнавчої екскурсії. *Наша школа №1*. Одеса. 2005. С. 30-34.

18. Музичне краєзнавство Буковини. Навчальний посібник до курсу «Музичне краєзнавство». Вип.: 4 [укл. О. В. Залуцький]. Чернівці: Рута, 2005. 80 с.

19. Залуцький О. В. Нові злети баянного дуету. *Мистецтво та освіта №1*. Київ. 2006. С. 63.

20. Залуцький О. В. Методика музично-краєзнавчої роботи у підготовці майбутнього вчителя музики у ЗНЗ. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Збірник наукових праць. Частина І.* Одеса : ПДПУ, 2006. С. 126-133.
21. Залуцький О. В. Моцарт і Україна. *Мистецтво та освіта, №4.* Київ. 2006. С. 63.
22. Залуцький О. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб. / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Рута, вип. 5. 2007. 132 с.
23. Залуцький О. В. Кароль Мікулі. *Буковинський журнал, № 2-3.* 2007. С. 149-154.
24. Залуцький О. В. Кароль Мікулі: життя і творчість. *Науковий вісник Чернівецького національного університету серія «Педагогіка та психологія». Вип. 345.* Чернівці : Рута, 2007. С. 61-69.
25. Залуцький О.В. Гуманістичні засади в сучасному освітньо-виховному процесі. *Рідна школа, №1-2.* Київ. 2008. С. 69-70.
26. Залуцький О.В. Педагогічна симфонія звуків і цифр. *Відкритий урок №5-8.* Київ. 2008. С. 37-38.
27. Залуцький О.В. Деякі думки щодо застосування музично-краєзнавчих знань у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи під кутом теорії і практики В.О.Сухомлинського. *Науковий вісник Чернівецького національного університету серія «Педагогіка та психологія». Вип.406.* Чернівці : Рута, 2008. С. 40-43.
28. Залуцький О.В. Співає «Резонанс». *Вступна стаття до репертуарного збірника.* Чернівці : ЧНУ, 2008. С. 3-4.
29. Залуцький О.В. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб. вип. 5. Видання друге доповнене, присвячене 185-ій річниці з дня народження Кароля Мікулі та 600-річчю м. Чернівці : / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Книги – ХХІ, 2008. 140 с.
30. Залуцький О.В. Слово про митця. *Вступна стаття до хрестоматії «Буковинська інструментальна музика»* / упорядк. В.С.Кострижа. Чернівці : ЧНУ, 2009. С. 3-5.
31. Залуцький О.В. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб до курсу «Музичне краєзнавство» вип.: 6 /укл. О. В. Залуцький. Чернівці : ЧНУ, 2009. 189 с.; 80 л. фотографій.

32. Залуцький О.В., Кушніренко А.М., Мельничук Я.М. *Музична культура і освіта*. Розділ 15. С. 495-550. [Колективна монографія]. Чернівці : Історія і сучасність. За загальною ред. В.Ботушанського та ін. (Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто). Чернівці : Зелена Буковина, 2009. 586 с.
33. Залуцький О.В. Виховання професійно-виконавських навичок у майбутніх учителів музики. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту Педагогіки АПН України вип. 3*. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2009. С.470-473.
34. Залуцький О. В Пріоритети розвитку краєзнавчої науки в Україні *Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць. Серія «Педагогіка». Вип.21*. Київ. 2009. С.43-49.
35. Залуцький О.В. Деякі концептуальні засади навчання і виховання студентів на краєзнавчому матеріалі. *Науковий вісник Чернівецького національного університету серія «Педагогіка та психологія»*. Вип. 472. Чернівці. 2009. С. 62-70.
36. Залуцький О.В. Всесвітньовідомому Буковинському ансамблеві – 65! *Німчич. Вижниця: Черемош*. 2010. С. 125-129.
37. Залуцький О.В. Спомин про митця. Буковинський златоуст Анатолій Добрянський: спогади, статті, вірші / уклад. Б.Мельничука, Л.Щербанюк. Київ : Академвидав, 2010. С. 90-91.
38. Залуцький О.В. Формування духовної спадщини буковинського краю митцями австрійської доби. Бібліотеки – центри духовної спадщини. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 600-річчю першої писемної згадки про Чернівці*. Чернівці : Прут, 2010. С. 50-62.
39. Залуцький О. В. Мистецькі скарби Анатолія Добрянського. *Мистецтво та освіта №4*. Київ. 2010. С. 61.
40. Залуцький О.В. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб до курсу «Музичне краєзнавство». Вип. 7 / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 80 с.
41. Залуцький О.В. Задзвенімо разом, браття. *Буковинський журнал, №3*. 2011. С. 105-108.

42. Залуцький О.В. Симфонія радості Людвіга ван Бетховена. *Буковинський журнал* №3. 2011. С.287-288.
43. Залуцький О.В. Від «REGGAE» до класики, від «квартирників» до класичних концертних залів. *Гітара. Уа* № 2. Харків. 2011. С. 21.
44. Залуцький О.В. Музичне краєзнавство в сучасному освітньому процесі у контексті євроінтеграції. *Чернівецького національного університету: серія «Педагогіка та психологія»*. Вип. 572. Чернівці. 2011. С. 60-66.
45. Залуцький О.В. Немеркнуча слава Кароля Мікулі. *Буковинський журнал*, №4. 2011. С. 117-119.
46. Залуцький О.В. Осіннє золото Дмитра Луценка. *Буковинський журнал*, №4. 2011. С. 263-264.
47. Залуцький О. В. До 175-річчя від дня народження Сидора Воробкевича. *Мистецтво та освіта*, №4. Київ. 2011. С. 61-62.
48. Кушніренко А.М., Залуцький О.В., Вишпінська Я.М. *Історія музичної культури й освіти Буковини* : навч. пос. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 376 с.
49. Залуцький О.В. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. пос. до курсу «Музичне краєзнавство». Вип. 8 / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2011. 35 с.
50. Залуцький О.В. Сидір Воробкевич. (Вступна стаття про творчу спадщину композитора з нагоди відзначення 175-річчя від дня народження). *Музичне краєзнавство Буковини*: навч. пос. до курсу «Музичне краєзнавство». Вип. 8 / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2011. С. 3-12.
51. Залуцький О.В. *Музична критика на Буковині* : навч. посіб. до курсу «Музична критика». Вип.1. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. 184 с.
52. Залуцький О.В. Особливості мистецької палітри (до 80-річчя Ю.Гіни). *Буковинський журнал*, №2. 2012. С. 115-117.
53. Залуцький О.В. *Музичне краєзнавство Буковини* : навч. посіб. до курсу «Музичне краєзнавство». Вип. 9 / укл. О.В. Залуцький. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. 35 с.
54. Залуцький О. В. Прем'єра «Карміни Бурани» в Чернівцях. *Мистецтво та освіта*, №4. Київ. 2012. С. 6.

55. Залуцький О.В. Першому музичному товариству Буковини – 150! *Буковинський журнал*, №3. 2012. С. 129-134.

56. Залуцький О.В. Повернення Йозефа Шмідта. *Буковинський журнал*, №4. 2012. С. 218-219.

57. Залуцький О.В. Взірець таланту й працелюбства (до сороковин А.Кушніренка). *Буковинський журнал* №2. 2013. С. 222-224.

58. Залуцький О.В. Творчо-мистецька діяльність Сидора Воробкевича у контексті національно-культурного життя Буковини другої половини XIX століття (до 110-ї річниці з дня смерті митця). *Краєзнавство*, №3. 2013. С. 158-164.

59. Залуцький О.В. *Оркестровий дивосвіт Василя Мельницького* : мистецький альманах Чернівецького обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки. / упор. О.В.Залуцький/. Чернівці : Друк Арт, 2013. 56 с.

60. Залуцький О.В. До 80-річчя А.Кушніренка. *Буковинський журнал*, №4. 2013. С. 176-178.

61. Залуцький О.В. Освітнянський поступ Івана Руснака. Вижниця : Черемош, 2014. 280 с. фото – 24 с. (Серія «Золоті імена Буковини») С. 266-270.

62. Залуцький О.В. Роль Чернівецької обласної філармонії у культурно-просвітницькій діяльності митців буковинського краю. *Якість неперервної освіти в умовах євроінтеграційних процесів: тенденції, проблеми, прогнози* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ-Чернівці, 2-4 листопада 2015р.). Чернівці : Друк ФОП Горюк, 2015. С. 249-251.

63. Залуцький О.В. Роль краєзнавчих об'єктів у творчій діяльності митців Буковини середини XIX, початку XX століть. *Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України* : тези всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ. 2015. С. 71-75.

64. Залуцький О.В. Чародій співу – Денис Руснак. *Музика*, №2. Київ. 2016. С. 32-33.

65. Залуцький О.В. Роль музичного краєзнавства в сучасному освітньому процесі. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія* № 1. Чернівці : Чернівець. ун-т, 2016. С. 76-81.

66. Залуцький О.В. Перший композитор Буковини. [До 180-річчя від дня народження Сидора Воробкевича]. Київ. *Музика*, № 4. 2016. С. 34-35.

67. Залуцький О. В. Музична зірка Степана Сабадаша. (До 95-річчя митця). *Мистецтво та освіта*, №4. Київ. 2016. С. 60.

68. Залуцький О.В. Роль культурно-мистецьких товариств Буковини у загальноукраїнському і європейському векторі розвитку. *Актуальні проблеми підготовки майбутнього вчителя* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2016. 312 с.

69. Залуцький О.В. *Музичні товариства Буковини*. Довідник Чернівецького обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки (до 25-річчя від дня заснування). Чернівці : Друк Арт, 2016. 304 с. іл.

70. Залуцький О.В. *Музична критика на Буковині вип. 2*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2017. 208 с.

71. Залуцький О.В. До 155-річчя першого музичного товариства Буковини. Приятель українців. *150 років від дня народження Р.Ф.Кайндля* : збірник наукових статей за матеріалами міжнародної наукової конференції. Чернівці. 2017. С. 87-93.

72. Залуцький О.В. До 160-річчя Євсевія Мандичевського. *Тези XI Буковинської міжнародної історико-краєзнавчої конференції*. Чернівці: Технодрук, 2017. С. 23-24.

73. Залуцький О.В. До 175-річчя Адальберта Гржималі. *Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2017. С. 64–67.

Публікації у періодичних виданнях (журналах, газетах)

1. Залуцький О.В. Талант у праці квітне. *Крайова освіта*, № 40, (про лауреата міжнародних конкурсів Л. Богославця). 2000.

2. Залуцький О.В. Первісток в історії університетів України (про кафедру музики ЧДУ). *Університетський вісник*, № 8. 2001.

3. Залуцький О.В. Зрілість музиканта (про сольний концерт акордеоніста Л. Богославця у Чернівецькій філармонії 27.02.02). *Буковинське віче*, № 18, 8 березня 2002.

4. Залуцький О.В. До першого ювілею (про десятиріччя кафедри музики ЧНУ). *Буковинське віче*, № 25, 3 квітня 2002.
5. Залуцький О.В. Назустріч 10-річчю кафедри музики. *Крайова освіта*, № 17, 3 травня 2002.
6. Залуцький О.В. Успіх плюс успіх (про сольний концерт Л. Богославця у Львівській державній музичній академії ім. М.В. Лисенка). *Буковинське віче*, 22 квітня 2002. с. 1.
7. Залуцький О.В. Звіт за десять літ (про ювілей кафедри музики ЧНУ). *Університетський вісник*, № 6, червень 2002. с. 1.
8. Залуцький О.В. Андрію Кушніренку – 70! *Крайова освіта*, № 40, 29 жовтня 2003.
9. Залуцький О.В. З ювілеєм, дорогий наш маестро. *Університетський вісник*, № 9, жовтень 2003. С. 6.
10. Залуцький О.В. Музика, що житиме вічно (про концерт фортепіанної (В.Лісовий) та вокальної (І.Дерда) музики П.І. Чайковського, присвячений 165-й річниці від дня народження). *Крайова освіта*, № 22, 10 червня 2005. С. 6.
11. Залуцький О.В. Ювілейні гостини Степана Сабадаша. *Українська музична газета*, № 3-4 2005. С. 15.
12. Залуцький О.В. Сабадашева «Марічка» живе у Путилі. *Доба*, № 26, 30 червня 2005. С.12.
13. Залуцький О.В. Музика, що житиме вічно. *Університетський вісник* № 7-9, червень-серпень 2005. С. 13.
14. Залуцький О.В. Нові злети дуету баяністів (про концерт дуету «Menghini» у складі Ірини та Марійки Сиротюків). *Крайова освіта*, № 40, 29 жовтня 2005. С. 8.
15. Залуцький О.В. Ave музико! (про 30-річчя камерного оркестру Чернівецької філармонії). *Крайова освіта*, № 48, 28 грудня 2005. С. 7.
16. Залуцький О.В. Щедрий ювілей Буковинського ансамблю. *Крайова освіта*, № 7, 17 лютого 2006. С. 12.
17. Залуцький О.В. Буковинський ансамбль відзначає своє 60-річчя. *Університетський вісник*, № 2, лютий 2006. С. 8.
18. Залуцький О.В. Пам'яті Вольфганга Моцарта (до 250-річчя з дня народження). *Крайова освіта*, № 8, 24 лютого 2006. С. 6.
19. Залуцький О.В. Вшанування славетного архітектора. *Крайова освіта*, № 10, 10 березня 2006. С. 6.

20. Залуцький О.В. Пісня невмирущому кобзареві. *Крайова освіта*, № 12, 24 березня 2006. С.11.
21. Залуцький О.В. До 175-річчя Йозефа Главки. *Університетський вісник*, № 3, березень 2006. С. 12.
22. Залуцький О.В. Концертний тур баяністів Володимира Мурзи (про гастролі професора Одеської музичної академії ім. А. Нежданової). *Крайова освіта*, № 17, 5 травня 2006. С. 13.
23. Залуцький О.В. До 170-річчя з Дня народження Сидора Воробкевича. *Університетський вісник*, № 5-6, березень, 2006. С. 15.
24. Залуцький О.В. Кантата для матері (про концерт камерного оркестру Чернівецької філармонії під управлінням заслуженого діяча мистецтв України В. Кострижа). *Буковина*, № 44, 9 червня 2006. С. 2.
25. Залуцький О.В. Запрошує маестро. *Час*, № 24, 15 червня 2006. С. 15.
26. Залуцький О.В. Педагогічна симфонія звуків і цифр. *Крайова освіта*, № 46-47, 22 грудня 2006. С.15.
27. Залуцький О.В. Авторський вечір Лесі Дичко у Чернівцях. *Крайова освіта*, № 46-47, 22 грудня 2006. С. 15.
28. Залуцький О.В. Авторський вечір Лесі Дичко у Чернівцях. *Українська музична газета*, № 4, жовтень 2006. С. 8.
29. Залуцький О.В. Майбутнє вітчизняної баянної школи в надійних руках. *Чернівці*, № 2, 12 січня, 2007. С. 13.
30. Залуцький О.В. Майбутнє вітчизняної баянної школи. *Крайова освіта*, № 2, 26 січня 2007. С. 15.
31. Залуцький О.В. Баянний квартет зі світовим ім'ям. *Крайова освіта*, № 7, 6 квітня 2007. С. 13.
32. Залуцький О.В. Баянний квартет який знають у світі. *Буковина*, № 22, 11 квітня 2007. С. 4.
33. Залуцький О.В. Живе і житиме Франкова пісня у наших серцях. *Українська музична газета*, № 1, січень-березень, 2007. С. 10.
34. Залуцький О.В. Мистецькі шедеври Буковини (про звітний концерт Буковинського ансамблю). *Буковинське віче*, № 44, від 20 червня 2007. С. 3.
35. Залуцький О.В. Кафедрі музики – 15! *Крайова освіта*, № 11, 21 червня 2007. С. 13.
36. Залуцький О.В. Майбутнє вітчизняної баянної школи в надійних руках. *Українська музична газета*, №3, липень-вересень 2007. С. 2.

37. Залуцький О.В. За Україну Господа молить. *Буковинське віче* № 26, від 9 квітня 2008. С. 3.
38. Залуцький О.В. Життя, присвячене мистецтву. *Буковинське віче*, № 41, 4 червня 2008. С. 3.
39. Залуцький О.В. Подвижницьким шляхом митця. *Буковинське віче*, № 79, 17 жовтня 2008. С. 2.
40. Залуцький О.В. Подвижницький шлях митця. *Українська музична газета*, № 4, жовтень-грудень 2008. С. 7.
41. Залуцький О.В. Музика – моє життя. *Буковинське віче*, № 3, 14 січня, 2009. С. 4.
42. Залуцький О.В. Конкурсні звитяги студентів-музикантів. *Університетський вісник*, травень-червень, 2009. С. 18.
43. Залуцький О.В. Баянна школа Володимира Лохвицького. *Буковинське віче*, 14 жовтня, 2009. С. 2.
44. Залуцький О.В. Концерт у Костелі. *Чернівці*, 30 жовтня 2009. С. 13.
45. Залуцький О.В. Слово про митця (про заслуженого діяча мистецтв України, доцента кафедри музики ЧНУ імені Ю.Федьковича, В.Кострижа). *Буковинське віче*, 25 листопада, 2009. С. 3.
46. Залуцький О.В. Незгасима пам'ять (про відзначення дня пам'яті Заслуженого діяча мистецтв України, доцента кафедри музики ЧНУ імені Ю.Федьковича, В.Кострижа). *Університетський вісник*, листопад-грудень, 2009. С. 26.
47. Залуцький О.В. Всесвітньовідомому Буковинському ансамблеві виповнилося - 65! *Буковинське віче*, 13 січня, 2010. С.4.
48. Залуцький О.В. Дебютний концерт камерного хору «Чернівці». *Буковинське віче*, 3 лютого, 2010. С. 3.
49. Залуцький О.В. До 170-річчя від дня народження П.І.Чайковського. *Крайова освіта*, 12 березня 2010. С. 20.
50. Залуцький О.В. Йоганн Себастьян Бах (325 років від Дня народження і 260 від дня смерті композитора). *Крайова освіта*, 28 травня 2010. С.17.
51. Залуцький О.В. У ювілейний рік Роберта Шумана. *Буковинське віче*, 9 червня, 2010. С. 2.
52. Залуцький О.В. Завершальні концерти сезону 2009-2010. *Буковинське віче*, 30 червня, 2010. С. 3.
53. Залуцький О.В. Музичний подарунок поважному ювілярові (До 135-річчя ЧНУ). *Університетський вісник*, травень–червень, 2010. С. 16-17.

54. Залуцький О.В. Представники Глухівської музично-хорової школи (творчість М.Березовського і Д.Бортнянського). *Крайова освіта*, 30 липня, 2010. С. 18-19.
55. Залуцький О.В. Спомин про митця. *Крайова освіта*, 18 серпня, 2010. С. 11.
56. Залуцький О.В. Авангардні сентенції Леоніда Грабовського (прем'єрне виконання творів композитора у Чернівцях). *Буковинське віче*, 29 вересня, 2010. С. 2.
57. Залуцький О.В. Авторський концерт Леоніда Грабовського. *Крайова освіта*, 24 вересня, 2010. С. 18.
58. Засновнику хору Буковинського ансамблю Григорію Шевчукові виповнилося б 100 років! *Буковинське віче*, 24 листопада, 2010. С. 3.
59. Залуцький О.В. Слідами «Буковинського листопада 2010». *Буковинське віче*, 1 грудня, 2010. С. 3.
60. Залуцький О.В. Слідами «Буковинського листопада 2010». *Буковинське віче*, 29 грудня, 2010. С. 3 (продовження).
61. Залуцький О.В. Музика Шопена єднає народи (до 200-річчя з дня народження композитора). *Крайова освіта*, 18 лютого, 2011. С. 11.
62. Залуцький О.В. «Буковинський листопад - 2010». *Українська музична газета*, № 1 січень-березень, 2011. С. 3.
63. Залуцький О.В. Народна пісня в творчості українських письменників: Тараса Шевченка, Івана Франка й Лесі Українки. *Крайова освіта*, 25 березня, 2011. С. 18-19.
64. Залуцький О.В. І знову гітара полонить Буковину(про педагогічну і мистецьку діяльність О.Козлова). *Буковинське віче*, 29 квітня, 2011. С. 2.
65. Залуцький О.В. Задзвенімо разом, браття. (про відзначення 175-ї річниці від дня народження С.Воробкевича). *Крайова освіта*, 8 червня, 2011. С. 18-19.
66. Залуцький О.В. «Симфонія радості» Бетховена (прем'єрне виконання симфонії №9 у Чернівецькій філармонії творчими колективами Буковини). *Буковинське віче*, 24 червня, 2011. С. 2.
67. Залуцький О.В. Творчий почерк Жукова. *Буковинське віче*, 22 липня, 2011. С. 2.
68. Залуцький О.В. Авторський концерт Олександра Жукова (керівника оркестру Буковинського ансамблю). *Крайова освіта*, 10 серпня, 2011. С. 18-19.

69. Залуцький О.В. «Осіннє золото» Дмитра Луценка (концерт до 90-річчя з дня народження поета). *Буковинське віче*, 21 жовтня, 2011. С. 2.

70. Залуцький О.В. Немеркнуча слава Кароля Мікулі (до 190-річчя від дня народження митця). *Буковинське віче*, 28 жовтня, 2011. С. 3.

71. Залуцький О.В. Перед поїздкою на міжнародний конкурс (концерт І.Серотюк у Чернівецькому училищі мистецтв ім. С.Воробкевича). *Освіта Буковини*, 4 листопада, 2011. С. 3.

72. Залуцький О.В. Творчі обдарування Тетяни Преображенської. *Буковинське віче*, 4 листопада, 2011. С. 3.

73. Залуцький О.В. Півстоліття на посту художнього керівника «Буковинського ансамблю» (моє інтерв'ю з А.М. Кушніренком про 50-літнє керівництво БА). *Буковинське віче*, 18 листопада, 2011. С. 3.

74. Залуцький О.В. Творчий розквіт Буковинського ансамблю пісні і танцю. *Буковина*, 22 листопада, 2011. С. 3.

75. Залуцький О.В. Не забудуться дні фестивальні (про «Буковинський листопад - 2011»). *Буковина*, 2 грудня, 2011. С. 3.

76. Залуцький О.В. Добридень, Назаре! (До 60-річчя Яремчука). *Буковинське віче*, 9 грудня, 2011. С. 1.

77. Залуцький О.В. Відгомін фестивалю «Буковинський листопад - 2011». *Буковинське віче*, 16 грудня, 2011. С. 3.

78. Залуцький О.В. Буковинські музи виконували безсмертну класику (Про сольний концерт Олени Урсуляк у супроводі Є. Нестеренко(ф-но) й С.Бардаус (орган). *Буковина*, 20 грудня, 2011. С. 3.

79. Залуцький О.В. Подвижницька діяльність Кароля Мікулі (до 190-річчя від дня народження композитора). *Університетський вісник*, листопад-грудень, 2011. С. 36.

80. Залуцький О.В. Кароль Мікулі без версій і припущень. *Буковина*, 3 лютого, 2012. С. 3.

81. Залуцький О.В. «Жита-пшениці» від Буковинського ансамблю *Буковинське віче*, 3 лютого, 2012. С. 4.

82. Залуцький О.В. Мелодії життя Юрія Гіни (до 80-річчя від дня народження). *Буковина*, 4 травня, 2012. С. 3.

83. Залуцький О.В. Молитвою голосу (концерт Олени Урсуляк). *Буковинське віче*, 25 травня, 2012. С. 4.

84. Зусиллями Дмитра Фірташа відремонтовано орган Чернівецького залу органної і камерної музики (до 20-річчя з дня відкриття органного залу у Чернівцях). *Буковинське віче*, 15 червня, 2012. С. 4.

85. Залуцький О.В. Мистецтво українського духу. *Буковинське віче*, 12 жовтня, 2012. С. 2.

86. Залуцький О.В. Музика світу від Джузеппе Печеніно. *Буковина*, 27 листопада, 2012. С.3.

87. Залуцький О.В. Концерти восени рахують (про концерти, фестивалі, ювілеї осінньої пори 2012 р. у Чернівцях). *Буковинське віче*, 21 грудня, 2012. С. 1, 2.

88. Залуцький О.В. Тобі співаємо, Україно... (про конкурс імені Сидора Воробкевича аматорських хорових колективів буковинського краю). *Буковина*, 25 грудня, 2012. С. 3.

89. Залуцький О.В. Україна – свята родина»(про всеукраїнський фестиваль та його тур по Україні). *Українська музична газета*, № 4, жовтень-грудень, 2012. С. 1, 2.

90. Залуцький О.В. Слово про колегу (до річниці журналіста І.Радомського). *Буковинське віче*, 1 лютого, 2013. С. 4.

91. Залуцький О.В. Буковина талантами втішена. *Буковинське віче*, 24 травня, 2013. С. 2.

92. Залуцький О.В. Звітують юні таланти Буковини. *Українська музична газета*, №2, квітень-червень, 2013. С. 9.

93. Залуцький О.В. Захищаймо українську культуру! *Буковина*, 13 вересня, 2013. С. 2.

94. Залуцький О.В. Прощання із Корнелієм Саїнчуком. *Буковинське віче*, 19 вересня, 2013. С. 3.

95. Залуцький О.В. Серце віддаю дітям. *Освіта Буковини*, № 36 (204), від 30 вересня, 2013. С. 4.

96. Залуцький О.В. На музично-пісенному Олімпі (до 80-річчя від дня народження А.Кушніренка). *Буковинське віче*, 17 жовтня, 2013. С. 4.

97. Залуцький О.В. Буковинський ансамбль носитиме ім'я Кушніренка (про присвоєння колективу імені колишнього художнього керівника Андрія Кушніренка). *Буковинське віче*, 24 жовтня, 2013. С. 1.

98. Залуцький О.В. До й опісля «Буковинського листопаду-2013» (Репортаж осінніх мистецьких подій краю). *Буковинське віче*, 24 жовтня, 2013. С. 2.

**Студентські наукові публікації,
виконані під керівництвом О.В. Залуцького**

1.Залуцький О. В., Безиль Д. Музичні уподобання в середовищі сучасної молоді. *Матеріали студентської конференції присвяченої 10-й річниці Незалежності України* (10-11 жовтня 2001р.), кн. 1 Чернівці, 2001. С. 271-272.

2.Залуцький О.В., Безиль Д. Деякі аспекти сучасної музичної культури молоді. *Матеріали Другої міжнародної студентської науково-практичної конференції «Світ-молоді – молодь світу»* (4-6 квітня 2001 р.). ч. 1. Вінниця, 2002. С. 248-250.

3.Залуцький О.В., Безиль Д. Роль музичного краєзнавства у національно-патріотичному вихованні школярів. *Матеріали студентської наукової конференції* (14-15 травня 2001 р.), кн. 1. Чернівці, 2002. С. 245-246.

4.Залуцький О. В., Стефлюк Л. Музично-краєзнавчі джерела у навчальній та позакласній роботі. *Матеріали студентської наукової конференції, присвяченої 170-річчю з дня народження Ю. Федьковича* (12-13 травня 2004). Чернівці : Рута, 2004. С. 234-235.

5.Залуцький О. В., Тимко І. Думки визначних педагогів, композиторів про морально-естетичне виховання дітей на українознавчому матеріалі. *Матеріали студентської наукової конференції, присвяченої 170-річчю з дня народження Ю. Федьковича* (12-13 травня 2004) Чернівці : Рута, 2004. С. 240-241.

6.Залуцький О. В., Довбенчук О. Використання музично-краєзнавчого матеріалу на уроках музики в позаурочний час. *Матеріали студентської наукової конференції, присвяченої 130-річчю Чернівецького університету* (11-12 травня 2005 р.). Філософсько-педагогічні науки. Чернівці: Рута, 2005. С. 73-74.

7.Залуцький О. В., Довбенчук О. Роль шкільного музичного краєзнавства у формування моральної культури учнів ЗНЗ. *Матеріали студентської наукової конференції, Чернівецького національного університету* (11-12 травня 2006 р.). Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : Рута, 2006. С. 155-156.

8.Залуцький О. В., Довбенчук О. Формування ціннісних орієнтацій у майбутніх вчителів музики на краєзнавчому матеріалі. *Матеріали студентської наукової конференції, Чернівецького*

національного університету (10-11 травня 2007 р.). Філософсько-педагогічні науки. Чернівці: Рута, 2007. С. 170-172.

9.Залуцький О. В., Українець Я. До 145-річчя першої музичної школи на Буковині. *Матеріали студентської наукової конференції, Чернівецького національного університету* (10-11 травня 2007 р.). Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : Рута, 2007. С. 453-454.

10.Залуцький О.В., Прокопець В. До 100-річчя з дня смерті Адальберта Гржималі (1842-1908рр.). *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету присвяченої 600-річчю м. Чернівці* (13-14 травня 2008 р.) Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : Рута, 2008. С. 405-406.

11.Залуцький О.В., Прокопишен Р. В. До 75-річчя з дня народження А.М.Кушніренка). *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету присвяченої 600-річчю м. Чернівці* (13-14 травня 2008 р.) Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : Рута, 2008. С. 407-408.

12.Залуцький О.В., Білокопита О. Євсей Мандичевський-музикознавець зі світовим ім'ям. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету* (13-14 травня 2009 р.) Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : ЧНУ, 2009. С. 143-144.

13.Залуцький О.В., Райляну А. Формування духовного потенціалу майбутнього педагога-музиканта. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету* (13-14 травня 2009 р.) Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : ЧНУ, 2009. С. 443-444.

14.Залуцький О.В., Білокопита О. Значення музичного краєзнавства у вихованні молодших школярів. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету присвяченої 135-річчю Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (13-14 травня 2010 р.) Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т, 2010. С. 143-144.

15.Залуцький О.В., Яремко Н. Специфіка педагогічної діяльності вчителя музики. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету присвяченої 135-річчю Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (13-14 травня 2010 р.) Філософсько-педагогічні науки. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т, 2010. С. 503-504.

16.Залуцький О.В., Георгіян О. Національне виховання учнівської молоді засобами шкільного краєзнавства. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (17-18 травня 2011 року). Філософсько-педагогічні науки. Т.2. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2011. С. 81-82.

17.Залуцький О.В., Клоцька А. Виховання піснею. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (17-18 травня 2011 року). Філософсько-педагогічні науки. Т.2. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2011. С. 171-172.

18.Залуцький О.В., Іватра Б. До 60-річчя з дня народження Назарія Яремчука. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (4-5 квітня 2012 року). Філософсько-педагогічні науки. Т.2. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. С. 137-138.

19.Залуцький О.В., Лека С. Народне музичне мистецтво Буковини. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (4-5 квітня 2012 року). Філософсько-педагогічні науки. Т. 2. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. С. 205-206.

20.Залуцький О.В., Надулишняк С. Кароль Мікулі – видатний музикант-піаніст , композитор музично-громадський діяч Буковини середини ХІХ ст. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича присвяченої дню науки* (17-19 квітня 2013 року). Філософсько-педагогічні науки. Т.2. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2013. С. 257-259.

21.Залуцький О.В., Стрижиборода П. Деякі питання щодо викладання класичної гітари у вищих навчальних закладах. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича присвяченої дню науки* (17-19 квітня 2013 року). Філософсько-педагогічні науки. Т. 2. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2013. С. 373-375.

22.Залуцький О.В., Маліцька Н. До 85-річчя від дня смерті Євсевія Мандичевського. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (14-16 травня 2014 року). Педагогічні науки. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т 2014. С. 199-200.

23.Залуцький О.В., Мала Р. Музична критика та її функціональність. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (13-14 травня 2015 року). Педагогічні науки. Чернівці : Чернівец. ун-т, 2015. С. 161-162.

24. Залуцький О.В., Фокшанська К. Педагогічні погляди Миколи Леонтовича. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (20-22 квітня 2016 року). Педагогічні науки. Чернівці : Чернівец. ун-т, 2016. С. 243-244.

25.Залуцький О.В., Франків О. Вокальне виховання дітей та юнацтва. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (20-22 квітня 2016 року). Педагогічні науки. Чернівці : Чернівец. ун-т, 2016. С. 245-246.

26.Залуцький О.В., Старик І. Шляхи ефективного формування особистості учнів особистісними якостями педагога. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (25-27 квітня 2017 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т, 2017. С. 287-288.

Рецензії, відгуки, інтерв'ю

1. Залуцький О.В. Рецензія до авторської збірки вокально-хорових творів А.М. Кушніренка «Тобі співаю, Україно» Чернівці : ЧНУ, 2009. 184 с.

2. Залуцький О.В. Рецензія до книги Антонюк-Гавришук Є.І. Світ пісенної краси (про видатних буковинських творців і виконавців сучасної української пісні). Чернівці: Букрек, 2009. 152 с.

3. Залуцький О.В. Рецензія на книгу Саїнчука К.І. «Музична освіта Буковини». Чернівці : Золоті литаври, 2011, 320 с.

4. Залуцький О. В. Рецензія на збірку Музика 1 клас / укл. Равлюк Л.Р. Чернівці, 2010. 124 с.

5. Залуцький О.В Рецензія на програму освітньої діяльності підвищення кваліфікації учителів музики та музичного мистецтва Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області / укл. Равлюк Л.І. 2011 р.

6. Залуцький О.В. Рецензія до авторських вокально-хорових творів М.В. Мафтуляка «Шануймося та будьмо». Музично-видавничий дім «В.Лазаренко», Снятин, 2011. 96 с.

7. Залуцький О.В. Рецензія до авторської збірки вокально-хорових творів А.М. Кушніренка «Співаночки мої любі» Чернівці : ЧНУ, 2011. 180 с.

8. Залуцький О.В.(Науковий редактор). Буковинські композитори : навчальний посібник уклад.: А.В. Плішка. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2011. 143 с.

9. Залуцький О.В. Рецензія до авторського збірника вокально-хорових творів Ю.Гіни 2012 р. / Гіна Г.М. Вокально-хорові твори: навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2012. 60 с.

10. Залуцький О.В. Маестро Анатолій Авдієвський. (Рецензія на книгу В.П.Корнійчука про А. Авдієвського до 80-річчя від дня народження) / Буковинський журнал № 1. 2013. С. 216-217.

11. Залуцький О.В. Молода мистецька генерація Буковини просить захисту / *Буковинський журнал*, № 3. 2013. С. 173-177.

12. Залуцький О.В. Творчий портрет Юрія Гіни (Рецензія до навчального посібника Оркестрові твори / Гіна Г.М. Оркестрові твори: навч. Посібник до курсу «Оркестровий клас». Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2014. С. 4-5.

13. Залуцький О.В. Пісні і тривоги Михайла Мафтуляка. (Рецензія на авторську пісенну збірку) / навчально-методичний посібник / М.В.Мафтуляк. Чернівці: ВІЦ «Місто», 2015. 120 с.

14. Залуцький О.В. Рецензія до збірника творів В. Джімера для оркестру народних інструментів: Хрестоматія. Навчальний посібник до курсу «Оркестровий клас». Вип. 2. / уклад.: В.В. Бондаренко. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2015. 96 с.

15. Залуцький О.В. Звуками душі, словами серця. Рецензія до однойменної збірки пісень О.Бродовінського / м. Вижниця. (Літературно-мистецьке та науково-освітнє видання). 2016. С. 137-142.

16. Залуцький О.В. Інтерв'ю Одинській Ж.О. у книзі: Життя і доля. Ч. 1, [С. 163-185]. Чернівці : Букрек, 2015. 252 с. : іл.

Список рекомендованої літератури та інформаційних ресурсів

1. Чопенко В. Грай, баяне! *Радянська освіта*, 1988. 11 бер. С. 4. (про керівників оркестру баяністів Одеського БХТТ Калмикова С.Т. та його випускника Залуцького О.В.).
2. Гнедаш Р.Б. Ювілей кафедри музики університету. *Культура і життя*. 2002. 10 лип. С. 4. (про творчу діяльність педагогічного колективу кафедри, у т. ч. О. Залуцького).
3. Китайгородська В.М. Тяглова сила буковинської культури. *Буковинське віче*. 2004. 23 січ. С. 2. (про другий випуск серії «Музичне краєзнавство Буковини» укладача О.В. Залуцького, присвячений А.М. Кушніренку – художньому керівнику Буковинського ансамблю, завідувачу кафедри музики ЧНУ).
4. Кушніренко А.М. Наслідування кращих людських якостей. *Крайова освіта*. 2004. 30 черв. С. 15. (до 50-річчя від дня народження О.В.Залуцького).
5. Богайчук М.А. Література і мистецтво Буковини в іменах: Словник-довідник. Чернівці : Букрек, 2005. 312 с. (Залуцький О.В. – С. 99-100).
6. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (довідково-бібліографічне видання до 130-річчя від дня заснування). Київ, 2005. С. 117-118. (про колектив кафедри музики у т. ч. про О. Залуцького).
7. Співробітники ЧНУ – лауреати премії імені Сидора Воробкевича. *Університетський вісник*. 2007. Листоп. С. 13.
8. У світі книги. *Чернівці*. 2008. 11 січ. С. 13. (позитивні відгуки про запровадження О. В. Залуцьким серії випусків «Музичне краєзнавство Буковини» та повернення із забуття першого професійного композитора Буковини К.Мікулі, з нагоди його 185-ї річниці з дня народження композитора).
9. Компас книжкового відродження. *Чернівці*. 2008. 12 груд. С. 5. (про перевидання книги Кароль Мікулі коштами Чернівецької міської ради, рекомендованої МОНУ як навчальний посібник для ЗВО та присвяченої 600-річчю міста Чернівці, укладеної О. Залуцьким).

10. Довгань О.Г. Із джерел літератури і мистецтва Буковини Чернівці: Видавничий дім Букрек. 2008. С.135-140. *(про А.Кушніренка та випущені О.В. Залуцьким посібники «Музичне краєзнавство Буковини», присвячені митцеві).*

11. Залуцький Олександр Васильович. *Лауреати літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича (2006-2010 рр.).* Вип. 3 : біобібліогр. покажчик / авт.-уклад. А. С. Лупан. Чернівці, 2011. С. 27-31.

12. Олександр Залуцький. *Пам'ятаймо! Знаменні та пам'ятні дати Буковини в 2009 році :* бібліогр. покажчик. Чернівці, 2008. С. 167-170.

13. Памятаймо! Знаменні та пам'ятні дати Буковини у 2009 році. [65 років Буковинському ансамблю]: бібліогр. покажчик. Чернівці: Книги - ХХІ, 2009. 296 с. *(праці О Залуцького про Буковинський ансамбль, С. 305-308).*

14. Семешко А.А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ-ХХІ століть: довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 244 с. (про О.В. Залуцького - с. 62).

15. Гусар Ю. Світлий князь музики. *Чернівці.* 2009. 7 серп. С. 6. *(про Юрія Гіну та видану про нього книгу краєзнавцем-дослідником, доцентом кафедри музики О. Залуцьким).*

16. Кушніренко А. Дослідник музичної Буковини. *Буковина,* 24 липня. 2009. С. 3. *(до 55-річчя від дня народження О.В. Залуцького).*

17. Чайка Г. Життєпис міста над Прутом. *Чернівці.* 2010. 11 лютого. С. 5 *(Монографія про 600-літню історію Чернівців, написану колективом авторів, у т. ч. О.В. Залуцьким).*

Інформаційні ресурси

Сторінка Чернівецького обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки у соціальній мережі Facebook (архів)

<https://www.facebook.com/nvms.cv>

Стаття про О.В. Залуцького в інтернет-енциклопедії «Вікіпедія»

<https://bit.ly/4iGyIu8>

Додатки

Олександр Залуцький
з батьком Василем

Олександр Залуцький у 5 років

О. Залуцький з сестричкою Катєю та батьками

Батьківська оселя

О. Залуцький з онучком Владиком

У родинному колі

Під час навчання в педагогічному училищі (куратор К.В.Венгер)
м. Чернівці 1973 р. О. Залуцький другий у першому ряду

О.Залуцький у складі оркестрової групи
Вашківецького народного хору 1977 р.
(четвертий у першому ряду, зліва направо)

О.Залуцький у штаті духового оркестру в Петродворці
1973-75 рр.

У творчому натхненні

Під час концертного виступу

О. Залуцький – викладач теоретичних дисциплін
у музичній студії
Одеської СШ № 81

О. Залуцький – керівник народного оркестру баяністів
при БХТТ

О. Залуцький у складі викладачів кафедри музично-інструментальної підготовки музично-педагогічного факультету ОДПУ імені К.Д. Ушинського

В Одеському оперному театрі
з мамою Марією

О. Залуцький з дружиною Ларисою та батьками.

Син Кирил

Журі конкурсу «Буковинський жайвір»

Колектив кафедри музики ЧНУ ім. Ю.Федьковича

Заняття зі студенткою кафедри музики

Відвідування музеїв міста Чернівці
зі студентами кафедри музики

Після семінару Ш.О. Амонашвілі

Після відкритої лекції з Тамарою Севернюк.
(Зліва направо: О. Залуцький, О. Костецька, Т. Севернюк,
О. Кирстюк, І. Дерда)

У філармонії 30.06.2017 (І. Бойчук, О. Залуцький, В. Лісовий)

О. Залуцький у робочому кабінеті

Виступ О. Залуцького на концерті присвяченому 25-річчю
кафедри музики

Святкування 25-річчя кафедри музики

О.В. Залуцький – Відмінник освіти України 2018 р.

Зустріч із Жанною Одинською до дня телебачення 12.11.2017

Із заступником міністра Міністерства освіти і науки України

Зустріч з академіком Ольгою Сухомлинською в ЧНУ.
(Зліва направо: Я.Вишпінська, А.Кушніренко, О.Сухомлинська,
О.Залуцький, І.Боднарук, О.Богославець)

Президія конференції, присвяченої А.М. Кушніренку (2013)
(по центру: В.Лісовий, А.Андрійчук, О.Залуцький)

Виступ О. Залуцького на конференції,
присвяченій А.М. Кушніренку (2013)

Авторські та співавторські видання О. Залуцького

Авторські та співавторські видання О. Залуцького

Посвідчення лауреата всесоюзного огляду народної творчості 1985 р.

Посвідчення члена Національної спілки журналістів України 2010 р.

Посвідчення члена Національної всеукраїнської музичної спілки 2000 р.

Атестат доцента кафедри музики ЧНУ ім. Ю.Федьковича 2008 р.

Посвідчення члена Національної спілки краєзнавців України 2012 р.

Диплом Золоті руки 1984 р.

Диплом «Книга року»
Чернівці 2010

Диплом Лауреата
премії НВМС 2018 р.

Золота медаль № 21
Лауреата премії НВМС 2018 р.

Грамота до 130-річчя
ЧНУ ім. Ю.Федьковича 2005 р.

Подяка від Управління культури

Почесна грамота МОНУ 2008 р.

Грамота від НВМС 2013 р.

Диплом лауреата обласної премії ім. О.Романця

Диплом Лауреата обласної літературно-мистецької премії
ім. С. Воробкевича (2007 р.)

Науково-публіцистичне видання

Олександр Залуцький

**ПРО СВОЄ, ПРОФЕСІЙНЕ.
СПОГАДИ**

Укладачі ***Лісовий В.А., Мокрогуз І.М.***

Відповідальний за випуск ***Лісовий В.А.***

Літературний редактор ***Лукул О.В.***

Технічний редактор ***Чорасва Г.К.***

Електронне видання

Підписано до друку 14.03.2025

Умов.-друк. арк. 7,9. Обл.-вид. арк. 8,5.

Зам. Н-022.

Видавництво Чернівецького національного університету.

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.

